ACADEMIA MILITARIS

NR 1 • JUUNI 2021

TAKTIKAÕPPEJÕUD
JA TEMA TEENISTUSKOGEMUS

TEADUSRINDEL MUUTUSTEGA:
KOOSTÖÖ TEGUS AASTA

AKREDITEERIMINE – kellele ja milleks?

OHVITSERIHARIDUS KAITSEVÄE AKADEEMIAST

KAITSEVÄE AKADEEMIA ON ENAM KUI KÕRGKOOL

Kaitseväe Akadeemia on Eesti ainus kõrgkool, kus õppivatest kadettidest sirguvad tulevased ohvitserid – sõjaväelised juhid, kelle tegevus kujundab kriisiolukorras paljude saatust. Juhiomaduste ja sõjaväeliste teadmiste kõrval peab ohvitseril olema eeskujulik analüüsivõime ning oskus suhelda ja alluvaid juhendada. Kaitseväe Akadeemia maa-, mere- ja õhuväe kolmeaastase õppekava lõpetajad saavad rakenduskõrghariduse sõjaväelise juhtimise erialal ja nooremleitnandi auastme.

SISSEASTUMISTINGIMUSED

- *keskharidus või samaväärne välisriigi kvalifikatsioon*
- *eesti keele oskus vähemalt keeletasemel B2*
- *Kaitseväe tegevteenistus või Kaitseväe tegevteenistusse astumine*
- *läbitud ajateenistus*

KADETIELU HÜVED

Igale kadetile on õpinguajal ette nähtud palk alates 800 eurost ning tasuta elamiskoht Tartu kesklinnas asuvas ühiselamus. Kadettidele pakutakse mitmekülgseid sportimisvõimalusi ja erialaseid huviringe, aga ka tasuta arsti- ja hambaravi nii õpinguajal kui edasises teenistuses. Igale Kaitseväe Akadeemia lõpetajale on ette nähtud töökoht Kaitseväes.

SÕJAVÄELISE KÕRGHARIDUSE TEISE TASEME OMANDAMINE AKADEEMIAS VÕI VÄLISMAAL

Kaitseväe Akadeemia keskastmekursus (magistriõpe) või sellega võrdsustatud tasemeõpe välismaal annab õppuritele kvalifikatsiooni planeerivaks ja administreerivaks tööks staabis. Kaitseväe Akadeemia magistriõpe kestab kaks aastat ning lõpetajad saavad magistrikraadi sõjateaduses ja -tehnoloogias.

WWW.KVAK.EE | KAITSEVÄE AKADEEMIA | KAITSEVAEAKADEEMIA | WWW.OHVITSER.EE

TOIMETAJA VEERG

SAATESÕNA

ANDRES SAUMETS, peatoimetaja

Meie kooli esimese akrediteerimise päevil (2006) ütles üks kolleeg: „Õppeasutust eristab väeosast vaid teadusajakirja olemasolu." Aastad on möödunud, teadusajakiri jätkab ilmumist, kõrgkool on institutsionaalselt tundmatuseni arenenud ning tänane Kaitseväe Akadeemia on rahvusvaheliselt tunnustatud kõrgkool ja kujunenud eestikeelse sõjateaduse keskuseks.

Siiski on midagi olulist puudunud – nimelt *kõrgkooli oma ajakiri*, mis kajastaks akadeemia tähtsamaid tegemisi, arengut ja muidugi *meie inimesi* ning talletaks sel moel ajalugu, meie kõigi ühise aja lugu. 2018. aastal akadeemia juubeliraamatut koostades olime hämmingus, kui vähe me tegelikult oma minevikku mäletame. Arvame, et keegi ikka mäletab, aga ühel hetkel avastame, et akadeemilises peres on mälu kandnud põlvkond juba vahetunud. On aeg õppust võtta Juhan Liivi mõtteterast: kes minevikku ei mäleta, elab tulevikuta. Seda mõtet edasi arendades: kui me ei oska targalt oma olevikku talletada, pole meil tulevikus midagi mäletada.

Ajakirja Academia Militaris esimene number on akadeemia ülema ja rektori brig-kin Enno Mõtsa hea kavatsuse täitumine, mis annab meile väärilise koha teiste kõrgkoolide kõrval. Akadeemia ei ole kaugeltki veel valmis: äsja edukalt läbitud akrediteerimine annab meile uued sihid ja suunised. *Academia semper reformanda* ... Nii saab uue ajakirjaga tasutud vana võlg, mis on olnud akadeemial oma tublide töötajate, õppurite ja vilistlaste ees. Lugege, meenutage ja tundke neist ühistest jäädvustatud hetkedest rõõmu! *VIVAT ACADEMIA MILITARIS!*

IMPRESSUM

ACADEMIA MILITARIS
on Kaitseväe Akadeemia populaarteaduslik ajakiri.

Ilmub kaks korda aastas.
ISSN: 2733-3353
Tiraaž: 750
Väljaandja: Kaitseväe Akadeemia ©2021
Toimetus: Riia 12, 51010 Tartu, Eesti
Telefon: +372 717 6275
Kaastööd: publikatsioonid@mil.ee
ACADEMIA MILITARIS internetis:
www.kvak.ee/academia-militaris
Eesti Ülikoolide Kirjastus, www.eyk.ee

Ajakirjas ilmunud artiklid, fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud.

Peatoimetaja:
Andres Saumets, *andres.saumets@mil.ee*
Tegevtoimetaja:
Ivar Jõesaar, *ivar.joesaar@mil.ee*
Keeletoimetaja: Elle Vatsar
Kujundaja: Matis Karu
Esikaane foto: n-srs Valner Väino
„Kaitseväe Akadeemia kadetid kinnitavad 1. septembril kooliaasta alguse puhul Tartu kesklinnas pidulikku jalutuskäiku tehes oma täieõiguslikku kuulumist ülikoolilinna kõrgkoolide perre."

ACADEMIA MILITARIS
NR 1 • JUUNI 2021

www.kvak.ee/academia-militaris
kaitseväe akadeemia
kaitsevaeakadeemia

PÕHILUGU LK 14

KAITSEVÄE AKADEEMIA SÕJA- JA KATASTROOFIMEDITSIINIKESKUSE PANUS KRIISIOHJESSE

2017. ja 2019. aastal ennast NATO õppustel tõestanud brigaadi meditsiinikompanii sai tõelise tuleproovi läinud aastal, pakkudes Saaremaal Kuressaare Haiglale koroonahaigete põetamiseks lisavoodikohti. Kaitseväe vajadust arvestades lahingukannatanute ehk ennekõike traumapatsientide raviks arendatud välihaigla tuli küll suuresti ümber seada, kuid meditsiinikompanii tarvis loodud süsteem lubas jätkusuutlikult toimida.

FOTO: ARDI HALLISMAA

4 VERBUM HABET RECTOR

Hea lugeja!

6 AKTUAALNE

Akrediteerimine – kellele ja milleks?

11 PERSOON

Eesti sõjaväelise hariduse *grand lady* Nele Rand

14 MEDITSIIN

Kaitseväe Akadeemia sõja- ja katastroofimeditsiinikeskuse panus kriisiohjesse

18 PERSOON

Süsteem ja algoritm tõid Kotkaristi ordeni

20 ÕPPETOOL

Taktikaõppejõud ja tema teenistuskogemus

23 PERSOON

Kaitseväe Akadeemias lõpetas õppejõurotatsiooni kolonelleitnant Mart Sirel

24 TEADUSARENDUS

Teadusrindel muutustega: koostöö tegus aasta

29 TULE AKADEEMIASSE!

Ohvitseriharidus

32 ÕPPEKAVA

Kaitseväe Akadeemia uuendas kõrgharidusõppekavasid

36 JUHTIMINE

Enesekohane pädevus kui juhi abivahend ja edukuse võti

40 ÕPPEKORRALDUS

Kuidas me koroonaajal mugavustsoonist väljusime

44 ÕPPUS

Emajõe Kilp 20 – üleakadeemialine õppus koroonaajal

46 ÕPPUS

Akadeemiline Kõue Turm

FOTO: MATS MIKKOR

LK 24

TEADUSRINDEL MUUTUSTEGA: KOOSTÖÖ TEGUS AASTA

Kaitseväe Akadeemia rakendusuuringute osakonna üheks läinud aasta tähtsaks töösuunaks oli liitumine mehitamata maismaasüsteemide arendamise rahvusvahelise konsortsiumiga, mis uurib ja arendab 2020. aastast mitmeotstarbelisi mehitamata maismaasüsteeme ning valmistab ja katsetab nende prototüüpe. Projekti iMUGS käigus arendatakse hübriidset mehitamata süsteemi ja luuakse töötav prototüüp. Eesti kaitseväelased katsetavad Mali missioonil Milremi mehitamata maismaasõidukit THeMIS 4.5.

48 KUTSEÕPE

Allohvitseride haridusest täna(päevaselt)

51 KADETTVEEBEL

Kümme küsimust kadettveeblitele

54 TUDENGIELU

Kadettide ja kadetikogu tegevus koroona kiuste

56 AJALUGU

Projekt „Eesti sõjaline mõte 1920–1940"

58 AJALUGU

Relvaõppe peajooni Eesti sõjaväelise hariduse ajaloos 1921–1940

60 KEELEMÕÕK

Verba Militaris ehk mõiste ja terminiga eestikeelse sõjateaduse eest!

63 IN MEMORIAM

Anni Jürine (15.02.1985–20.04.2021)

64 RAAMATURIIUL

Õppejõu raamaturiiul

FOTO: ANDRI TALLO

LK 46

AKADEEMILINE KÕUE TURM

Politseiametnikud ja päästjad koos kaitseväelastega õppusel Kõue Turm 2021 ettemängitud olukordi lahendamas.

Hea lugeja!

Kaitseväe Akadeemia häälekandja Academia Militaris ei ole iseenesest ekstravagantne saavutus ega pöördeline ilming. Eesti kõrghariduskoolides on pigem tavapärane enda ajakirja publitseerida. See on juba pikaajaline tava ja ses mõttes oleme hoopis tagaajaja rollis. Ometi ei peitu selles meie üllitise sünni loominguline vajadus ega põhjus. Academia Militarise tiivad on lahti sirutunud koolipere äramärkimiseks – nii töömurdjate, eestvedajate ja novaatorite kui ka uljate vigurdajate ja trotslike tasakaalustajate. Meil on väga palju värvikaid karaktereid, kelle mõnedki teod on muutunud legendaarseks. Akadeemia on täis arenduslugusid ja minu südamealune soov on korjata need üles trükimusta jäädvustusse. Ajakirja põhjuse ja suuna alalhoidmiseks olen kinnitanud ka selle põhimääruse. Visake pilk peale ning kribage paberile oma lähikondsete lugu. Me jäädvustame sellega akadeemia lugu ning see on märgiline samm. See on tänu teile ja tänuks teile!

Vaieldamatult on viimased poolteist aastat viirusetõrjemeetmetega olnud täis väljakutseid ning tekitanud omajagu stressi. Siiski on selles olnud võimalusi eneseteostuseks ja arenguks. Minu hinnangul valgustab seda perioodi meelekindlus, pealehakkamine ning uuenduslikkus. Mõnigi kord laotab kõrgendatud ootus ja täiusetaotlus tänasele koorma, mille all kõverduma kipume. Näeme vaid enese kinganina ja auklikku teed. See kaotab perspektiivitunde ja hakib kulgemist. Lähemale suumides on ka raudbetoon täis mõrasid ...

Ometi oleme tulnud tänasesse pika maa, innustatuna kutsest Eesti hoidmisse ja usust haridusse. Meil on kindel siht ja tähenduslik lipukiri – „Mõistuse ja mõõgaga kodumaa eest!". Avar maailmapilt on vajalik, et kohendada metoodikat ja suunda, aga sellekski, et näha enda kangelasi ja hinnata oma saavutusi.

Paar aastat tagasi külastasid meie kaks kadetti Ameerika Ühendriikide kuulsat West Pointi sõjaväeakadeemiat. Visiidimemos tõid nad esile väga head tsiviilse sisuga klassitunnid ja sealsed suurepärased sportimisvõimalused, mille korraldusest saaksime eeskuju võtta. Memo kajastas ka alapealkirju „Head näited halvast praktikast" ja „Initsiatiivi tapmine". Nendes osades esinesid sõnad *ajuvaba, asjatu hõõrdumine, rebaste retsimine, sassis toad, aiaäärne prügikiht, kole ja räpane, madalaim eluvorm, aja kulutamine*. Mu hinges on uhkus selle üle, et Eesti kadetid keerasid West Pointis väisatud kompanii kõik seinakellad õigeks (selle peale olid ameeriklased ka ise siiralt rõõmsad).

Minu seesinane kirjutis Academia Militarises on mu esimene ja viimane sõnum koolipapana. Usun, et ei kasuta seda sõna hoolimatult. Jah, tegelikult on akadeemia senistest ülematest meie ajaloo staažikaimaks rektoriõlaku kandjaks olnud reservkolonel Aarne Ermus. Minule annab boonuseid juurde asjaolu, et olin töötanud siin ka varem, ühtekokku üksteist aastat.

Mäletan esmasaabumist akadeemilisse õhkkonda ja aukartust, mida tekitasid minus õppetoolide juhid-professorid, doktorikraadiga töötajad ja lektorid. Nende kanda on niivõrd suur vastutus – eesti sõjaväeliste juhtide koolitamine. Olin paras kollanokk. Hindan väga toonaseid inimesi, nende missioonitunnet, entusiasmi ja koostöötahet. See koondus justkui Tysoni rusikaks, mis seljatas mõnegi bürokraatliku kitsarinnalisuse. Sain innustava töökogemuse edasipürgivas ja hoolivas kollektiivis. Emeriitprofessor Peep Uba eramu saunanurgas leidsid võõrustust ja tunnistust paljud lennukad ideed. Kohtusime seal kui Preisi sõjaväereformaatorid. Toonastest hariduspatriootidest on mõned veel akadeemia koridori katakombides liikumas. Olge tugevad, aitäh teile! Elu liigub, elu möödub. Nooremad tulevad peale ning arendavad meie toimetusi ja toiminguid edasi. Tempo on kiire. Seda enam tasub kuulata tarkusejuhatust president Lennart Merilt: „Mida kiirem areng, seda tähtsam on side minevikuga. Mida kiiremaks läheb areng, seda olulisemaks muutub ajalugu."

Akadeemial on omanäolised traditsioonid ning pean oluliseks nende mõtestatud edasikandmist väärtuspõhisuse laeval. Kergekäeliselt luuakse ja nimetatakse uusi, mis pigem vaid korraliseks aastaaktuseks või spordiürituseks liigituvad. Nende rohkus hajutab tõsitähenduslikkust ja erilisust. See omakorda ähmastab identiteeti, kuuluvust, uhkust ja austust. On suur oskus olla eurooplane, aga jääda eestlaseks. On

oluline kuuluda Eesti Kaitseväkke, samas tunnustada Akadeemiat.

Meie akadeemia arengukava nn populaarteaduslikuks esitluseks visandasin mõõga kujundi. Hiljutise institutsionaalse akrediteeringu tarbeks visualiseerisin ka akadeemia rolli riigikaitses ning kvaliteediuuringute ja õppekava arenduse protsessiskeemid. Eneseanalüüsi aruandesse said need ühtses värvikeeles ning sinna lisati meie didaktika arendusjuhi pr Svetlana Ganina loodud kaheksasambaline arendusprogramm. Akadeemia visuaalset ja sõjateaduslikku identiteeti kiirgab kindlasti ka hr Andres Saumetsa kantud Sõjateadlane ja samavõrra loovad ühiskuuluvust KäRu arutelud, millele andis nime pr Nele Rand. Eelmise suve akadeemia traditsioonilise paadimatka organiseerijad valmistasid ette vihjeviktoriini meie töötajate äratundmiseks. Akadeemikute ampluaa mitmekülgsus, huvid ja saavutused tõid imetlust ja avastamisrõõmu. Ilmekaid ja imetabaseid nüansse meie argielu foonil on hulgi, need pole tekkinud tühjast kohast. Paberid, protsessiskeemid ega nimetused ise muidugi tööd ei tee. Tõde peitub lauses „kaader otsustab kõik". Aga just seda ma siinsega taotlengi – märkame ja hoiame oma inimesi!

Lugupidamisega

Kaitseväe Akadeemia rektor brigaadikindral

Enno Mõts

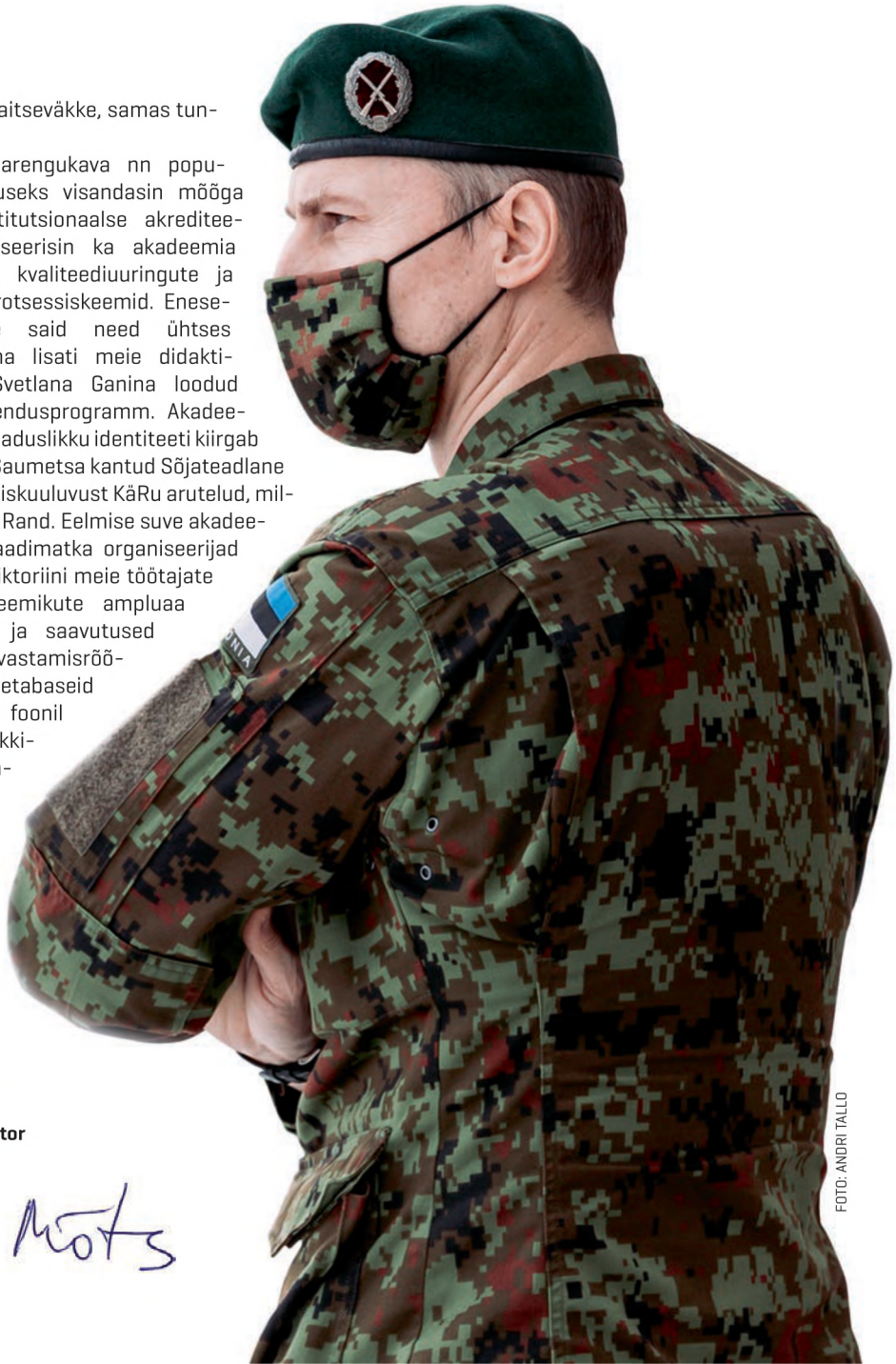

FOTO: ANDRI TALLO

FOTO: ANDRI TALLO

AKREDITEERIMINE – kellele ja milleks?

Institutsionaalne akrediteerimine, õppekavagrupi välishindamine, õppekava kvaliteedi hindamine. Need sõnapaarid jäävad üldjuhul paljudele kaugeks ja väheütlevaks ning kõlavad ehk vaid sedavõrd, kui mõnel aastal räägitakse rohkem Kaitseväe Akadeemia (KVA) akrediteerimiseks valmistumisest, on enam asjakohast saginat ja ülesannete jagamist ning lõpuks külastab kooli välishindamiskomisjon.

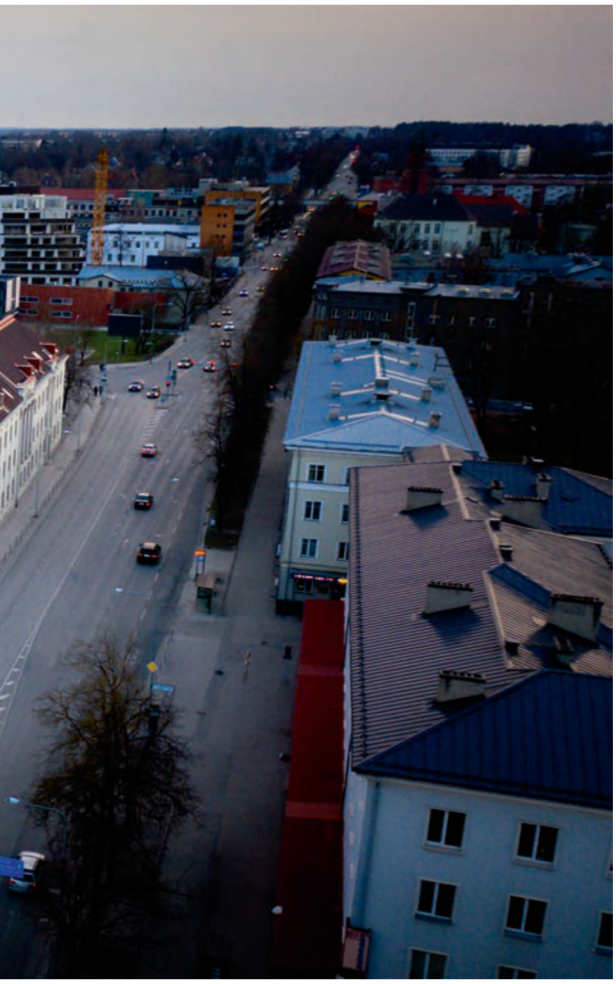

Kaitseliidu Tartu ja Tartumaa maleva enne Teist maailmasõda ehitatud hoone Riia mäel on paljudele tartlastele tuttav pigem akadeemia majana. Praegu on siia rajatud kampuses sõbralikult koos Kaitseväe Akadeemia, Balti Kaitsekolledž ja Kaitseliidu Tartu malev

NELE RAND
õppeosakonna juhataja

Akrediteerimiseks valmistumist saab omal nahal tunda üpris väike osa KVA töötajatest ja õppuritest, üksnes selle kõrgpunkti ehk välishindamiskomisjoniga kohtumisele on kaasatud pisut laiem ring Kaitseväe kui tööandja, vilistlaste, õppejõudude, õppurite ja tugipersonali esindajaid. Nõnda võib see tundudagi millegi müstilisena, mille eesmärk jääb kaugeks ja käegakatsutav tulemus sageli varjatuks. Aeg-ajalt tekitab see koguni hämmingut, milleks seda kõike vaja on. Ometigi on akrediteerimine Kaitseväele ja KVA-le kõrgharidusasutusena elutähtis ning sellest saab kasu iga KVA vilistlane.

AKREDITEERIMISTE LÜHILUGU

Kõige lihtsamalt öeldes tähendab akrediteerimine või välishindamine kvaliteedikontrolli, mille puhul hinnatakse akrediteerimise tüübist ja fookusest lähtudes kõrgkooli toimimist, protsesse, õppe- ja teadustegevust ning selleks loodud keskkonda kõrgkooli enese eesmärkide ja arengukava, õigusaktide ja kvaliteedistandardite valguses[1].

Alates 1990. aastate teisest poolest on Eestis korraldatud kvaliteedihindamisi eri haridusastmetel erinevalt ning süsteem on läbinud mitu muudatust. Algne õppekavade kvaliteedi hindamine (1996–2009), mis andis kõrgkoolidele riikliku tunnustuse, asendati üleminekuhindamise (2009–2011)[2] järel kohustusliku institutsionaalse akrediteerimise ja õppekavagruppide kvaliteedi hindamisega. Neist viimast asendab nüüd temaatiline hindamine.

Positiivselt läbitud üleminekuhindamine tõi kõrgkoolidele õiguse korraldada tähtajatut kõrgharidusõpet. Institutsionaalse akrediteerimise eesmärk on toetada asutust tema arengus, kuid seejuures võib kõrgkool kaotada mitmekordsel akrediteerimata jätmisel õpetamisõiguse – ees võib oodata ümberkorraldamine või koguni tegevuse lõpetamine. Kõikidel kõrgkoolidel on kohustus läbida institutsionaalne akrediteerimine kord seitsme aasta jooksul.

Kõrgharidusseaduse alusel korraldab akrediteerimisi Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur (EKKA), mis lähtub rahvusvahelistest põhimõtetest. Ka EKKA on kohustatud läbima korrapäraselt rahvusvahelise kvaliteedikontrolli[3], mis annab kõrg- ja kutsehariduse hindamisele üleeuroopalise tunnustatuse. EKKA ülesanne on muu hulgas valmistada koostöös kõrgkooliga ette hindamine, moodustada rahvusvaheline hindamiskomisjon, toetada koolis kohapeal selle tööd ning korraldada peale akrediteerijate külastust hindamisnõukogu tööd, et kinnitada lõpuks välishindamise tulemused. Rahvusvahelise hindamiskomisjoni ettepanekul annab EKKA hindamisnõukogu iga kvaliteedistandardi kohta kõrgkoolile hinnangu, kas see vastab nõuetele, vastab osaliselt nõuetele või ei vasta nõuetele. Standardid kujutavad endast kõrgkooli (tegevus)valdkondi, millele on seatud nii dokumentide, protsessi kui ka mõõdikute puhul kindlad näitajad, et hinnata nende vastavust standarditele, seejuures ▶

arvestades ka teiste kõrgkoolide näitajaid. Tervikhinnangu saab asutus standardite kohta antud hinnangute alusel.

KVA AKREDITEERIMISAJALUGU

KVA on riiklikus akrediteerimiskavas, kuna see on riigikaitseline rakenduskõrgkool, kus antakse ka magistriharidust ja kutseõpet. Nn vana süsteemi ehk *õppekavade* akrediteerimise läbis KVA esimest korda 2006. aastal. Toona esitati hindamisele kõik kolm õppekava: kaks maaväe rakenduskõrgharidusõppe kava (üks vanas süsteemis kestusega 3,5 aastat ja teine uues, Bologna süsteemis kestusega kolm aastat) ning 2005. aastal avatud magistriõppekava.

Täieliku akrediteeringu said siiski vaid rakenduskõrgharidusõppekavad, kuna magistriõppekaval ei olnud veel ühtegi lõpetajat – esimene keskastmekursus lõpetas alles 2007. aasta suvel. Magistriõppekava sai 2006. aastal niisiis osalise ehk kolmeaastase akrediteeringu ning peamiselt seetõttu tuli sama teekond ette võtta ka 2009. aastal. Maaväe rakenduskõrghariduse ja magistriõppe õppekava kõrval esitati hindamisele ka selleks ajaks koostatud õhuväe rakenduskõrgharidusõppe kava. Kõik kolm õppekava läbisid uue katsumise positiivse tulemusega.

Muudatused akrediteerimise korralduses viisid KVA järjekordsele hindamisele 2014. aastal. Varasemad õppekavade hindamised keskendusid peaasjalikult õppetegevusele ning puudutasid õppeasutust vaid kaude, kuid *institutsionaalsel* akrediteerimisel lähtuti, nagu nimestki aimata, kõrgkoolist kui tervikust – alates juhtimisest, eelarvest ja taristust ning lõpetades sisulise tegevuse ja näitajatega õppe- ja teadustöös. Protsessi ja õigusaktide kõrval oli nüüd märgatavalt enam luubi all nii õppiv, õpetav, teadust tegev kui ka toetav isikkoosseis, kelle piisavus, voolavus, kvalifikatsioon jm on osa asutuse kestlikkusest ja kvaliteedist. KVA esimene institutsionaalne akrediteerimine päädis seitsmeaastase akrediteeringuga, millele oli seatud lisatingimus teadus- ja arendustegevuse korralduse ja tagamisega seotud arenduseks. KVA esitas selle tingimuse täitmist tõendavad tulemused EKKA-le 2015. aasta alguseks. Kogunenud hindamisnõukogu luges kõrvaltingimuse täidetuks ning jättis KVA seitsmeaastase akrediteerimisotsuse jõusse. 2015. aastasse jääb veel KVA *kutseõppe õppekavarühma* hindamine kui esimene kogemus sellel haridusastmel. 2017. aastal

INSTITUTSIONAALSE AKREDITEERIMISE TEISE LAINE LÄBINUD KÕRGKOOLID

Standard	Kaitseväe Akadeemia*	Sisekaitse-akadeemia*	Eesti Lennuakadeemia*	Tallinna Tervishoiu Kõrgkool*
Strateegiline juhtimine	●	●	●	●
Ressursid	●	●	●	●
Kvaliteedikultuur	●	●	●	●
Akadeemiline eetika	●	●	●	●
Rahvusvahelistumine	●	●	●	●
Õppejõud	●	●	●	●
Õppekava	●	●	●	●
Õppimine ja õpetamine	●	●	●	●
Üliõpilaste hindamine	●	●	●	●
Õppimise tugisüsteemid	●	●	●	●
Teadus- ja arendustegevus	●	●	●	●
Ühiskonna teenimine	●	●	●	●
Tervikhinnang kõrgkoolile (akrediteering aastates)	**7**	**7**	**3**	**7**
Akrediteeringu periood	2021–2028	2019–2026	2021–2024	2020–2027
Seatud kõrvaltingimus	ei	ei		jah

● vastab nõuetele; ● vastab osaliselt nõuetele; *rakenduskõrgkool; ** ülikool

jõudis akadeemia edukalt läbida ka *õppekavagrupi kvaliteedi hindamise*.

KVA INSTITUTSIONAALNE AKREDITEERIMINE AASTAL 2020

Möödunud aastal läbis KVA teist korda institutsionaalse akrediteerimise, mis oli akadeemia ajaloo ulatuslikem akrediteerimine üldse. Asutusele lisaks vaadeldi süvitsi kõiki nelja kõrgharidusõppekava. EKKA ettepanekul oli institutsionaalse akrediteerimisega liidetud ka kutseõppe õppekavarühma kvaliteedi hindamine, mis pidi algse kava järgi ootama ees 2021. aasta alguses. Mahukas ettevalmistus kestis peaaegu aasta ning EKKA-le esitati rohkem kui sajalehküljeline eneseanalüüs koos lisadokumentidega. Hindamiskülastus toimus kolmel päeval ning see oli pandeemiapiirangute ja komisjoni üleeuroopalise osaluse tõttu tehniliselt proovile panev virtuaal-füüsiline üritus. Seitsmeliikmeline rahvusvaheline hindamiskomisjon andis KVA tegevusele hinnangu, lähtudes 12 standardist: strateegiline juhtimine, ressursid, kvaliteedikultuur, akadeemiline eetika, rahvusvahelistumine, õppejõud, õppekava, õppimine ja õpetamine, üliõpilaste hindamine, õppimise tugisüsteemid, teadus- ja arendustegevus ning ühiskonna teenimine. Neile lisandusid eraldi hinnangud ja tagasiside tasemeõppe õppekavade kohta.

Tartu Tervishoiu Kõrgkool*	Eesti Maaülikool**	Estonian Business School**
●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●
7	**3**	**7**
2020–2027	2019–2022	2020–2027
jah		ei

Allikas: https://ekka.edu.ee/korgkoolile/institutsionaalne-akrediteerimine/hindamisotsused-ja-aruanded/

2020. AASTA AKREDITEERIMISE TULEMUSED

Suures pildis läbis KVA kompleksse ja kõikehõlmava hindamise vaieldamatult väga hea tulemusega. 12 standardist vaid üks, üliõpilaste hindamine, sai tagasisideks „vastab osaliselt nõuetele". Esimest korda KVA ajaloos tõsteti ühte standardit esile tunnustust väärivana – ühiskonna teenimist. Hindamiskomisjonile avaldas muljet KVA aktiivsus sõjaväeliste ja mittesõjaväeliste täienduskoolituste korraldamisel. Eriti oluliseks ja tähelepanu väärivaks pidas komisjon KVA sõja- ja katastroofimeditsiinikeskuse (SKMK) tegevust Eesti tsiviilkõrgkoolide meditsiiniväljaõppe läbiviimisel.

2020. aasta akrediteerimistulemusi vaadates võib olla rahul nii hindamiskomisjoni raportis[4] kui ka hindamisnõukogu otsuses[5] antud tagasisidega kõikide KVA suuremate protsesside ja näitajate kohta. Hindamiskomisjon leidis, et KVA on jätkusuutlik, tulevikku vaatav, hästi juhitud ning tõhusalt ja kuluefektiivselt tegutsev kõrgkool, millel on väga head suhted Kaitseministeeriumi ja Kaitseväe kui tööandjaga, kes on üldjuhul väga rahul KVA lõpetajate valmidusega teenistusse astuda. Muu hulgas tõsteti 2020. aasta hinnangutes KVA tugevustena esile üleminekut uuele struktuurile, kvaliteedikindlustussüsteemi, piisaval hulgal ja äärmiselt pühendunud akadeemilisi töötajaid, efektiivseid tugiprotsesse akadeemiliste töötajate kvalifikatsiooni hoidmisel ja täiendamisel, õppurite toetusmehhanisme, tulemuslikku teadus- ja arendustegevust ja selle seotust õppetegevusega, avatud töökultuuri ning õppe- ja teadustööks piisavaid ressursse ja taristut.

Võrreldes 2014. aasta institutsionaalse akrediteerimisega on KVA teadus- ja arendustegevuses toimunud märgatav areng. Toona seati KVA-le kõrvaltingimus arendada valdkonna tegevusi, see-eest 2020. aastal oli komisjon rahul KVA ja sidusrühmade koostööna teadustööle kehtestatud selgete eesmärkidega ning uurimisprojektide tarvis loodud tõhusa süsteemiga. Tugevusena nimetati ühtlasi välisrahastust ning nii militaar- kui tsiviilisikute kaasatust teadustöösse, mis väljendub ka kõrgetasemeliste teaduspublikatsioonide rohkuses. Nüüdne KVA teadus- ja arendustegevus toetab mitmekülgselt Kaitseväe võimearendust ja edendab koostööd nii kodumaiste kui välispartneritega.

Tugevuste kõrval oli siiski ka arendust vajavaid valdkondi, mis pälvivad selles artiklis eestlaslikul kombel suuremat tähelepanu. Nimetagem kas või vajadust keskenduda senisest enam arengukavaga seatud eesmärkide järjepidevale seirele ja vajalike tegevuskavade koostamisele. Murekohana on esile tõstetud KVA ▶

töötajate vähene teadlikkus kvaliteedikindlustussüsteemist ning vajadus suurendada erinevate akadeemia huvirühmade (õppejõud, õppurid, tugipersonal) teadlikkust oma rollist asutuse eesmärgist lähtuva kvaliteedikultuuri arendamisel. Komisjon nimetas ka vajadust renoveerida õppeasutuse taristut, nähes seejuures positiivsena uue taristu väljaarendamist Raatuse tänava territooriumile kutse- ja täiendusõppeks ning SKMK tööks.

Õppekorralduses osutas komisjon vajadusele töötada välja rahvusvahelistumise plaan, koostada plagiaadituvastuse põhimõtted eri haridusastmetele (keskmes magistriõpe), koostada ja juurutada kogu akadeemiat hõlmavad ühtsed õppetöö hindamise põhimõtted (sh võlgnevuste likvideerimisel), seejuures juurutada viimased kindlasti ka spetsialiseerumisjärgse erialaõppe läbiviijate hulgas Kaitseväe üksustes. Ühtlasi soovitas hindamiskomisjon vähendada üksnes kõrghariduse esimese astme kvalifikatsiooniga õpetavate töötajate osakaalu ja leida võimalusi doktorikraadiga tegevväelaste osakaalu suurendamiseks.

Olulisena on esile toodud vajadus suurendada ingliskeelse õppe osakaalu, kaasates senisest enam kõrgel tasemel külalislektoreid välisriikide õppe- ja teadusasutustest. KVA nõrkusena on nimetatud ka õhu- ja mereväe õppejõudude nappust ning vajadust käsitleda mere- ja õhuväe ülesandeid riigikaitses ja koostöös maaväega senisest suuremas mahus.

Õppekavade valdkonnas leiti, et rohkem tähelepanu vajab juhtimise, ettevõtlikkuse, innovatsiooni ja loovusega ning laiemalt ülekantavate pädevustega seotud kompetentside arendamine. Kvaliteetsema õppetöö nimel soovitati arendada edasi e-õppe pädevusi ning tegevväelastest õppejõudude didaktilisi oskusi. Väiksemaid ettepanekuid oli teisigi.

Kokkuvõttes võib siiski tõdeda, et need arendust vajavad valdkonnad ei tulnud KVA-le üldjuhul üllatusena ning ettepanekud langesid viljakale pinnasele. On rõõm, et nii mõnigi kohendamist vajav valdkond on juba leidnud arendamist (nt õppekavade uuendamine, sh ülekantavate pädevuste valguses) või ootab järjekorda (nt rahvusvahelistumise tegevusplaan). Arendusi tuleb veelgi.

KELLELE JA MILLEKS? *LESSONS LEARNED*

Aga kellele ja milleks siis ikkagi akrediteerimine kasu toob? Kõhklusteta saab väita, et hoolimata vähesest teadlikkusest tõuseb sellest tulu nii KVA-le, Kaitseväele kui ka igale õppurile. Akrediteerimine ei ole eesmärk omaette. Pigem tuleb seda vaadata kui vahendit, mis loob silla möödunu ja tuleva vahele ning võimaldab teha seni saavutatust vahekokkuvõtteid.

Akrediteerimine annab KVA-le esiteks võimaluse põhjalikuks ja ausaks sisekaemuseks eneseanalüüsi varal. Teiseks pakub see kõrvaltvaataja teravat pilku ja pädevat hinnangut KVA toimemehhanismide ning töö eesmärgistatusele, asjakohasusele, piisavusele ja kvaliteedile. Kolmandaks toob akrediteerimine esile võimalikud nõrgad küljed, et kavandada arendustegevust. Kaitseväele annab välishindamine kindluse, et KVA-s antav sõjaväeline kõrg- ja kutseharidus vastab rahvusvaheliselt tunnustatud nõuetele ning kvaliteedikriteeriumitele, suurendades lõpetajate konkurentsivõimet nii kodumaal kui ka liitlaste hulgas. Kõrgkooli lõpetajad saavad juhtimiseks vajalike laialdaste teadmiste ja praktiliste oskuste kõrval ka riiklikult tunnustatud kõrgharidusdiplomi ning kraadi, millel on väärtus nii õpingute jätkamisel kui ka Kaitseväest väljumisel, ja seda ka väljaspool Eestit.

Senine akrediteerimiskogemus lubab esile tuua ka õpituvastused, mida järgmisteks kordadeks valmistumisel silmas pidada ning siinkohal põgusalt nimetada. Kuigi KVA võib olla rahul, et suudab vastata Kaitseväe sisulistele vajadustele õppetöö vallas, on haridussüsteemid pika vinnaga ning vajavad targaks suuna seadmiseks ja hoidmiseks järjepidevust. Praegused õnnestumised või ebaõnnestumised õppe- ja teadustöös ilmnevad tööandja üksustes kahe-kolmeaastase viivitusega – sedamööda, kuidas kursused lõpetavad.

KOMISJON

KVA INSTITUTSIONAALSE AKREDITEERIMISE RAHVUSVAHELINE KOMISJON

- **Robin Bryant, PhD (esimees)**
  Canterbury Kristuse kiriku ülikooli (CCCU) professor, Ühendkuningriik
- **Malena Britz, PhD**
  Rootsi kaitseülikooli asekantsler ja teadusprorektor, Rootsi
- **Mjr Toomas Lents**
  Kaitseväe õhuväe staabi staabiohvitser, Eesti
- **Brigitta Mass**
  TalTechi majandusteaduskonna üliõpilane ja üliõpilasnõukogu esimees, TalTechi üliõpilasesinduse liige, Eesti
- **Kol Petteri Rokka**
  Soome sõjaveteranide föderatsiooni planeerimisjuht ja Soome rahvusliku kaitseülikooli mentor, Soome
- **Kol Aivar Salekešin**
  sõjaline nõunik NATO juures asuvas Eesti alalises esinduses, Eesti
- **Lauri Tabur, PhD**
  Eesti Idapartnerluse Keskuse ekspert, Sisekaitseakadeemia endine rektor, Eesti

Seetõttu on KVA ja akrediteerimise vaatenurgast oluline, et arengul oleksid kõrgkooli missiooni, visiooni ja ülesannetega kooskõlas pikaajalised sihid ning nende saavutamiseks oleksid paigas tegevuskavad ja mõõdetavad seiremehhanismid.

Ja seda mitte ainult akadeemilist tegevust, vaid tervet asutust hõlmates. Pidev arendustegevus on äärmiselt vajalik ja vältimatu. Siiski tuleb jälgida, et muudatused oleksid põhjendatud (sh huvirühmade tagasisidest tulenevad), kooskõlas laiema eesmärgiga, sõnaselgelt fikseeritud ja dokumenteeritud. Süsteemsus ja järjekindlus on märk heast kvaliteedikultuurist. KVA-le on järjepidevus seda tähtsam, et võrreldes teiste kõrgkoolidega vahetuvad tegevväelastest akadeemilised töötajad rotatsiooni tõttu liiga kiiresti ning teadmine protsessist, tegevuspõhimõtetest ja -nõuetest on varmas kaduma ja raske taastuma.

Olgugi et akrediteerimised jäävad kõrgkooli igapäevaelus pigem (nähtamatuks) kõrvaltegevuseks, on need Kaitseväe kui tööandja lõpetajatega rahulolu kõrval oluline mõõdupuu, mis näitab seda, kas liigume õigel kursil ja teeme õigeid asju. Seni oleme hästi hakkama saanud. Tänu on vaieldamatult ära teeninud kõik need, kes on teinud KVA-s aegade algusest – kes pikemat, kes lühemat aega – pühendumusega oma igapäevast tööd ning panustanud KVA eesmärkidesse. Jääb vaid uskuda, et KVA jätkab õppida suutva ja areneva asutusena ning teeb edaspidigi tarku valikuid, et Kaitseväele ja Kaitseliidule jaguks suurepäraste sõjaväeliste juhtide järelkasvu meie iseseisva riigi kaitseks ja hüvanguks.

VIITED

1 Kõrghariduse kvaliteedikindlustamise kohta Eestis vt https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-higher-education-20_et (23.05.2021).
2 **Üleminekuhindamine – kõrghariduse välishindamise erijuhtum Eestis** 2011. Baumann, H.; Mattisen, H. (koost). Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur. https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/YH_est_2012.pdf (23.05.2021).
3 Kõrgharidusseadus. – RT I, 19.03.2019, 12. https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019012 (23.05.2021).
4 Hindamiskomisjoni hinnangu kohta saab lähemalt lugeda veebiaadressil https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/IA_Assessment-Report_KVA_FINAL_08.01.21.pdf (23.05.2021).
5 **Kaitseväe Akadeemia institutsionaalse akrediteerimise otsus** 27.01.2021. https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/KVA_IA_otsus-1.pdf (23.05.2021).

Eesti sõjaväelise hariduse

GRAND LADY NELE RAND

ANDRES SAUMETS
toimetus- ja terminoloogiagrupi peatoimetaja-juhataja

Nele, Sinu pikaajalist pühendunud tööd Kaitseväe Akadeemia (KVA) sõjaväelise kõrghariduse edendajana tunnustati sel aastal Valgetähe V klassi teenetemärgiga. Kuidas võtsid vastu teate kõrgest riiklikust tunnustusest?

Oli rõõmus üllatus, mis jõudis minuni esimeste õnnesoovidega keset koolipäeva. Usutavasti ei mõtle keegi igapäevatööd tehes auraha saamisele, kuid on väga meeldiv, kui su tööd märgatakse, ja veel nii kõrgel tasemel. Tunnustuse üle on mul hea meel just kahel põhjusel. Esiteks sattus taas rambivalgusse Eesti oma sõjaväeline haridus. Teiseks oli rõõm tõdeda, et KVA pälvis sel aastal lausa kahekordset tähelepanu – presidendilt sai väärilise tunnustuse ka sõja- ja katastroofimeditsiinikeskuse ülem kolonelleitnant Ahti Varblane.

Oled viiendat aastat KVA õppeosakonna juhataja, sisuliselt õppeprorektor. Kuidas on kulgenud Sinu tee KVA-s selle auväärse ja olulise ametikohani?

Alustasin 2003. aastal õppeosakonna planeerimisjaoskonna planeerimise vanemspetsialistina, aastatel 2007–2016 olin ametis Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste (KVÜÕA) õppekavade arendamise nõunikuna ning alates 2016. aastast juhin õppeosakonna tööd. Kandideerisin, kui õppeosakonna ülema ametikoht muudeti tegevväelase kohast tsiviilametniku kohaks, ning osutusin valituks. Mõneti võib vist öelda, et kasvasin sellesse ametisse koos õppeasutusega. See, et olen KVA-s mitmel õppevaldkonna ametikohal töötanud, on ühtaegu minu õnn ja õnnetus – on ju hea teada peamiste valdkondade köögipoolt, kuid mõnikord tunnen, et tööd oleks lihtsam teha, kui ▶

KVA õppeosakonna juhataja Nele Rand on üks Kaitseväe Akadeemia alussambaid

FOTO: ANDRI TALLO

teaksin akadeemia ajaloo kohta vähem. Samas oli just järjepidevus ja õppeosakonnale juhtimisstabiilsuse loomine üks põhjus, miks osakonna ülema ametikoht tegevväelaste rotatsioonirattast välja tõmmati ja tsiviilametniku kohaks muudeti. Kõrgkooli õppeosakonna juhtimisel on tarvilik tunda hariduse ja teadustegevusega seotud õigusakte, protsesse ning nõudeid. Loomulikult on oluline tunda Kaitseväe süsteemi ja tegevuste sisu, kuid osakonna juhtimisel ei ole see kõige tähtsam. Pole ka vajadust, sest õppeosakonnas on eri tasandil sõjaväelisi eksperte küllaga.

Sinu juhtida on KVA suurim osakond, ligi seitsekümmend kogenud õppejõudu ja spetsialisti, neist umbes pooled vormikandjad. Suurbritannia raudne leedi Margaret Thatcher on öelnud: „Kui tahate, et midagi öeldaks, paluge meest. Kui tahate, et midagi tehtaks, paluge naist." Uuringud näitavad, et naisjuhid oskavad paremini kasutada empaatiat, näha protsesside taga inimesi ja on riskide maandamisel kaalutlevamad. Kuidas julgustaksid oma kogemustest lähtudes teisi juhipotentsiaaliga naisi, eriti Kaitseväes?

Kaitsevägi on organisatsioonina väga hea tööandja, mille teeb minu jaoks eriliseks selle hirmuäratav ülesanne: olla valmis kaitsma riiki sõjalise tegevusega. Väljakutse on, et seesama ülesanne seab kõrgendatud nõudmised kutsetööle ja -eetikale. Mind on paelunud Kaitseväe tegemistes pulbitsev elu. Võin julgelt väita, et isegi n-ö tsivilistina ei ole ma ühelgi ametikohal rutiini tundnud. Kuigi Kaitsevägi on traditsiooniliselt meeste pärusmaa, muutub seegi tasapisi.

Julgustan kõiki naisi Kaitseväes tegema tööd kvaliteetselt ja südamega, sest olenemata ametikohast pakub Kaitsevägi eneseteostusvõimalust nii olulises valdkonnas kui riigikaitse. Kui tahad enamat saavutada, ei peagi kerge olema. Aga see ei kehti vaid Kaitseväe kohta. Kui

teed tööd ja näed vaeva, siis on võimalik karjääris edeneda soost olenemata. Tõsi, naissoost tsivilistina ei ole Kaitseväes kuigi palju karjäärivõimalusi, ent tegevväelasena küll. Kaitsevägi on viimastel aastatel naiste osakaalu suurendamisse armees tublilt panustanud, loodetavasti see jätkub.

Kuigi kõrgkoole tuntakse ja hinnatakse tihtipeale nende õppejõudude ja tudengite järgi, on iga kõrgkooli edu vundamendiks akadeemiliselt tugevad ning tööandja ja ühiskonna ootustele vastavad õppekavad. Kas nüüd on KVA õppekavad valmis?

Kui õppekavad üldse ei muutuks, oleks ilmselt midagi põhjalikult valesti. Sestap ei saa öelda, et ka praegused KVA õppekavad on valmis. Samas peaks iga õppekava kavandamisel seadma eesmärgiks koostada piisavalt kauge sihiga dokument. Kuna iga õppekava rakendamine on pikk protsess, ei tohiks kohe tormata iga väiksemat iluviga ravima. Süsteemseks kitsaskohtade tuvastamiseks ja õppekavaarenduseks on tarvis aega, et koguda õppuritelt, õppejõududelt, vilistlastelt ja tööandjalt järjepidevalt tagasisidet ning teha analüüsi ja järelduste põhjal korrektiive. KVA on õppekavade arenduses seda tundlikum, et isikkoosseis, eriti tegevväelased, vahetub rotatsiooni tõttu tihti – sisulist teadmist on nii keeruline üle anda.

Kõik KVÜÕA endised ja KVA praegused õppekavad on tõestanud ennast ajas püsivana, mis annab tunnistust nende heast kvaliteedist. Seda on esile tõstnud ka teiste kõrgkoolide esindajad. Usun, et püsivana tõestavad end ka värskelt kinnitatud kõrgharidusõppekavad. Sedakorda oli uuenduskuur põhjalikum: KVA ülema antud lähteülesandesse olid koondatud arendusvajadused, lähtudes erinevatest trendidest ja tendentsidest nii ühiskonnas, kõrghariduses kui Kaitseväes (nt senisest rohkem tähelepanu eestvedamisele, innovatsioonile, loovusele). Usun, et KVA on suutnud piisavalt paindlikult reageerida ka Kaitseväe suurematele vajadustele, olgu siis spetsialiseerumisjärgseid erialasid õppekavadesse lisades või lausa väeliigi õppetööd avades.

Ameerika kirjanik Benjamin Hoff on öelnud: „Ei ole tarviski ülearu pingutada, et asjad laabuksid – neil tuleb lihtsalt lasta õnnestuda." Mida pead oma seniseks suurimaks õnnestumiseks KVA-s töötatud aastate jooksul ja millest Sa oma tööle mõeldes unistad?

Keeruline on esile tõsta mõnda erilist isiklikku õnnestumist, sest suured teod on ikka sündinud kollektiivis, heade sõprade ja kolleegidega. Tagasi vaadates on iga olulisem asutuse verstapost olnud tähelepanuväärne – alates KVÜÕA õppekavade korrastamisest 2000. aastate alguses, magistriõppe avamisest, õhu- ja mereväe ohvitserikoolituse algusest, allohvitseride õppe koondumisest KVÜÕA-sse, KVÜÕA ümberkorraldamisest KVA-ks, rääkimata 2006. aasta esimesest ja seni viimasest akrediteerimisest sellel õppeaastal. KVA on veidi rohkem kui paarikümne aastaga väga palju arenenud ja saavutanud.

Näen enda suurima saavutusena seda, et olen nii kaua KVA-s vastu pidanud ning seejuures ei ole huvi kadunud. Pean KVA missiooni sõjaväeliste juhtide järelkasvu tagamisel võtmetähtsusega ülesandeks. Kaitseväge ei oleks olemas, kui puuduvad haritud ja vajalike oskustega eri tasandi juhid. KVA igapäevatempoga toimetulekuks tuleb sellesse suhtuda kui maratoni, mitte sprinti. Muidu põled kiiresti ja heleda leegiga läbi. Minu suur õnn on olnud töötada lisaks „akadeemikutele" koos suurepäraste Kaitseväe ohvitseride ja allohvitseridega, kes on võtnud mind võrdse töötegija ja mõttekaaslasena ning kellega koos on olnud lust akadeemia arengusse panustada. Olen neilt, ka sõjanduse vallas, väga palju õppinud.

Praeguses etapis unistan, et vahelduseks saabuks natukene rahulikum ja stabiilsem aeg. Mõnikord tundub, et viimasel kahekümnel aastal on tavapärase kõrgkoolirutiini kõrval tulnud lakkamatult lahendada suuri ülesandeid: üks mahukas Haridus- ja Teadusministeeriumi või Kaitseväe (arendus)ülesanne on vaheldunud teisega, olgu ajendiks muudatused haridussüsteemis või Kaitseväe vajadused. Näiteks on koostatud või uuendatud mõnda õppekava, algatatud uus tegevus või valmistutud järjekordseks akrediteerimiseks. Oleks vaid rohkem aega viimaste aastate arendusi sisse töötada ning õppeosakonna töötajatel mahti koroonakriisist pisut hinge tõmmata ja uut jõudu koguda. Suure tõenäosusega päris rahulikku aega akadeemiale ei tulegi. Ja ega saagi tulla – üks enesest lugu pidav kõrgkool peaks olema pidevalt õppiv ja arenev organisatsioon. Kasutan võimalust ja hõikan veel: haritust ja haridust ei ole kunagi liiga palju, eriti sõjaväelistele juhtidele.

Sinu tööpäevad on pingelised, eriti viimase aasta keerulistes tingimustes, ning *to-do*-nimekiri ilmselt pikk. Kuidas Sa oma stressi maandad ja mis annab Sulle uut jõudu?

Mõnikord õnnestub päevaplaani üks väikene uinak mahutada. See annab alati uut jõudu. Töömõtteid aitab hajutada hea raamat või klaveri klimberdamine. Nädalavahetustel külastan tihti Pärnumaal asuvat maakodu. Hoolimata pikast sõidust mõjub sealne keskkond ja mereõhk alati virgutavana. Vahelduse mõttes on vahva, kui sealsetel tegevustel, olgu siis näiteks muru niitmine, rohimine või puude ladumine, on käegakatsutav ja nähtav tulemus.

FOTO: ARDI HALLISMAA

Kaitseväe välihaigla oli läinud aastal alates 1. aprillist Kuressaares. Haiglale oleks saanud luua vajaduse korral lisamoodulites veelgi voodikohti

Kaitseväe Akadeemia sõja- ja katastroofimeditsiinikeskuse **PANUS KRIISIOHJESSE**

Kaitseväe Akadeemia (KVA) põhimäärusest võime lugeda, et sõja- ja katastroofimeditsiinikeskus (SKMK) korraldab sõja- ja katastroofimeditsiiniõpet akadeemias ja akadeemia koostööpartneritele, osutab tervishoiuteenust ning kannab hoolt teadus- ja arendustegevuse eest sõja- ja katastroofimeditsiini valdkonnas. Seega on SKMK-l kolm põhilist tegevusvaldkonda: väljaõpe, teadus- ja arendustegevus ning tervishoiuteenuse osutamine.

Kol-ltn AHTI VARBLANE
sõja- ja katastroofimeditsiinikeskuse ülem-arst

Sõjameditsiini väljaõpe on SKMK üks seniajani tähtsamaid tegevusvaldkondi. Sellest saavad osa nii kadetid, keskastmekursuse õppurid kui ka tegevteenistuses meedikud. Nende sihtrühmade väljaõppest algas kogu SKMK õpe, mis on praegugi suure kaaluga, kuigi ei ole olnud aastaid siinne mahukaim tegevusvaldkond. Arvusid vaadates on väljaõppel siiski suurim osakaal. SKMK korraldatud kursustel on osalenud viimastel aastatel üha enam õppureid, 2020. aastal 1245. Aasta varem oli osalejaid küll 1358, kuid COVID-19 tõttu tuli mullu nii mõnigi plaanitud kursus ära jätta.

MEDITSIINITUDENGITE VÄLJAÕPE

Ühe suurima osa SKMK tegevustest moodustab meditsiiniüliõpilastele mõeldud õppeaine „Sõja- ja katastroofimeditsiin": Tartu Ülikooli meditsiiniteaduste valdkonna arstitudengitele mahuga 3 EAP-d ning Tartu ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli tudengitele mahuga 2 EAP-d. Meditsiiniüliõpilaste põhiõppekava ainena on see olnud kohustuslik arstiüliõpilastele alates 2011/2012. õppeaastast. Tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppes oli sõja- ja katastroofimeditsiiniõpe algul vabatahtlik, kuid 2014. aastast muutus see neilegi kohustuslikuks. Õppe algatus tuli Kaitseministeeriumilt ja Kaitseväelt ning kogu rahastus tuleb Kaitseministeeriumi eelarvest.

Laiapindse riigikaitse ühe osana lasub sõjategevuses kannatada saanute ravi organiseerimise kohustus Sotsiaalministeeriumil. See hõlmab ka tsiviilhaiglaid ja kiirabiettevõtteid. Sõjategevus toob kaasa ka tunduvalt enam kannatanuid kui tavaolukord. Sellega toimetulek eeldab aga haiglate ja kiirabiettevõtete töökorralduse muutmist ning nn hulgikannatanute käsitlemise põhimõtete rakendamist. Niisugustes olukordades on väga tähtis haigete sortimine ehk triaaž, et leida kõige kiirema abi vajajad ning tagada haigete süsteemne käsitlemine ja kogu tegevuse juhtimine.

Sõja- ja katastroofimeditsiiniõpe hõlmab põhiliselt kolme aspekti: raske traumahaige süsteemne käsitlemine, suurõnnetuse lahendamise meditsiiniline juhtimine ning tuuma-, keemia- ja bioloogilise relva vigastuste ravi erijooned.

LITSENTSIGA ÕPE

Traumahaige käsitlemist ja suurõnnetuste lahendamise meditsiinilist juhtimist õpetatakse SKMK-s rahvusvaheliselt tunnustatud viisil, KVA-l on mitu litsentsi või luba rahvusvaheliselt litsentsitud kursuste tegemiseks Eestis. Neid kursusi on hakatud õpetama koostöös tsiviilmeditsiiniga. Alates 2015. aastast õpetatakse koostöös Eesti Kirurgide Assotsiatsiooni, Põhja-Eesti Regionaalhaigla, Tartu Ülikooli Kliinikumi ja Tartu Ülikooliga traumahaige käsitlemise kursust ATLS arstidele, 2017. aastast eespool nimetatud organisatsioonidega DSATC-kursust kirurgiameeskondadele, eelkõige kirurgidele ja anestesioloogidele, ning 2018. aastast elupäästvate kirurgiliste võtete omandamiseks mõeldud kursust ASSET[1].

2017. aastal sai KVA suurõnnetuste likvideerimise metoodika MilMIMMS[2] kursuse litsentsi, mille on loonud NATO meditsiini oivakeskus, militaarmeditsiini keskus (MilMed COE) ja Ühendkuningriigi mittetulundusühing ALSG (Advanced Life Support Group).

2018. aastal omandas KVA lahingukannatanu käsitluse kursuse TCCC[3] litsentsi. Lahingukannatanute käsitlemist on selle kursuse põhimõtete järgi KVA-s õpetatud juba alates 2007. aastast ja 2010. aastal on need põhimõtted ametlikult heaks kiitnud ka NATO.

Rahvusvaheliselt litsentsitud kursuste kasutamine Eestis teeb lihtsamaks meie kaitseväelaste lõimimise rahvusvahelistesse meeskondadesse. See lihtsustab tunduvalt ka Eestile vajaduse korral appi tulevate meditsiiniüksuste lõimimist meie süsteemi.

RESERVÜKSUSTE MEEDIKUTE ÜHISKOOLITUS

2020. aastal jõudis lõpule aastaid kestnud meditsiiniõppe ressursside koondamine ühte kohta ning KVA SKMK-ga liideti toetuse väejuhatuse tervisekeskuse meditsiiniväljaõppekeskus. Nii said KVA kursused täiendust Kaitseväe parameedikute õppe kahe eraldi kursusena: rühma parameediku erialakursuse ja parameediku erialakursusena. Lisandus ka rahvusvahelise sõjalise operatsiooni eelne meditsiinikursus RSOEMK, mis suurendas märkimisväärselt aastast õppurite hulka (parameedikuid keskmiselt 220 ja missioonieelseid õppureid 350).

Reservväelaste ametikohtadele õpetatakse meditsiiniüksuste võitlejaid erinevate süsteemide kaudu: parameedikuid ja autojuhte ajateenistuses, tervishoiutöötajaid, arste ja õdesid aga Tartu Ülikooli ning Tartu ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli põhiõppes. Selleks, et need kaks eri süsteemides õpetatud gruppi moodustaksid ühtse meeskonna, on KVA-s loodud meditsiiniüksuse õpe. Meditsiinirühma ja -kompanii varustuse ja meeskonna õpe toimus tänavu märtsis sellisel kujul esimest korda. Nende õpete eel koostati ka esimesed meditsiiniüksuste ühtlustatud tegevuste eeskirjad ning see toob meid sammu võrra lähemale süsteemsele ja tõhusale lahingukannatanu käsitlemisele. ▶

ÜKSUSE VARUSTUSE AJAKOHASTAMINE

Meditsiiniüksuste meeskondade ja varustuse õppe eeldus on nüüdisaegne ja läbimõeldud varustus. Suur osa Kaitseväe meditsiiniüksuste varustusest oli saadud Rootsilt annetusena 2000. aastate alguses. Varustus oli välja arendatud külma sõja ajal ega vastanud tänapäevastele lahingukannatanu käsitlemise nõuetele. KVA väljaõppe käigus on jõutud uute lahendusteni. Selle tulemusena on SKMK inimesed teinud palju arendustööd ka Kaitseväe meditsiinikomplektide ajakohastamiseks. Nende loodud kontseptsiooni alusel on valminud meditsiinikompanii ehk *Role 2* välihaigla konteinertaristu ja mehhaniseeritud üksustele mõeldud *Role 1* taseme liikuva sidumispunkti prototüüp. Mõlema üksuse võtmearenduseks oli nende liikuvuse märgatav suurenemine võrreldes telkides baseerunud üksustega. Meditsiinikompanii töökorda seadmise kiirus alale saabumisel vähenes kuuelt tunnilt kahele, mis on märkimisväärne saavutus võrreldes sarnase suutlikkusega üksustega teistes riikides. Tihti on sellise suutlikkusega R2B (*Role 2 Basic*) üksuse töövalmiduse seadmise aeg 12–24 tundi. *Role 1* liikuva sidumispunkti töökorda või lahkumiseks valmis seadmise aega oli plaanis vähendada ühelt tunnilt 15 minutile.

KONTEINERVÄLIHAIGLA TULERISTSED SAAREMAAL

Konteinerlahendusega R2B välihaigla valmis 2020. aasta talvekuudel ja esimesed lahinguristsed sai see taristu COVID-19 olukorra lahendamiseks kehtestatud eriolukorra ajal. Möödunud aasta märtsis olid teadmised uue pärgviiruse põhjustatud haiguse ja viiruse kohta veel väga vähesed. Uue viirusena liigitati see kohe kõige ohtlikumaks ehk IV klassi infektsiooniks (samasse klassi kuulub näiteks Ebola viirus). Märtsis oli haigestumine kasvu teel ja kõik Eesti 19 haiglavõrgu arengukava haiglat valmistusid koroonahaigete vastuvõtuks. Rahvastiku arvu kohta oli aga kõige rohkem haigeid Saaremaal: 1. aprillil 2020 oli nakatumise suhtarv Terviseameti andmetel 100 000 elaniku kohta 14 päeva jooksul 695. Kuressaare Haiglal oli pakkuda 147 voodikohta, neist ainult 36 varustatud hapniku

Välihaigla sisustati ümber hingamisraskustega patsientide vajadusi arvestades

Veokile MAN asetatava mehhaniseeritud üksusele mõeldud sidumispunkti prototüübi ruumiline kujutis

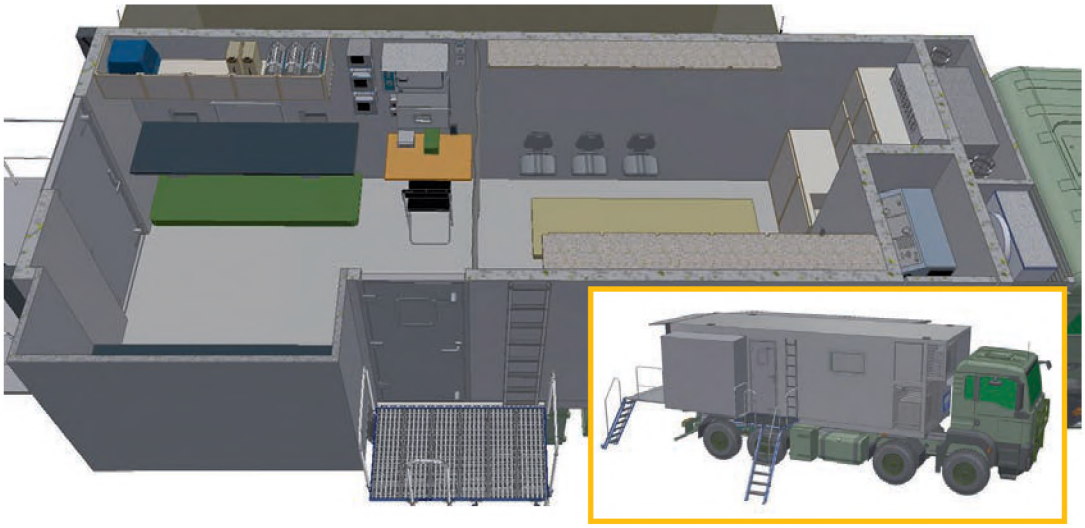

FOTO: ARDI HALLISMAA

manustamise süsteemiga ja viis intensiivravikohta hingamisaparaatidega. Hooldekodusid oli Saaremaal kuus ning hooldatavaid nendes 363.

Arvestades haigete kiiret lisandumist Saaremaal, sealhulgas ohustatud elanikkonna üsna suurt osakaalu, Kuressaare Haigla suutlikkust ning evakuatsiooniteekonna pikkust, tegid hädaolukorra meditsiinijuhid ettepaneku viia Saaremaale Kaitseväe välihaigla. Terviseamet esitas ametiabi taotluse Kaitseväele 30. märtsil ja palve rahuldati kohe. Kuna Kaitseväe juhataja käsul oli välihaigla 72-tunnises valmisolekus, õnnestus see Saaremaale viia juba 1. aprillil ja patsiente oldi valmis vastu võtma 2. aprillil. Välihaigla oli selleks ajaks ümber seatud. Tavapäraselt traumahaigete käsitlemiseks kujundatud välihaiglas on kaks operatsioonituba, kummaski kaks operatsioonilauda, lisaks kaheksa intensiivravikohta ja 40 voodikohta kergematele haigetele. Nakkushaigete käsitlemiseks loodi juurde 12 intensiivravikohta ning operatsioonitubadest ja erakorralise meditsiini konteineritest kujundati intensiivravipalatid.

Välihaigla ühendati Kuressaare Haigla infosüsteemidega ja muutus tinglikult Kuressaare Haigla osakonnaks. Nii lahendati kiiresti ravilitsentsi, aga ka raviteenuse rahastamise küsimus ning ravi eest tasus Eesti Haigekassa. Välihaigla tegutses Saaremaal aprilli lõpuni, selle aja jooksul raviti seal 15 COVID-19 põhjustatud kopsupõletikuga patsienti. Saadud kogemus raskete haigete ravimisel välihaiglas on haigla edasiarendamisel hindamatu väärtusega. Samuti andis see väga hea kogemuse tsiviil- ja militaarmeditsiini koostööks ning näitas, et sellist mobiilset meditsiinivarustust võib vaja minna ka mittesõjaliste kriiside lahendamisel. Praegu on haigla tasemel mobiilse varustuse kõige suurem ressurss Eestis Kaitseväel ja kui ka 2. jalaväebrigaad saab seda tüüpi taristu, on see arvestatav varu nii mobiilse operatsiooni kui ka intensiivravi võimes Eestis.

EESTI OMA KRIISIMEDITSIINIKURSUSTE LOOMINE

SKMK viimaste aastate arengu keskmes on olnud väljaõppe mahu kasvatamine ning ühtlustatud sõja- ja katastroofimeditsiiniõppe süsteemi loomine. Selles valdkonnas jätkub koostöö tsiviiltervishoiuasutuste ja Terviseametiga ka tulevikus. 2020. aastal sõlmisid Kaitsevägi ja Terviseamet lepingu Eesti oma, ühtlustatud traumakursuse loomiseks, suurõnnetuste lahendamise juhtimiskursuste instruktorite õpetamiseks ning keskselt juhitud kursuste loomiseks.

Traumakursus luuakse Ühendkuningriigi sõjaväes välja töötatud ja litsentsitud kursuse BATLS[4] (traumahaige abistamine lahinguväljal edasijõudnutele) alusel, mis on tsiviilsfääris tuntud ATLS-i analoogina ja mille KVA omandas 2008. aastal. BATLS-i, ATLS-i ja TCCC alusel luuakse KVA juhtimisel koostöös tsiviilhaiglate ja kiirabiettevõtetega standardiseeritud kursus, mis arvestab Eesti meditsiinis kasutatava varustuse ja meie tööjaotuse eripära.

Suurõnnetuste ja hulgikannatanute meditsiinilise juhtimise väljaõppe ühtlustamiseks hangib KVA peale MilMIMMS-i litsentsi ka HMIMMS-i[5] litsentsi. Väljaõpe ühtlustatakse eestikeelseks ja luuakse Eesti tingimustega kohandatud praktilised olukorramudelid. Sel viisil kohandatud rahvusvahelistel tegutsemisalgoritmidel põhinevate kursuste instruktoreid õpetatakse KVA-s ning ühtlustatud õppe läbinud instruktorid hakkavad haiglate ja kiirabiettevõtete koolituskeskustes pidama ühtsetel alustel kursusi.

Nagu juba eespool mainitud, on sõjaolukorra kannatanute käsitlemine tsiviiltervishoiusüsteemi kohustus. Selle eeldus on aga asjakohase väljaõppega inimesed, kes suudavad tegutseda kriisi või sõja korral ühtsetel alustel ja räägivad sama keelt. Sõda on kriisidest üks laiaulatuslikumaid. Õpetades meedikuid sellega toime tulema, loome hea aluse hakkamasaamiseks ka teistes, võib-olla mitte nii destruktiivsetes olukordades.

LÜHENDID

1 ATLS – *Advanced Trauma Life Support*, DSATC – *Definitive Surgical and Anaesthetic Trauma Care*, ASSET – *Advanced Surgical Skills for Exposure in Trauma*
2 MilMIMMS – *Military Major Incident Medical Management and Support*
3 TCCC – *Tactical Combat Casualty Care*
4 BATLS – *Battlefield Advanced Trauma Life Support*
5 HMIMMS – *Hospital Major Incident Medical Management and Support*

Süsteem ja algoritm tõid KOTKARISTI ORDENI

Kolonelleitnant Ahti Varblane on näinud Kaitseväe meditsiinisüsteemi arengut alates 1998. aastast. Praeguseks on tema juhtimisel jagatud sõja- ja katastroofimeditsiini algteadmisi kõigile Eesti meditsiini-üliõpilastele ja kadettidele. Oma panuse eest nii Kaitseväe meditsiini-teenistuse kui tsiviiltervishoiusüsteemi arengusse pälvis ta tänavu Eesti Vabariigi aastapäeval presidendilt Kotkaristi III klassi ordeni.

IVAR JÕESAAR
tegevtoimetaja

Kui küsida kolonelleitnant Ahti Varblaselt, mis tunne tal oli, kui ordeni pälvimisest teada anti, naeratas ta oma tuntud kavalat naeratust ja meenutas: „Kui mulle teatati riigikantseleist, et olen saanud riikliku autasu ning et see on Kotkaristi III klassi orden, olin tõtt-öelda normaalselt uhke. Aga ma ei olnud varem süüvinud nende autasude hingeellu ja alles siis, kui kolonelleitnant Lauri Bender avas pärast õnnitlemist mulle pisut selle autasu tausta ja olemust, vaat siis ma muutusin tõeliselt uhkeks."

ALATI ON NATUKE ENAM

Mis on selle autasu taga? Vastus, et järjekindel ja süsteemi loov töö, oleks lihtsustatud. Tegelikult lõikab kogu Eesti eesliinimeditsiin koroonapandeemiat taltsutades natuke neid vilju, mis Kaitseväe Akadeemia sõja- ja katastroofimeditsiinikeskuses (KVA SKMK) on selle sajandi esimestel kümnenditel idanema pandud. Kriisiaja kontseptsiooni järgi haiglate juhtkondadele ja erakorralise meditsiini osakondade juhtidele koolitusi tehes räägiti algoritmidest, kuidas haiglas tööd ümber korraldada, kui kiiresti on vaja üle minna haigete massikäsitlemisele ja kuidas suunata patsiente hooldama inimesed, kes seda iga päev ei tee. Kriisiaja tervishoiukorralduse kontseptsioonist tekkinud põhimõttel toimivad praegu ka Lõuna ja Põhja meditsiinistaap kumbki endale allutatud haiglatega.

Ehk nagu resümeerib doktor Ahti Varblane: „Sõja- ja katastroofimeditsiinikeskuse ülesehitamine on oluline, aga sellest olulisem on ehitada üles kogu süsteem. Keskus on nagu tehas ja selle produkt on inimene, kes on läbinud siin õppe. Meie oleme seda produkti pakkunud eelkõige Kaitseväele, täites reservmeedikute ametikohti. Tsiviilmeedikud on meil läbinud algõppe ja saavad tänu sellele paremini aru, mida kriisi korral teha. Ehitades reservarmeed, toetume ju ikkagi tsiviilmeditsiinile."

Doktor Varblane on näinud Kaitseväe meditsiinisüsteemi arengut alates 1998. aastast, kui ta pärast kuut aastat õpinguid ülikooli arstiteaduskonnas ja aastast internatuuri üldarstina Tartu üksikusse jalaväepataljoni meditsiinirühma ülemaks tuli. Kaks aastat oli tema kabinet praeguse matkekeskuse esimesel korrusel. Sellele järgnes kolm aastat residentuuri ja aasta Tallinna tervisekeskuses. 2004. aastal tuli ta tagasi Tartusse Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste (KVÜÕA) logistikaosakonna meditsiinijaoskonda, kus õpetati tollal ainult kadette.

Nüüdseks teavad Kaitseväes kõik lahingukannatanu käsitlemise ehk TCCC (*tactical combat casualty care*) põhimõtteid. Need haavatute lahinguväljal esmase käsitlemise põhimõtted loodi 1990. aastate lõpus USA eriüksuste tarvis ning võeti NATO-s ametlikult kasutusele 2010. aastal. Eestis hakati seda tollases KVÜÕA meditsiinijaoskonnas meditsiiniohvitseri baaskursustel õpetama aga juba 2007. aastal ning õpetati ka täienduskursustel Kaitseväe meedikutele ja kadettidele.

TRAUMAPRAKTIKA MISSIOONIPIIRKONNAS

Alates 2008. aastast hakkasid Eesti meedikud peale meie missiooniüksuste teenindamise käima lühendatud kolmekuulistel lähetustel Camp Bastioni välihaiglas. Lühendatud missioon andis päevast päeva haiglates ravitööga hõivatud kliinilistele spetsialistidele hea võimaluse saada tõeliselt intensiivset praktikakogemust. Ahti Varblane meenutab, et 2008. aastal Camp Bastionis veedetud kolme kuu jooksul tuli traumameeskonna kokkukutsumist nõudnud traumasid ette palju rohkem, kui ta seitsmeaastase Tartu Ülikooli Kliinikumi erakorralise meditsiini osakonnas töötamise ajal oli kogenud.

Kolonelleitnant Ahti Varblase hinnangul on kõige olulisem saavutus see, et traumahaige käsitlust ning suurõnnetuse juhtimissüsteemi algeid on hakatud õpetama ühes kohas ja laiapindselt ning ei ole mingit Tallinna ega Tartu koolkonda. Kõik Tartu Ülikooli ning Tartu ja Tallinna tervishoiukõrgkoolide lõpetanud meedikud on selle kohustuslikult läbinud.

Doktor Varblane toob välja, et sõja- ja katastroofimeditsiinis ei ole kohta tavapärase arsti-patsiendi suhte tekkimisele ja kõrge arstikunsti loomingulisele viljelemisele. Kriisiolukorras on kõike vähe: aega, inimesi, oskuslikke käsi, vahendeid. Siin tuleb tegutseda ühes rütmis, lihtsate korralduste järgi. Tähtis on, et inimesed saavad vajalikest käskudest aru, mõistavad, miks kriisimeditsiinis midagi sel moel tehakse, ning suudavad kaasa mõelda. Ühelt poolt pannakse meedikutele ette piirid, raamid ja kammitsad, kuid teisalt saavad nad tänu selge ja ühetaolise algoritmi kasutamisele ka n-ö julgestusköie.

SKMK antav väljaõpe ei piirdu meedikutega. Kõik need aastad on ka KVA enda kadettidele olnud sõnum: tulevase ülemana pead esmaabi oskama nii, et sa oled suuteline seda edasi õpetama, sina ise oledki oma üksuse taktikalise esmaabi instruktor. Ei saa öelda, et kadetid arsti mängimise üle õnnelikud oleksid. Kuid et sellist mõtteviisi on levitatud aastaid, on juba üksusi, kus esmaabiõpet annavad rühmaülemad ja -vanemad, kelle esmane huvi on, et nende üksus oleks igas olukorras võitlusvõimeline. Päris olukorras tekib meditsiiniline probleem ikka lahingu tipphetkel ning see hakkab mõjutama taktikalist olukorda ja juhtimisotsuseid.

AUTASU KÕIGILE KAASAAITAJATELE

Kolonelleitnant Varblane on seda meelt, et talle antud autasu on ühtlasi tunnustus kogu tema meeskonnale. Ehk nagu *start-up*'i-maailmas öeldakse: kui sul on hea idee ja halb meeskond, siis ei saa sellest midagi. Aga kui sul on lihtsalt idee ja hea meeskond, võib sellest midagi tulla. Ning SKMK-s ja endises KVÜÕA meditsiinijaoskonnas on olnud väga hea meeskond.

Loomulikult ei saa nimetamata jätta KVA-d ja selle kõiki ülemaid, kes on lubanud korraldada siin sellist esmapilgul justkui mittesõjaväelist õpet. Põhimääruse järgi on KVA põhieesmärk õpetada sõjaväelisi juhte, ohvitsere-allohvitsere, ja kusagil ei räägita meedikutest. Aga kui täpsustada, et ka kursused läbinud arstid-õed saavad samuti ohvitserideks-allohvitserideks, ollakse selles definitsioonis sees.

Doktor Varblase sõnul just see ongi laiapindse riigikaitse mudel, kus päris laiguline osa on näiliselt pisike, kuid moodustab teiste organisatsioonide kaasatulekuga jätkusuutliku terviku.

Praegu töötab kolonelleitnant Ahti Varblase juhitud sõja- ja katastroofimeditsiinikeskus Raadi linnakus ajutises konteinerhoones, mis on kui nööp lähiaastatel valmiva keskuse uue õppehoone kuuesiilul

FOTO: ANDRI TALLO

TAKTIKAÕPPEJÕUD ja tema teenistuskogemus

- Mis põhimõttel tuleks täita ametikohti Kaitseväe Akadeemia taktika õppetoolis?
- Mitu aastat peaks kestma meie õppejõudude rotatsioon?
- Kas õppejõu rolli peaksid proovima kõik tegevväelased või tuleks teha valikuid?

Need on vaid mõned küsimused, mis kerkivad, kui jutt käib taktika õppetooli ametikohtade täitmisest.

Kol-ltn MART SIREL
taktika õppetooli jalaväepataljoni ja -brigaadi grupi ülem-lektor

Kaitseväe Akadeemia (KVA) on teiste kõrgkoolide seas eriline – oleme Eesti kaitseväe asutus, kuid peame samal ajal lähtuma Eesti haridust suunavatest seadustest ja määrustest. Sellest tuleneb ka esimene erinevus õppejõudude valikul: tsiviilõppejõudude palkamiseks KVA-sse korraldatakse sobivuskonkurss, kuid tegevteenistuses õppejõud määratakse enneköike rotatsioonikava alusel. Ohvitseride rotatsiooniaeg on üldjuhul kolm, allohvitseridel viis aastat. See protsess ei ole täiesti automaatne, määratava isiku sobivust tuleb siiski kontrollida (Kaitseväe kui organisatsiooni väiksus aitab sellele kaasa). Ometi võib tõdeda, et ametikohti täidetakse tihti vaba ressursi alusel – valitakse nende seast, kel on täitumas rotatsiooniaeg mõnes teises üksuses. Taktika õppetooli ametikohtade erialasuunitlust arvestades võib olla keeruline leida sobivaid spetsialiste.

Kaaludes määratava ohvitseri või allohvitseri sobivust õppejõu kohale, tekib koguni kaks küsimust. Esiteks: kas tema teenistuskogemus sobib taktika ▶

Lugemus, härrad ohvitserid, lugemus ja oskus loetut suurde pilti siduda on see, mis iseloomustab haritud ohvitseri kolonelleitnant Mart Sireli hinnangul nii praegu kui ka tulevikus

FOTO: ANDRI TALLO

õppetooli vastava grupi profiiliga? Näiteks rühma- või kompaniigrupi õppejõul peaks olema selja taga tugev praktika kas rühma- või kompaniiülemana. Pataljoni- ja brigaadigrupi õppejõu valik on veelgi keerulisem. Ideaalis võiks sellele kohale leida tegevväelase, kes on teeninud nii pataljoni kui ka brigaadi staabis.

Teine teema on sobivus õppejõu ametisse. Kuigi enamik ohvitsere ja allohvitsere peaksid sobima sellesse rolli juba elukutse eripära tõttu, mis eeldab päevast päeva oma üksuste isikkoosseisuga tegelemist, on nõuded taktika õppetooli lektorile, õpetajale ja instruktorile siiski kõrgemad. Need nõuded on seotud ennekõike siinsete õppuritega, kellest paljud on tulnud KVA-sse laiemate teadmiste ja suurema kogemusega. Kõrgemad nõuded tingib ka vajadus panustada tulevaste põhi-, keskastme- ja täienduskursuste lõpetajate arengusse. Läbimõtlemata rotatsioon võib tuua näilise kasu asemel hoopis kahju. Samas tuleb mõista, et Kaitseväg ei ole suur organisatsioon ja siinne personaliliikumine on piiratud ega pruugi seetõttu ühtida KVA taktika õppetooli vajadustega.

KOGEMUSTE VAJADUS

Kui mind määrati 2018. aasta suvel pataljoni- ja brigaadigrupi lektoriks, oli mul selja taga üsna pikk teenistuskogemus pataljoni staabis ja brigaadiharjutuste kogemus õppustelt. Ometi ei olnud mul brigaadi staabis teenimise kogemust. Oleksin eelistanud teenida KVA taktika õppetooli lektorina alles pärast võimalikku rotatsiooni brigaadi staabis. Sellest hoolimata tundsin ennast pataljoni- ja brigaadigrupi lektori rollis üsna kindlalt. Brigaadis teenimise kogemus oleks andnud küll palju juurde, kuid minu peamisi õpetamissuundi KVA-s toetasid teenistus pataljoni staabis ja varasemad õpingud Ameerika Ühendriikide armee staabikolledžis.

Minu näitel võiks seega küsida, kas sama valdkonna piisav teenistuskogemus ja praktika on KVA taktika õppetooli õppejõu töös hädavajalikud. Kuigi ma ise hindan, et tulin õpetamisega toime, olen siiski veendunud, et toetav kogemus on tõepoolest väga vajalik.

Esiteks juba nimetatud põhjusel, et meie õppuritel on keskmisest enam kogemusi ning ka nende erialateadmiste tase on pidevalt tõusuteel. Neid õpetades ei piisa käsiraamatute või muude õppematerjalide ümberjutustamisest – õppejõult oodatakse tihedamate seoste loomist ja praktilisi näiteid. Albert Einstein on öelnud, et õpetada tuleb nii, et pakutav tunduks väärtusliku kingituse, mitte raske koormana. Sellist õpetamiskunsti valdab aga üksnes õppejõud, kes orienteerub õpetatavas materjalis hästi ning, mis veelgi tähtsam, on valmis seda koos õppuritega edasi avastama.

Seni kogetu avastamine uudsest küljest või uute teadmiste omandamine õppetööd ette valmistades ja õpetades toob esile huvitava paradoksi. Kuigi eelneva põhjal võib tunduda, et KVA õppejõuks sobib ainult pika teenistusstaažiga ohvitser või allohvitser, ei saa jätta mainimata KVA taktika õppetoolis tehtava töö mõju õppejõu karjäärile. Ei, see ei ava uksi kiiremini ega too ihaldatud ametikohti lähemale, küll aga pakub võimalust viia enese sõjaline mõtlemine ja arusaamad sõjapidamisest uuele tasemele – mõistagi siis, kui pühendutakse kogu hingega. Taktika õppejõu roll KVA-s on harukordne võimalus igale ohvitserile avastada sõjapidamisteooriate uusi tahke, hinnata ja analüüsida ka iseenda senist teenistuskogemust ning arutleda nendel teemadel KVA taktika õppetooli õppejõududega ühtsete arusaamade loomiseks. Saab kindlasti öelda, et üks asi on ülesannete täitmine tihti kiireloomulises teenistuses, hoopis teine aga neid ülesandeid enesele üksikasjalikult lahti mõtestada ning jagada teadmisi nii, et õppur saaks sellest kasu.

ROTATSIOONIPÕHIMÕTETE ÜLEVAATUS

Kogemuste jagamine ja ühtaegu kogumine viib meid KVA taktika õppetooli õppejõu rotatsiooni kestuse juurde. Õpetamisoskuste omandamist ja KVA kui haridusasutuse eripära arvestades tundub loogiline, et rotatsioon kestaks senisest kauem. Samas tuleb mõista, et isegi kogu valmidusega õppejõu rollis uusi teadmisi omandada ja avastada ei asenda töö KVA-s võimalust, mida pakub tegelik teenistuskogemus väeosas.

Minu teenistuskogemus nii üksustes kui ka KVA taktika õppetoolis annab alust väita, et taktikaõppejõudude rotatsioonipõhimõtted tuleks üle vaadata. Taktika õppetoolis on kindlasti ametikohti, mida võiks täita pataljoni- ja brigaadikogemusega ohvitser, kes on reservi läinud või sinna peagi suundumas. Temale võimaldaks see pikemat rotatsiooniaega. See tagaks järjepidevuse iseäranis Eesti hariduselu ja -nõuete tundmises, mida iga tegevväelane peab asuma KVA-sse saabudes avastama. Teistel ametikohtadel võiks rotatsioon olla seevastu tunduvalt lühema kestusega, näiteks üks aasta, kuid korduda mingi aja tagant. See võimaldaks leida parema tasakaalu teenistuskogemuse jagamise ja õpetamisoskuse omandamise vahel, tagades sedasi ka kvaliteetsema õppe.

Kokkuvõttes võib öelda, et KVA taktika õppetooli õppejõudude valik ei saa olla kaootiline ega juhuslik. Sellesse tuleb panustada, sest nemad koos kooli teiste õppejõududega avaldavad igapäevast mõju kogu Kaitseväe tulevikule. Õppejõudude järjekindel areng lubab ka õppuritel selgelt tunda, et nendesse on panustatud, ning nad oskavad seetõttu oma haridust rohkem väärtustada ja teenistuses rakendada.

Kaitseväe Akadeemias lõpetas **ÕPPEJÕU-ROTATSIOONI KOLONELLEITNANT MART SIREL**

Kol-ltn TARMO KUNDLA
taktika õppetooli ülem

Kolonelleitnant Mart Sireli panus Eesti nooremohvitseride ja vanemallohvitseride väljaõppesse Kaitseväe Akadeemias (KVA) viimasel kolmel aastal on olnud märkimisväärne. Ta on õppurite silmis kõrgelt hinnatud õppejõud, kes on pannud nad vaatama, mõtlema ja nägema kaugemale ning laiemas spektris, kui tavaliselt harjunud ollakse. Kolleegina on kolonelleitnant Sirel meeskonnamängija, kes on paigalseisu sallimata suunatud nii enda kui ka organisatsiooni pidevale arendamisele. Tema eestvedamisel on märgatavalt paranenud KVA õppeainete lõimitus, ja seda nii õppetoolide kui ka erinevate kursuste vahel.

Viimaseks ja kõige olulisemaks pean kolonelleitnant Mart Sireli panust Eesti taktikatasandi sõjalise mõtte arendamisel. Tema kogemused, suur lugemus ning analüütiline ja kriitiline mõtlemine on rikastanud erinevate arutelude, seminaride, diskussioonide ja õppuste käigus kõigi taktika õppetooli akadeemiliste töötajate silmaringi. Hoolimata ametikoha muutumisest olen veendunud, et kolonelleitnant Sirel leiab võimaluse ja toetab otseselt või kaudselt edaspidigi Eesti nooremohvitseride ja vanemallohvitseride väljaõpet KVA-s. Edu talle!

Pärast Kaitseväe Akadeemiat jätkab kolonelleitnant Mart Sirel teenistust 1. jalaväebrigaadi staabiülemana

KOMMENTAARID

KOLONELLEITNANT MART SIREL ÕPPEJÕUNA JA SÕJAAJA PATALJONIÜLEMANA

Kpt MAIT REMBEL
23. jalaväepataljoni kompaniiülem, 15. keskastmekursuse kuulaja

Tagasi vaadates on sügava mulje jätnud kolonelleitnant Mart Sireli jäägitu pühendumus ohvitserina. Vastutuse võtmine temale püstitatud ülesannetes on alluva-ülema vaatevinklist silmapaistev ja aukartust äratav. Tema usaldus alluvate vastu on see, mis andis tegevusvabaduse, vabastas eksimishirmust ning võimaldas ka alluvatel võtta vastutust ülesande täitmise eest – pani n-ö olukordasid omama igas tähenduses.

Tema avatud suhtumine nn väljaspool kasti ideedele iseloomustab tema olemust kõige paremini. Pidev lähenemisviis ja mõte, mida meie saame ära teha kõrgema eesmärgi saavutamiseks, on loonud terves üksuses hoiaku, mis eristub selgelt laialt levinud „ei ole võimalik"-suhtumisest.

Õppejõuna on ta demonstreerinud samasugust lähenemist. Lisades siia veel tohutu töövõime ning äärmiselt analüütilise lähenemise enda tööle ja õpetamisele, on ta andnud suure panuse ohvitserkonna arendamisse taktika õppetoolis. Õppejõud, kes on avanud maailma, mis on sõjanduses kunst ja teadus.

KOLONELLEITNANT MART SIREL – STAABIÜLEM JA ÕPPEJÕUD

Kpt KRISTJAN KARIST
15. keskastmekursuse kuulaja

Kolonelleitnant Mart Sireli puhul avaldab kõige rohkem muljet tema jäägitu pühendumus. Enamik suudab nimetada põhjuseid, miks mingit ülesannet täita ei saaks, aga vähesed pühenduvad jäägitult, ka kõige keerulisemates olukordades, lahenduse leidmisele, võttes lahenduse eest vastutuse ning seistes selle lõpuni elluviimise eest. Pühendumusega käib tema puhul kaasas ka eneseohverdus.

Oma eeskujuga õpetas ta panema kõrvale isiklikud või lokaalsed dilemmad ja vaagima neid laiema eesmärgi kontekstis. Aeg-ajalt ongi raske ja tuleb anda rohkem, kui võimalik tundub. See käib meie elukutsega kaasas, sest meil on vastutus aidata kaasa kõrgema eesmärgi saavutamisele. Isegi kui esmapilgul tundub kõrgem eesmärk segane, leiab kolonelleitnant Mart Sirel sealt iva, annab tegevusele fookuse ja suudab sütitada inimesi enda ümber. *CAN-DO attitude!*

Teadusrindel muutustega: KOOSTÖÖ TEGUS AASTA

2020. aasta on toonud rakendusuuringute osakonnale kaasa suurenenud teadusorganisatsioonilise vastutuse, edenemise võimearendust toetavate uurimisprojektide vallas ja rahvusvaheliselt mõjukaid kvaliteedinäitajaid.

Kol-ltn RAUL JÄRVISTE, PhD
rakendusuuringute osakonna ülem

ANDRES SAUMETS
toimetus- ja terminoloogiagrupi peatoimetaja-juhataja

Sõjateaduse valdkonna koordineerimisel Kaitseministeeriumi valitsemisalas tuleks uue tahuna esile tõsta NATO Teadus- ja Tehnoloogiaorganisatsiooni rahvusliku koordineerija rolli, mis annab võimaluse senisest rohkem kaasa rääkida ning suunata töörühmades sisulist uurimis- ja arendustegevust. Samuti osales Kaitseväe Akadeemia (KVA) valitsemisala uue teadus- ja innovatsioonipoliitika väljatöötamisel, mis on kavas jõustada 2021. aasta teisel poolel. Uus poliitika keskendub senisest enam tehnoloogia ja operatsioonianalüüsi arendamisele. Positiivse arenguna saab esile tõsta veel KVA allüksuste hea koostöö teadusprojektide elluviimisel, mis on olnud täis väljakutseid.

TEADUS- JA INNOVATSIOONIPOLIITIKA

Kehtiv teadus- ja arenduspoliitika kinnitati aastateks 2014–2022. Selle poliitika kehtivuse ajal algas teadus- ja arendustegevuse sidumine võimearenduse vajadusega. KVA rakendusuuringute osakond saavutas esmase võime operatsioonianalüüsi ja ressursihalduse valdkonnas ning kehtestati teadus- ja arendustegevuse korraldamist reguleerivad õigusaktid.

Alates 2019. aastast pühendutakse märgatavalt enam teadusmõjukuse eesmärgipärasele suurendamisele ja jätkusuutlikkusele, rahvusvahelisele teadus- ja arendustegevusele ning suuremale riigisisesele koostööle strateegiliste teemade uurimisel. Innovatsiooni vallas on ennekõike oluline soodustada uute tehnoloogiate kasutuselevõttu ja teadmussiiret toetavat mõtteviisi ning kanda hoolt järelkasvu eest teadlaskonnas, ettevõtete hulgas ja Kaitseväes. Ette on valmistatud uus teadus- ja innovatsioonipoliitika (2021–2030), mis rõhutab tehnoloogiavaldkonna

Kevade tulekust annavad taas märku uute teadusprojektide ideed ...

KARIKATUUR: TOOMAS BOLTOWSKY

arendamise olulisust ja keskendub senisest enam innovatsioonile.

Teadus- ja innovatsioonipoliitika eesmärkide saavutamiseks lähtutakse Eesti riigikaitse ja sõjalise võimearenduse võtmevaldkondadest, mille eest vastutajad on nimetatud allpool:

- eestvedamine, sõjaväeline juhtimine ja sõjaväepedagoogika – KVA;
- julgeoleku- ja kaitsepoliitika – Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus;
- küberjulgeolek ja kübertehnoloogiad – CR14;
- operatsioonianalüüs – KVA;
- ressursihaldus – KVA;
- riigikaitsestrateegia – Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus;
- riigikaitseline inimvara – KVA;
- sõjaajalugu – Eesti Sõjamuuseum – Kindral Laidoneri Muuseum;
- tehnoloogiad – KVA.

ROBOTTEHNOLOOGIA ARENDUS

Rahvusvahelise kaitsekoostöö suureks edulooks saab pidada liitumist Euroopa kaitsetööstuse kaitsemeetmete arendusprogrammi (EDIDP) raames mehitamata maismaasüsteemide arendamise rahvusvahelise konsortsiumiga, mis ühendab Euroopa riikide sõjalisi institutsioone ja tehnoloogiaettevõtteid. 2020. aastal uuris ja arendas konsortsium mitmeotstarbelisi mehitamata maismaasüsteeme ning valmistas ja katsetas nende prototüüpe. Projekti iMUGS (*Integrated Modular Unmanned Ground System*) käigus arendatakse ühiselt hübriidset mehitamata süsteemi ja luuakse töötav prototüüp. Samuti analüüsitakse elanikkonna suhtumist robottehnoloogiasse ja võimalike riskide maandamist. Projektiga liitumine toob kaasa välisrahastuse, aitab laiemalt ära kasutada Eesti uurimispotentsiaali ja siinsete kaitsetööstusettevõtete võimeid ning suurendab KVA rahvusvahelist teadusmõjukust.

KVA rahvusvaheline uurimisrühm prof Wolfgang Wagneri juhtimisel tegeleb projekti käigus järgmiste uurimisteemadega: 1) mehitamata maismaasüsteemide kasutamine kaitseseisukorras ning Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste kohaldatavate õigusaktide kontekstis; 2) kaitseväelaste ja rahva arvamus mehitamata platvormide kohta; 3) modulaarsete mehitamata maismaasüsteemide kasutamise eetiline külg.

Uuringu algjärgus on uurimisrühm keskendunud peamiselt avaliku arvamuse küsitluse koostamisele ja uuringu metoodika loomisele, alustades psühholoogiast ja sotsiaalpsühholoogiast. Koostatud on ka ülevaade eetilistest aspektidest. See puudutab murekohti, mis kaasnevad tänapäeva autonoomsete relvade teadusliku diskursusega, ning toetab ▶

avalikkuselt, ajateenijatelt ja ohvitseridelt kogutud empiiriliste andmete mõistmist ja tõlgendamist. Missioonil, näiteks Malis sõdurite ja teiste teenistujatega tehtavad intervjuud annavad infot mehitamata maismaa relvasüsteemide praktiliste ja operatsiooniliste aspektide kohta. 2021. aasta jooksul kogutavatest kvalitatiivsetest ja kvantitatiivsetest andmetest leiab loodetavasti head materjali eetiliste, moraalsete ja õiguslike aspektide üldistamiseks autonoomsete ja poolautonoomsete relvasüsteemide kasutamisel maismaasõjas.

TEHNOLOOGIAST SÕJAAJALOONI

Uute uurimisprojektide keskmes on tänavu tehnoloogiavaldkond. Algatatud on täppisründevõime arendamine, luureinfosüsteemide loomine, tulejuhtimisprogrammi TOORU arendus ning erinevate raadiotehniliste seadmete prototüüpide valmistamine. Koostöös kaitsetööstusega on käsil kuusteist tootearendusprojekti. Sõjaajaloo uurimissuunal ilmub sellel aastal kaks ülevaatlikku kogumikku ja uue teadusprojektina on algatatud projekt „Eesti sõjaline mõte 1920–1940“, mida juhib dr Igor Kopõtin. Projekti eesmärk on selgitada välja siinse sõjateooria ja sõjakunsti sisu ning selle kujunemist mõjutanud tegurid. Kavas on läbi töötada Eesti sõjandusteoreetikute põhimõtted ning teha kindlaks nende mõju Kaitseväele.

KOOSTÖÖ TARTU JA TALLINNA ÜLIKOOLIDEGA

Uutest algatustest võib veel esile tõsta reservväelaste põhioskuste alalhoidmise uurimise dr Martin Moosese juhtimisel ning KVA partnereid kaasava osalemise RITA2 ehk Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu toetatavates uurimisprojektides (valeuudiste tuvastamine koostöös Tartu Ülikooliga ja Kaitseväe välitoitlustamise parandamine koostöös TalTechiga), tegevväelaste liikumisharjumuste uuringu ning mitu meditsiinivaldkonna uurimisprojekti koostöös Tartu Ülikooliga.

Jätkuvad mitmeaastased uurimisprojektid koostöös Tartu Ülikooli, Tallinna Tehnikaülikooli ja Tallinna Tehnikakõrgkooli teadlastega, näiteks riigikaitselise inimvara kompleksuuring, strateegilise narratiivi uurimine julgeolekudilemma kujundajana, kaitsetööstuse koostöömudelite uurimine ja tegevväelaste individuaalvarustuse arendamine. Järgmisena tutvustatakse lühidalt kaht esimest projekti.

FOTO: ARDI HALLISMAA

Ajateenijate kompleksuuring küberväejuhatuses

RIIGIKAITSELINE INIMVARA

Alates 2018. aastast püsiuuringuna tehtava riigikaitselise inimvara kompleksuuringu käigus korraldati 2020. aastal neli uuringut, milles käsitleti ajateenistuse süsteemi ja ajateenijaid eri vaatepunktidest. Esmalt täpsustati Kaitseväe rolli ja positsiooni tegevteenistuse lepingu, sotsiaalse lepingu ja sotsiaalse sidususe kontekstis (1. uurimus) ning analüüsiti ajateenistuse süsteemi sotsiaalsete muutuste valguses (2. uurimus). Seejärel uuriti ajateenijate ja tööandjate vaatepunktist, kuidas kanduvad pädevused üle tsiviilvallast militaarvalda ja vastupidi (3. uurimus). Selleks tehti ajateenijate hulgas iga-aastane küsitlus, milles uuriti umbes 3000 ajateenijalt nende arvamuse, motivatsiooni, tervisliku seisundi ja kaitseväeteenistusega rahulolu kohta ajateenistuse alguses ja lõpus.

Uurimisrühm keskendub iga-aastases aruandes alati kindlale teemale. 2020. aastal uuriti ajateenijate progressi teenistuse käigus (4. uurimus). Aruandes käsitleti peamiselt rahulolu ajateenistusega, füüsilist võimekust ja selle muutumist, sõjaväelise väljaõppe eelistusi ja seatud eesmärkide saavutamist ajateenistuses, sotsiaalteenuseid ja koroonaviirusega toimetulemist ajateenistuses. Esimesed kolm uuringut tehti koostöös tunnustatud Iisraeli teadlase ja KVA külalisprofessori Eyal Ben-Ariga.

STRATEEGILISED NARRATIIVID

2019. aastal alustati KVA ja Tartu Ülikooli koostööna uurimisprojekti „Strateegiline narratiiv julgeolekudilemma kujundajana", millesse on kaasatud ka Tallinna Tehnikaülikooli ja Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse teadlased. Projekti käigus uuritakse Venemaa strateegilisi narratiive ja vaadeldakse nende mõju Eesti julgeolekule.

Strateegilised narratiivid on avalikkuses levitatavad lood, mida poliitilised toimijad (nt riigid, poliitilised ja ideoloogilised liikumised, organisatsioonid) kasutavad vahendina rahvusvahelise poliitika mineviku, oleviku ja tuleviku ühise tähenduse kujundamiseks, et vormida kodumaiste ja rahvusvaheliste toimijate arusaamasid ning käitumist. Need puudutavad poliitilisi eesmärke, erinevate kriisiolukordadega (majanduse, julgeoleku jm) seotud vastumeetmete õigustamist, rahvusvaheliste alliansside loomist ning sise- ja välisauditooriumi avaliku arvamuse kujundamist. Uurimisrühma liikmed on peale kõrgetasemeliste teadusartiklite üllitanud 2020. aastal projekti käigus kolm monograafiat: Ventsel, A., Selg, P., „Introducing Relational Political Analysis: Political Semiotics as a Theory and Method" (Palgrave Macmillan); Madisson, M-L., Ventsel, A., „Strategic Conspiracy Narratives: A Semiotic Approach" (Routledge); Sazonov, V., Mölder, H., „Populism ja poliitiline äärmuslus muistsest ajast kuni tänapäevani" (Äripäev).

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

2020. aastal osales Eesti NATO Teadus- ja Tehnoloogiaorganisatsiooni (STO) viie teaduspaneeli tegevuses ning 24 töörühmas. NATO STO Eesti rahvuslik koordineerimine leiab aset KVA-s, strateegilise töörühma tegevuste planeerimine Kaitseministeeriumis ja Kaitseväes. Eksperdi- ja töörühmade kaudu osalevad kaitseväelased ja teadlased NATO STO rahvusvahelises teadus-arenduskoostöös, nt 2020. aastast saab esile tuua maastikuläbitavuse, olukorrateadlikkuse ja maksumusmudelite uuringute töörühmad. Näiteks KVA rakendusuuringute osakonna ressursihaldusgrupp eesotsas dr Jaan Murumetsaga osales 2020. aastal NATO STO süsteemianalüüsi paneeli (SAS) neljas uuringus. Seejuures viiakse üks neist, SAS-152 (uuringu kese: laiapindse riigikaitse kontseptuaalne raamistik), ellu Eesti juhtimisel ning ette valmistati ka uus uuring (mehitamata süsteemide integreerimine riviüksustesse).

Eesti muldade läbitavust ja metsade taktikalist mõju kaardistaval ning tehnilist lahendust välja töötaval projektil on mitu rahvusvaheliselt tunnustatud välispartnerit: NATO STO AVT-paneel (*Applied Vehicle Technology Panel*), Michigani tehnikaülikool ja Keweenaw' uurimiskeskus. NATO AVT-paneelis pälvis projekti juht, KVA lektor kpt dr Kersti Vennik 2020. aastal paneeli silmapaistva teadustulemuse auhinna.

2020. aasta suvel jõudis edukalt lõpule laiapindse riigikaitse ja olukorrateadlikkuse projekt Manticus Apollo. KVA uurimisrühm vaatles projekti käigus, milliseid kaitsevaldkonna tegevusi ja kogemusi oleks võimalik kasutada ka tsiviilvaldkondades, kirjeldas Eesti laiapindse riigikaitse terviksüsteemi ja tegi valdkondlikku terminitööd. Uurimisrühma tulemused ilmusid 2020. aasta lõpul teadusartiklitena Sõjateadlase erinumbris (vt kvak.ee/sojateadlane, nr 15).

Tähtsamatest ülesannetest ootavad lähiajal ees uue teadus- ja innovatsioonipoliitika rakendamiseks valdkondlike tegevuskavade koostamine, suurem osalemine Euroopa Liidu ja NATO projektides (nt Combat Unmanned Ground System; European Future Highly Mobile Augmented Armoured System) ning teadustegevuse tugevam sidumine Kaitseväe võimearendusega.

ERIALAKEELE ARENDAMINE JA VÄLISTEADURID

Toimiva riigikaitse ja koostegutsemise üks peamisi eeldusi on tõhus erialakeel. 2020. aastal alustatud ▶

FOTO: ERAKOGU

Kapten Kersti Venniku uurimistööl põhinevat rakendust katsetati ja demonstreeriti ka NATO Teadus- ja Tehnoloogiaorganisatsiooni üritusel 2018. aasta sügisel USA-s Houghtonis

teadusprojekti põhieesmärk ongi eestikeelse riigikaitseterminoloogia arendamine. Projekti keskmes on sõjandusterminoloogia töörühma tegevus kahes vallas: riigikaitseterminoloogia andmebaasis Militerm oleva info ajakohastamine, täiendamine ja parandamine ning päringutele vastamine. Ühtlasi antakse projektiga panus õppematerjalide, eeskirjade jt riigikaitse ja Kaitseväe seisukohast esmaoluliste dokumentide koostamisse ning ajakohastamisse, samuti terminoloogilise oskusteabe üleriigilisse populariseerimisse.

Projektis osalevad Kaitseväe väeliikide tippspetsialistid ja Kaitseliidu esindaja, koostööd tehakse Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Euroopa Komisjoni, Tartu Ülikooli, Eesti Keele Instituudi, Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Kaitsetööstuse Liidu jt külgnevate kehamitega.

Siinse teadus- ja arendustöö rahvusvahelise mõjukuse suurendamiseks on rakendusuuringute osakond võtnud 2020. aastal erinevate uurimisprojektide käigus tööle viis mainekat välisteadurit: em-prof Eyal Ben-Ari Jeruusalemma Heebrea ülikoolist, em-prof Wolfgang Wagner Johannes Kepleri ülikoolist (Linz), dr Joanna Szostek Glasgow' ülikoolist ning dr Sten Hansson ja dr Mari-Liis Madisson Tartu Ülikoolist. Mehitamata süsteemide uurimisprojektiga liitub kaks õigusteadlast Oslo ülikoolist ja reservväelaste oskuste alalhoidmist hindavat uurimisrühma hakkab toetama kol dr Hubert Annen Šveitsi sõjaväeakadeemiast.

PUBLIKATSIOONID

2020. aasta on olnud KVA-le edukas publitseerimisaasta: KVA egiidi all ilmus 58 kõrgetasemelist teaduspublikatsiooni (ETIS 1.1 – 15; 1.2 – 33; 2.1 – 3; 3.1 – 7). Trükis ilmusid Sõjateadlase tava- ja erinumber ning kaks ajakirja EMA Occasional Papers numbrit. Koostöös Tartu Ülikooliga ilmus rahvusvahelise autorkonnaga artiklikogumik „Cultural Crossroads in the Middle East. The Historical, Cultural and Political Legacy of Intercultural Dialogue and Conflict from the Ancient Near East to the Present Day" sarjast Studia Orientalia Tartuensia, Series Nova, VIII.

KVA 2020. aasta teadus- ja arendustegevuse arengusuundadest, peamistest projektidest ja publitseerimisest saab põhjalikumalt lugeda ajakirja EMA Occasional Papers 12. numbrist „Teadus- ja arendustegevus 2020" (https://www.kvak.ee/occasional-papers/) ja siseveebis asuvast Kaitseministeeriumi valitsemisala teadusportaalist.

OHVITSERIHARIDUS

KAITSEVÄE AKADEEMIA ON ENAM KUI KÕRGKOOL

Kaitseväe Akadeemia on Eesti ainus kõrgkool, kus õppivatest kadettidest sirguvad tulevased ohvitserid – sõjaväelised juhid, kelle tegevus kujundab kriisiolukorras paljude saatust. Juhiomaduste ja sõjaväeliste teadmiste kõrval peab ohvitseril olema eeskujulik analüüsivõime ning oskus suhelda ja alluvaid juhendada. Kaitseväe Akadeemia maa-, mere- ja õhuväe kolmeaastase õppekava lõpetajad saavad rakenduskõrghariduse sõjaväelise juhtimise erialal ja nooremleitnandi auastme.

SISSEASTUMISTINGIMUSED

- keskharidus või samaväärne välisriigi kvalifikatsioon;
- eesti keele oskus vähemalt keeletasemel B2;
- Kaitseväe tegevteenistus või Kaitseväe tegevteenistusse astumine;
- läbitud ajateenistus.

KADETIELU HÜVED

Igale kadetile on õpinguajal ette nähtud palk alates 800 eurost ning tasuta elamiskoht Tartu kesklinnas asuvas ühiselamus. Kadettidele pakutakse mitmekülgseid sportimisvõimalusi ja erialaseid huviringe, aga ka tasuta arsti- ja hambaravi nii õpinguajal kui edasises teenistuses. Igale Kaitseväe Akadeemia lõpetajale on ette nähtud töökoht Kaitseväes.

Ohvitserikarjäär **MAAVÄES**

Maaväel on Kaitseväe suurima väeliigina võtmeroll Eesti territooriumi kaitsel ja üksuste välisoperatsioonideks ettevalmistamisel. Maaväe prioriteedid on kiirreageerimisüksuste ja üldotstarbeliste lahinguüksuste, vastuvõtva riigi toetuse ja territoriaalse toetusstruktuuri arendamine. Maavägi peab olema valmis abistama tsiviilorganisatsioone loodusõnnetuste või inimtegevuse tagajärjel tekkinud katastroofide korral. Ajateenistuse läbimine annab võimaluse asuda õppima Kaitseväe Akadeemias.

Kaitseväe Akadeemia maaväe põhikursusel omandatakse ohvitseri põhioskused ja saadakse rakenduskõrgharidus sõjaväelise juhtimise erialal. Põhikursusel omandatav haridus võimaldab täita rühma- ja kompanii-/patareiülema ülesandeid, lähtudes väe- ja relvaliigi eripärast nii rahu- kui ka sõjaajal. Spetsialiseeruda saab jalaväe, mehhaniseeritud jalaväe, side, pioneeri, õhutõrje, suurtükiväe või logistika erialale. Lõpetanutele omistab president nooremleitnandi auastme ning nende teenistus jätkub Kaitseväes või Kaitseliidus. ▶

Kaitseväe Akadeemia annab mitmekülgse hariduse. Sõjaväeliste ainete kõrval õpivad tulevased ohvitserid humanitaar- ja reaalaineid, omandades seejuures pedagoogilisi teadmisi ning arendades keeleoskust.

SPETSIALISEERUMINE

Nooremohvitserid jätkavad väeosades teenistust vastavalt Kaitseväe Akadeemias omandatud erialale.

- **Jalaväeohvitser** juhib jalaväeüksusi ja nende lahingutoetuselemente (luure ning tankitõrje ja miinipilduja toetustuli), viib läbi taktikalist õpet ning lahinglaskmisi.
- **Soomusjalaväe ohvitser** juhib jalaväeüksusi, mis kasutavad ülesannete täitmiseks lahingumasinaid CV-90.
- **Pioneeriohvitser** juhib pioneeriüksusi ning õpetab kasutama pioneeritehnikat ja relvastust.
- **Õhutõrjeohvitser** täidab väeosas õhutõrje rühma- ja patareiülema ülesandeid ning viib läbi kuni kahuri- ja raketirühma suuruse õhutõrjeüksuse väljaõpet.
- **Suurtükiohvitser** täidab suurtükiväe tulepatarei rühma- ja patareiülema ülesandeid ning juhib tulepatarei rühma ja tulepatarei lahingutegevust.
- **Sideohvitser** juhib siderühma, korraldab selle väljaõpet ning planeerib kõrgema juhtkonna käsu alusel jalaväepataljoni sidevõrke.
- **Logistikaohvitser** planeerib ja juhib väeosa logistikaüksuste tegevust rühma- ja kompaniiülemana kõikides logistika funktsioonides (nt meditsiin, transport, varustus).

EDASIÕPPIMISVÕIMALUSED

Pärast mõneaastast edukat teenistust võivad soovijad kandideerida Kaitseväe Akadeemia keskastmekursusele ning omandada pataljoni ja brigaadi staabiohvitseri oskused. Lõpetanud saavad sotsiaalteaduste magistri kraadi.

Keskastmekursuse lõpetamine ja eeskujulik teenistus Kaitseväes avab võimaluse jätkata õpinguid Kaitseväe Akadeemiaga samas hoones paiknevas Balti Kaitsekolledžis. Sealt saadav vanemstaabiohvitseri ettevalmistus on ühtlasi ohvitseriharidus kolmas aste. Ohvitseriharidus neljas aste on kõrgem juhtimiskursus.

Ohvitserikarjäär **MEREVÄES**

Kaitseväe Akadeemias on võimalik õppida koostöös Eesti Mereakadeemia ja mereväega mereväeohvitseriks. Õppeaeg mereväe põhikursusel on kolm aastat ning võimaldab spetsialiseeruda taktika või tehnika erialale. Lõpetajad saavad rakenduskõrghariduse sõjaväelises juhtimises ja nooremleitnandi auastme. Väeliigipõhiseid õppeaineid (nt mereväe taktika) õpetavad mereväeohvitserid, üldmerenduslikke aineid Eesti Mereakadeemia õppejõud. Praktika toimub mereväe laevadel.

SPETSIALISEERUMINE

Pärast põhikursuse lõpetamist ootab ees mitmekesine karjäär mereväe laevadel taktika- või tehnikaohvitserina.

- **Taktikaohvitser** on mereoperatsioonide spetsialist, kelle peamine teenistusülesanne on juhtida ja navigeerida vahiohvitserina sõjalaeva ning kes vastutab laeva taktikalise tegevuse ja

meresõiduohutuse eest. Edasine teenistus viib taktikaohvitseri sõjalaeva operatsioonide ruumi, kus planeeritakse ja juhitakse kõiki sõjalaeva operatsioone. Lisaks on taktikaohvitser sektsiooniülem, kes juhib side, navigatsiooni või relvastusega tegelevate spetsialistide igapäevateenistust.

- **Tehnikaohvitser** on insener, kelle peamine teenistusülesanne on käitada ja hooldada sõjalaeva pea- ja abimasinaid ning laevasüsteeme ja hoida need lahinguvalmis. Tehnikaohvitser vastutab sõjalaevas avariitõrje eest, tema ülesannete hulka kuulub ka sõjalaevade lahinguvigastuste kiire likvideerimine. Lisaks on tehnikaohvitser ülem, kes juhib tehnikaerialade spetsialistide igapäevast teenistust.

EDASIÕPPIMISVÕIMALUSED

Lõpetanutel on võimalik edasi õppida Kaitseväe Akadeemia keskastmekursusel (magistriõpe) või sellega võrdsustatud tasemeõppes Belgias või Lätis. Nimetatud õppeastmel omandavad õppurid kvalifikatsiooni nii planeerivaks kui ka administreerivaks tööks staabis. Samuti on võimalik spetsialiseeruda miinitõrjele ning luuakse alus teenistuseks operatsioonitasandil.

Ohvitserikarjäär **ÕHUVÄES**

Kaitseväe Akadeemias saab õppida koostöös Eesti Lennuakadeemiaga õhuväe suunal. Kolmeaastased õpingud õhuväe põhikursusel võimaldavad spetsialiseeruda lennuvälja, õhuseire või õhuoperatsioonide erialale. Lõpetajad saavad rakenduskõrghariduse sõjaväelises juhtimises ja nooremleitnandi auastme. Sõjaväeliste ainete kõrval õpivad tulevased ohvitserid humanitaar- ja reaalaineid, omandades seejuures pedagoogilisi teadmisi ning arendades keeleoskust. Väeliigipõhiseid õppeaineid õpetavad õhuväeohvitserid, erialaseid Eesti Lennuakadeemia õppejõud. Praktika toimub õhuväe üksustes.

SPETSIALISEERUMINE

- **Lennuväljaohvitseri** töö on pärast õpingute lõpetamist seotud Ämari lennuvälja igapäevase lennutegevusega. Lennuväljaohvitser toetab lennuoperatsioone, samuti vastutab lennuväljal õhusõidukite maapealse teenindamise ning lennuoperatsioonide ettevalmistuse ja ohutuse eest. Tema töö võimaldab õhuturvet ning teiste riikide vägede vastuvõttu.
- **Õhuseireohvitser** vastutab õhuväe radarite töö eest ning koordineerib radariposti operatsioone, logistikat ja julgestust. Tema töö aitab anda õhuruumist pideva ülevaate ja tagada selle puutumatuse.
- **Õhuoperatsioonide ohvitser** tegeleb juhtimiskeskuses sihitamise või õhuseirega, lendude planeerimise või lähiõhutoetusega. Õhuoperatsioonid jagunevad planeerimiseks lennuväljal, juhtimiseks juhtimiskeskuses ja maapealseks juhtimiseks.

EDASIÕPPIMISVÕIMALUSED

Teenistuse kestel õhuväes on võimalik osaleda täienduskursustel Eestis ja välisriikides. Mõneaastase teenistuse järel saab end täiendada Leedu sõjaväeakadeemias õhuväe ohvitseride kursusel (*Air Force Command and Staff Course*) ning jätkata õpinguid Kaitseväe Akadeemia keskastmekursusel.

Kaitseväe Akadeemia uuendas KÕRGHARIDUS-ÕPPEKAVASID

Õppekavade arendamine on iga õppeasutuse arengu lahutamatu osa. Kaitseväe Akadeemias (KVA) arendatakse ja uuendatakse õppekavasid järjepidevalt. Igal kevadel kogutakse muudatusettepanekud kokku, tutvutakse ettepanekute põhjendustega ja kaasatakse eksperte nende hindamiseks. Lõpuks teeb KVA nõukogu otsuse, kas arendusettepanekuid aktsepteerida või mitte.

SVETLANA GANINA, PhD
didaktika arendusjuht

Kol-ltn RIHO TAMMISTU
õppekavade arenduse grupi ülem

Ühest küljest näitab see protsess KVA kui haridusorganisatsiooni paindlikkust ja uuendusmeelsust, teisest küljest toob iga-aastane muudatuste rohkus kaasa väljaõppe planeerimise ja läbiviimise keerukuse. Korraga on vaja õpetada nii vana kui ka uuendatud õppekava alusel, korrigeerida ainevoogu, uuendada tunniplaane ning jaotada õppejõudude ja õppurite koormust mõistlikult. Nii ilmnes juba 2018. aastal vajadus analüüsida kehtivaid õppekavasid sügavamalt ning selgitada välja KVA ja erialakoolide õppejõudude arvamused ning hinnangud. Sama aasta kevadel peeti pea kogu KVA õppeosakonda hõlmav kahepäevane seminar, mille käigus analüüsiti kõigi õppekavade sisu ning horisontaalset ja vertikaalset lõimitust.

Aastatel 2018–2020 korraldati Kaitseväe peastaabi tellimusel õppekavade koostamise koolitus KVA täienduskoolitusena, mis leidis aset neljal korral ning millest võtsid osa erialakoolide, kõikide väeliikide ja Kaitseliidu kooli esindajad. Neid koolitusi valmistasid ette ja pidasid toonane KVA pedagoogika õpetaja kapten Juhan Aus ja didaktika arendusjuht Svetlana Ganina.

KOLME AASTA TÖÖ VILJAD

Õppekava raamide seadmist soovitatakse alustada üldjuhul funktsioonide kirjeldusest. Sellest aastal 2019 alustatigi. Moodustati maa-, õhu- ja mereväe juhtimise õppekavade töörühmad, millesse kuulusid nii KVA õppejõud kui ka kõikide väeliikide esindajad. Töö oli mahukas. Selle käigus pandi kirja tulevaste lõpetajate võimalikud tööülesanded, lähtudes põhimõttest „mida ta teeb“, mitte sellest, mida ta teab. Tööülesannete loetelusid analüüsiti ja need koondati põhirühmadesse. Nende alusel tehti kindlaks ülesannete täitmiseks vajalikud pädevused, mis jaotati omakorda kolme rühma: KVA-sse sisseastumise eelduseks olevad pädevused, KVA-s õpetatavad pädevused ja täiendusõppe valdkonda jäävad pädevused. Seda tegevust juhtisid kolonelleitnant Antek Kasemaa (maaväe õppekava), major Margo Ütt (õhuväe õppekava) ja kaptenmajor Taavi Urb (mereväe õppekava). Samal ajal analüüsiti ka Eesti rakenduskõrgkoolide ja teiste välismaa sõjaväelist haridust pakkuvate kõrgkoolide õppekavu.

2020. aasta jaanuaris kinnitas kooli ülem käskkirjaga KVA kõrgharidusõppekavade uuendamise lähteülesande, et ajakohastada ja ühtlustada siinsete kõrgharidusõppekavade alusel õpetatavat nii sisus kui vormis. Korraldati ka koolitus, et ühtlustada arusaamu hea õppekava koostamisest.

Viimases etapis uuendati õppekavasid ka uuendatud koosseisuga: maaväe õppekava arendas taktika õppetooli ülem kolonelleitnant Tarmo Kundla, õhuväe õppekava major Reet Stamm ja mereväe õppekava kaptenmajor Taavi Urb. Magistriõppekava arendamise eest kandis hoolt reservkolonel Aarne Ermus. Õppekavade koordineerijaks oli määratud õppekavade arenduse grupi ülem kolonelleitnant Riho Tammistu.

KVA õppekavade uuendamise aluseks olid järgmised dokumendid: Kaitseväe Akadeemia kõrgharidusõppekavade uuendamise lähteülesanne, Kaitseväe Akadeemia ülema 2020. aasta käsk, kõrgharidusseadus ja -standard, kaitseväeteenistuse seadus, ohvitseride sõjaväelise väljaõppe nõuded ja teenistusmudel ning ohvitseri funktsioonikirjeldused, lisaks vilistlaste, tööandja ja õppurite rahulolu uuringud. Samuti arvestati Haridus- ja Teadusministeeriumi haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 eesmärke ning põhimõtteid. Õppekava sisu kujundamisel lähtuti sõjaväeliste juhtide arendusprogrammi käigus välja töötatud sõjaväelise juhi pädevusmudelist ja õppekava vormistamisel järgiti KVA õppekava statuudi nõudeid.

Õppekava valminud projekt esitati hindamiseks tööandja esindajatele (Kaitseväe peastaap, väeliigid, brigaadid) ja kahele õppekavade valdkonnas tunnustatud eksperdile väljastpoolt Kaitseväge. Asjakohaste soovituste alusel täiendatud õppekavad kooskõlastati väeliigi või valdkonna ülema ja Kaitseväe juhatajaga. Lõplikult vormistatud õppekavad kinnitati KVA nõukogu otsusega ning esitati Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) registreerimiseks.

UUENDUSED KAITSEVÄE AKADEEMIA ÕPPEKAVADES

KVA-s kehtib senini neli kõrgharidusõppekava. Nüüd kõiki väeliike hõlmava sõjaväelise juhtimise magistriõppe õppekava (varem vaid maaväe õppekava) kõrval on kolm väeliigipõhist rakenduskõrgharidusõppekava: sõjaväeline juhtimine maaväes, õhuväes ja mereväes. Kõik neli õppekava järgivad KVA õppekava statuudis ette nähtud ülesehitust, kuid on varasemaga võrreldes vähendatud mahuga. Varem sisaldasid KVA õppekavad ainekavade nn muutumatuid osi, mille sisu oli võimalik muuta ainult nõukogu otsusega ning mille muudatused pidid kajastuma ka EHIS-es registreeritud õppekavas. Uutes õppekavades ainekavade muutumatuid ▶

JOONIS 1

KVA ÕPPEKAVADE ARENDUSE SKEEM

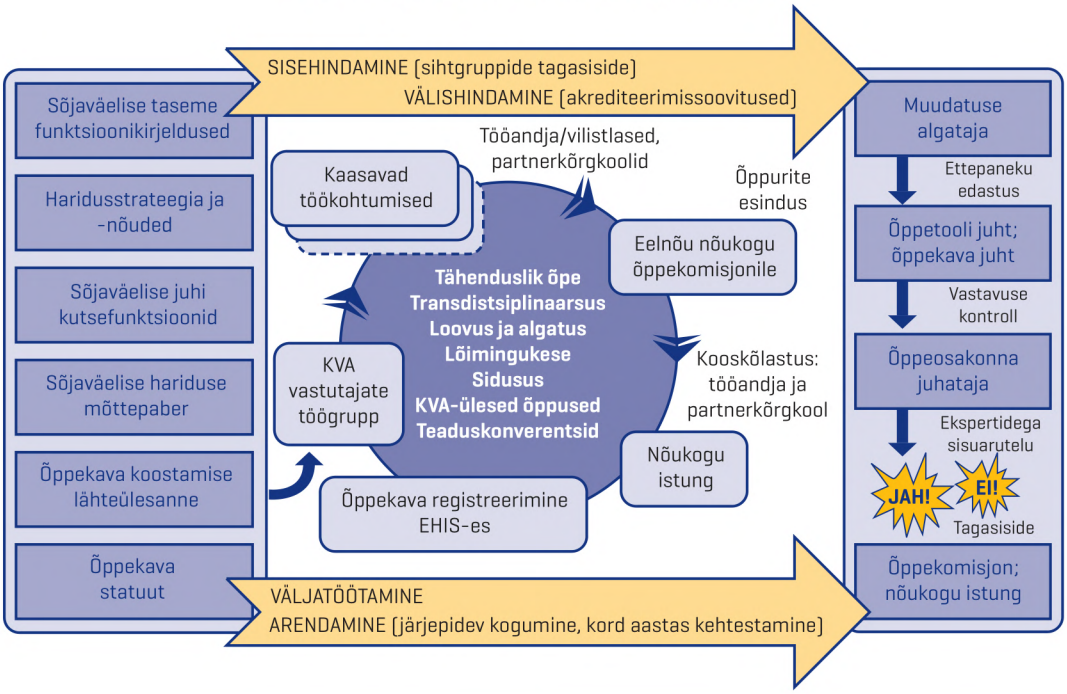

osi ei kajastu. Need ei kirjelda enam õppeainete eesmärke ega õpiväljundeid ning kontroll selles osas ei ole KVA nõukogul, vaid üsna hiljuti moodustatud õppekavade arenduse grupil, kes saab teha õppekavaga tööd ilma vajaduseta kinnitada see kõrgemal tasandil.

Oluliste andmetena on õppekavades kirjeldatud vastava õppe eesmärgid ja õpiväljundid, õppe nominaalkestus ja -maht, õppe alustamise tingimused, spetsialiseerumisvõimalused ning õppe lõpetamise tingimused. Võrreldes vanade õppekavadega on optimeeritud õppe maht, muudetud eesmärke ja õpiväljundeid, samuti täpsustatud õppekoormust ning õppekohale kandideerimise ja õpingute alustamise tingimusi. Õppe maht on rakenduskõrgharidusõppe ehk põhikursuse õppekavades 180 EAP-d[1] ning magistriõppes ehk keskastmekursusel 120 EAP-d. Üldise info kõrval sisaldavad õppekavad mooduleid, nende eesmärke ja õpiväljundeid ning moodulisse kuuluvate õppeainete loetelusid. Näiteks magistriõppe õppekava koosneb kolmest moodulist: üldjuhtimismoodul, pedagoogika ja uurimistöö moodul ning spetsialiseerumismoodul. Rakenduskõrgharidusõppe õppekavas lisandub tehnoloogiamoodul.

ÕPPEKAVADE UUENDAMISE LÄHTEKOHAD

Õppekavade ühtlustamiseks ja planeerimise hõlbustamiseks moodustati õppeained ühesuguse mahuga 6 EAP-d ning mahukamate ainete puhul sammuga + 3 EAP-d, v.a valikained, mille miinimummahuks jäi 3 EAP-d. Selline muudatus võimaldab paremini planeerida õppekava täitmist, erinevate ainekavade või õppeaastate lõimimist ning muudatusi ainevoos.

Kogutud tagasiside põhjal ilmnes vajadus muuta ka semestrite jaotust. Senine jaotus järgis õppeaasta traditsioonilist algust septembris ja kalendriaasta vahetust. See aga tähendas, et sügissemester oli palju lühem kui kevadsemester ning nii tekkis õppekorralduselt ebavõrdne olukord – ühel semestril oli õppevõlgnevuste likvideerimiseks tunduvalt vähem aega kui teisel. Samuti mõjutas selline jaotus negatiivselt ainevoo planeerimist. Suurema võrdsuse eesmärgil ühtlustati suuresti semestrite kestust ning sedastati, et sügissemester algab esimesel septembril ja lõpeb järgmise kalendriaasta kuuenda nädalaga (veebruari keskpaik), kevadsemester algab kalendriaasta seitsmendal nädalal ja lõpeb augusti viimasel päeval. Selline jaotus sündis ainevoo analüüsi alusel ning võtab arvesse ainemahtude 3 EAP-list sammu ja ka tegevteenistuse eripärasid (teenistus suvekuudel). Loodud semestrite jaotus toetab märgatavalt ainevoo planeerimist ja õppijate ettevalmistuse ülesehitamist loogilise tsüklina. Nii näiteks lõpevad sügissemestrid KVA korraldatava ühisõppusega Emajõe Kilp ning kevadsemestrid kogu Kaitseväge hõlmava õppusega Kevadtorm, millele eelneb KVA õppus Kõue Turm.

MUUDATUSED PRAKTIKAS

Kõrgharidusstandardi § 4 järgi moodustab rakenduskõrgharidusõppe praktika õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 15%. Kuna Kaitseväe alaliselt tegutseva struktuuriüksuse üks põhiülesanne on korraldada sõjaaja üksuste ülesannete ettevalmistamist ning erinevalt teistest valdkondadest tehakse seda praktiliste õppustega, moodustab osa praktikast õppustel osalemine. See on aga väeliigiti erinev. Nii näiteks on õhuväe valdkonnas õppusi vähe, ent õhuväe ülesanded on õhuruumi seire, vastuvõtva riigi toetus, sh lennuvälja käitamine, ning kogu Kaitseväe lennundustegevuse korraldamine. Seega suurem osa õhuväe praktikast on erialane ettevalmistus õhuväe allüksustes. Praktika erinev korraldus ja osaliselt õppustele keskendumine kajastab selgemalt sõjaväelise väljaõppe eripära ja õppuste praktilist sisu ning samal ajal ka erinevat valdkondlikku ettevalmistust väeliigi ametikohal teenimiseks.

Võrreldes kehtiva magistriõppekavaga „Sõjaväeline juhtimine maaväes" on uue magistriõppekava „Sõjaväeline juhtimine kaitseväes" praktika osakaal ja sisu muutunud. Seni kehtivas maaväe õppekavas oli praktika maht 12 EAP-d, kuid uues õppekavas on maaväe eriala praktika osakaal 14%, mereväe erialal 13% ja õhuväe erialal 11%. Samas on muutunud ja mitmekesistunud praktika sisu.

AINETE JAOTUSE PÕHIASPEKTID

Erinevalt kehtivast õppekavast ei kajastata uues õppekavas ainevoogu. Ainevoog kujundatakse põhimõtete määramisega õppekava rakenduskavas.

Sõjaväelist õpet toetavaid tsiviilõppeaineid õpetatakse sõjaväelise õppega lõimitult, vältides üksnes sõjaliste või tsiviilainete semestreid.

Sõjaväelise väljaõppe osas on üks selliseid põhimõtteid erineva suurusega allüksuste õpe loogiliselt järgnevate tsüklite jooksul. Nii näiteks omandatakse rühmataseme teadmised ja oskused esimese õppeaasta jooksul, kompaniitase teise õppeaasta jooksul ning pataljoniõpe ja spetsialiseerumine toimuvad kolmandal õppeaastal. Sõjaväelist õpet toetavaid tsiviilõppeaineid õpetatakse sõjaväelise õppega lõimitult, vältides üksnes sõjaliste või tsiviilainete semestreid. Liiatigi, kuna õppurid võetakse tegevteenistusse juba õpinguajaks, mis lisab nende ettevalmistusele veel nõudeid, ning kuna teenistussuhte tõttu ei ole õppureil tsiviilkõrgkoolidega sarnases mahus õppevabastust ehk koolivaheaegu, on neile ette nähtud ka õppekavavälised tegevused. Nende hulgas on laskeoskuse alalhoidmine, esmaabiteadmiste täiendamine, Kaitseväe traditsioonides osalemine ning tegevteenistusnõuete täitmiseks vajalikud tegevused, aga ka Kaitseväe-välised tegevused, nagu etiketikoolitus või võimalus omandada juhiluba.

HOIAKUTE JA PÄDEVUSTE KAJASTAMINE UUTES ÕPPEKAVADES

Õppekavade uuendamisel seati õppetegevuses haridusvaldkonna arengukavast lähtudes kesksele kohale metoodiline väärtuspõhine õppurite juhiomaduste ja olulisemate üldpädevuste arendamine. Töötati välja kuus juhiomadust ja sõnastati nende käitumuslikud väljendused. Nii välja töötatud juhiomadused kui ka Kaitseväe väärtused on võetud aluseks ohvitserile kohaste hoiakute kujundamisel õppe- ja ainekavades. Kuna nii mõnigi üldpädevus kattub kaitseväelise juhi pädevusmudelis esitatud pädevustega, viidatakse põhiallikana just juhi põhipädevustele, aga ka leidlikkusele ja ettevõtlikkusele, info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale ning kultuuri- ja religiooniteadlikkusele.

Ka eesmärkide sõnastamisel arvestati, et teadmiste ja oskuste keskkonna loomise kõrval peetakse oluliseks hoiakuid: „Õpingute jooksul toetatakse tulevase ohvitseri juhipädevuste arengut ning tema kujunemist kaitseväe väärtustest lähtuvaks sõjaväeliseks juhiks“. Seejuures mõeldakse kaitseväelise juhi pädevusmudelile viidates juhipädevuste all just teadmisi ja oskusi ühes hoiakutega. Hoiakute arendamiseks on akadeemilistele töötajatele juhisena koostatud tabel õppemeetoditest, mis aitavad toetada oluliseks peetavaid juhiomadusi.

Õpiväljundite sõnastamisel järgiti kõrgharidusstandardi lisas 1 määratud rakenduskõrgharidusõppe taseme õpiväljundeid. Mõeldi sellelegi, milliste teadmiste ja oskustega nooremohvitseri Kaitsevägi vajab. Lisaks sõnastati olulisi üldpädevusi, juhiomadusi, väärtusi ja eetilisi aspekte hoiakute kujundamiseks.

NÄITED

NÄIDE MUUDATUSTEST EESMÄRKIDES: PÄDEVUSTE JA HOIAKUTE KAJASTAMINE

- ... arendada õppuri erialaseid, korraldus- ja **eestvedamispädevusi** ...
- ... ühiskonda tajuva, **kultuurilise** mitmekesisuse ja inimloomusega arvestava, õigusruumi tundva ning eetilise otsustajana ...
- ... arendatakse **ettevõtlikkust** ja innovaatilisust kaitseväega seotud ...
- ... võimaldab õppuril süvendada **suulise ja kirjaliku eneseväljenduse** oskust ...

NÄIDE MUUDATUSTEST ÕPIVÄLJUNDITES: PÄDEVUSTE JA HOIAKUTE KAJASTAMINE

- ... kasutab ... iseseisvalt, õigel ajal, süsteemselt ja **loovalt** ...
- ... oskab leida lihtsamatele militaarsetele probleemidele **innovaatilisi** tehnoloogilisi lahendusi ...
- ... oskab kasutada **infotehnoloogilisi** vahendeid ... oma tulevaste tööülesannete täitmiseks ...
- ... rakendab oma lahinguplaanis ratsionaalselt ja **leidlikult** kõrgema juhtimistasandi üksuselt juurde antavaid ...
- ... demonstreerides **otsustus-, algatus-, analüüsi- ja suhtlusvõimet ning loovust** ...
- ... mõistab **kestva õppimise** olulisust oma erialal ...

MUUDETUD ÕPPEKAVADE RAKENDUSSÄTTED

Analüüsist selgus, et õppekava rakendamisel ei teki lisakulu, samuti ei suurene akadeemiliste töötajate koormus. Vastupidi, kuna arendamise käigus määrati ka õppekavasid hõlmavad ühisõpinguteks sobivad õppeained, vähendab see vähemalt teoreetiliselt eri aegadel ja erinevatele gruppidele läbi viidava õppe mahtu. Küll aga jätkavad veel sellelgi õppeaastal immatrikuleeritud õppurid õpinguid vana õppekava alusel, seega tuleb mingil ajal lähtuda suuremast hulgast õppekavadest.

Kokkuvõttes on õppekavade arendajad uuendustega rahul ja ootusrikkad. Siiski võtab õppekavaarenduses käegakatsutavate tulemusteni jõudmine aastate jagu aega. Õppeaastal 2021/2022 uuendatud õppekava alusel õppima asuja lõpetab kooli kahe-kolme aasta pärast. Alles siis saab kogutud tagasiside põhjal järeldusi teha ning muudatuste elluviimist analüüsida.

VIIDE

1 Õppekava õppemahtu arvestatakse Euroopa ainepunktisüsteemi ainepunktides ehk EAP-des. Üks EAP vastab 26 tunnile tööle, mille üliõpilane on õppele kulutanud. Õppeaasta maht on 60 EAP-d.

ENESEKOHANE PÄDEVUS KUI JUHI ABIVAHEND JA EDUKUSE VÕTI

(Sõjaväeliste juhtide arendusprogrammi tulemustest ja rakendamise uurimisest)

Aastakümneid on sotsiaalteadustes ja ka militaarias otsitud vastust küsimusele, mida tähendab edukas juht, ja veelgi enam, kuidas selleni jõuda. On kirjeldatud stiile ja omadusi, püütud leida edukuse mõõdupuud. Kuna otsingud jätkuvad, võib arvata, et selgust ja ühtset arusaama seni leitud ei ole. Samas on juhtimine valdkond, millel võib olla selge mõju alluvate töö tõhususele või rahulolule. Seetõttu püüdleb iga edumeelne organisatsioon seda täiustama.

ÜLLE SÄÄLIK, PhD
juhtimise ja pedagoogika õppetooli lektor

Kaitseväe Akadeemias on käsil sõjaväeliste juhtide arendusprogramm 2018–2022, mille käigus on praeguseks välja töötatud nii üldisi kui ka sõjaväelisi juhtimiskäsitlusi ühendav juhi pädevusmudel[1]. See Kaitseväele kohandatud mudel põhineb just pädevustel (mitte stiilil või omadustel) ehk teadmistel, teadmiste rakendamise oskustel ning hoiakutel teadmisi ja oskusi eesmärgipäraselt kasutada. Neid kõiki on võimalik kujundada, olgu siis väljaõppes, täienduskoolituses või miks ka mitte juhi iseseisva enesearendamise käigus.

Mudelis on juhtimist avatud kuue pädevuse kaudu: erialane, korraldamis-, eestvedamis-, mõtestamis-, suhtlus- ja enesekohane pädevus. Korraldamise või eestvedamisega seostuvate juhi käitumiste käsitlusi on palju uuritud ja avaldatud, kuid näiteks enesekohase pädevuse teema on juhtimisteoorias, iseäranis militaarias, esile kerkinud alles hiljuti – vahel

suhtluspädevuse osana, vahel emotsionaalse eneseregulatsioonina[2]. Enesekohast pädevust ning selle toimet õppimises ja arengus ei ole seni väga laialdaselt teadvustatud. Seetõttu tuleb seda põhjalikumalt uurida ning juhtidele, juhiks õppijatele, õppejõududele, teadlastele ja teistelegi paremini tutvustada.

JUHI PÄDEVUSMUDEL

Eri juhtimistasandite või juhile antud ülesannete puhul võib erinevate pädevuste vajadus või siis rohkem või vähem vajalike teadmiste-oskuste-hoiakute suhe olla erinev. Sel põhjusel ei anna juhi pädevusmudel rangeid mõõdikuid, mis on ühe või teise juhi täpne *headuse mõõdupuu*. Seda suudab iga juht või üksus vajaduse korral ise hinnata. Kuid juhi pädevusmudeli suurima kasutegurina on nähtud selle kasutuselevõttu juhtide iseseisvaks enesehindamiseks, aga ka teadliku ja sihipärase tagasiside kogumiseks enese tegevuse kohta juhina. Seejuures on nii enesehindamine kui ka teadliku tagasiside kasutamine ise juba enesekohase pädevuse olulised elemendid.

Praeguseks on pädevusmudeli alusel koostatud juhiks õppija abivahend – enesehindamise ja arengu päevik. Selle kasutussobivust on proovinud nii drillseersandid, reservrühmaülemad, Kaitseväe Akadeemia uued õppurid kui ka vanemallohvitseride põhikursuse õppurid. Enesehindamise päevik suunab õppurit hindama ennast kursuse alguses erinevate pädevuste ja nende alla kuuluvate käitumiskirjelduste alusel. Nendest hinnangutest lähtudes valib ta välja oma tugevused, aga ka aspektid, mille puhul ta kavatseb enda kohta teadlikumalt infot koguda ja mida ta soovib parendada.

KUIDAS SEE TÖÖTAB

Päeviku esimestel katsetustel oli drillseersantide puhul märgata pigem vähest huvi ja entusiasmi iseenda hindamise ja arendamise vastu. Reservrühmaülemate ja vanemallohvitseride põhikursuse õppurite puhul sai aga pädevuste käsitluses ning refleksiooni ja tagasiside kasutamises tehtud põhjalikum ettevalmistus ning suunatud koostöös õppetöö läbiviijatega õppijaid rohkem ennast selle põhjal analüüsima. Kursuse lõpu refleksioonidest võis juba välja lugeda, et vahend töötas ja oli neile kasuks ning nad teadvustasid seda.

„... juba varasemalt tundsin päris hästi ära oma emotsioone, kuid mis vajaka jäi ja mida nüüd olen juurde õppinud, on eneseanalüüsi teostus. Kui varem ma sain oma emotsioonidest lihtsalt aru ja oskasin nendega toime tulla niisama, siis nüüd ma üritan neid ka analüüsida ja rohkem enda sisse vaadata. Samuti on minus tohutult arenenud eesmärkide seadmise oskus enesearendamiseks. Varem ma polnud lihtsalt nii väga enesearendamisele mõelnud ...“

„... Üks positiivsemaid tähelepanekuid oli see, et kursuse raames sai tegeleda suuremal määral enesereflekssiooni ja vaimse tööga, mida tavaliselt ajateenistuses sellisel hulgal ette ei tule ...“

„... Suurema õppetunnina on minu jaoks enda tugevuste ja nõrkuste teadvustamine ja analüüs ning nendest järelduste tegemine. Selle oskuse puudumine pärsib arengut, mis on juhiks olemisel äärmiselt oluline ...“[3]

Et juhi pädevusmudel ei jääks teoreetiliseks mõttearenduseks kusagil ajakirja kaante vahel, sai pädevuste kohta käivate käitumiskirjelduste põhjal koostatud juhi (enese)hindamisküsimustik. Oluline oli lisada käitumise faktilisele-formaalsele kirjeldusele sama käitumise kvaliteedi nüanss (nt „oskab vastutustundlikult, eesmärgipäraselt ning turvaliselt kasutada ja hooldada oma allüksuse tehnikat, varustust ja relvastust“ või „käitub järjepidevalt viisakalt ja kõlbeliselt“). Esmapilgul võib see tunduda liiga ideaaljuhi kirjeldusena, kuid seda on tarvis parimas mõttes silma paistva käitumise eristamiseks tavapärasest keskmisest.

Kindlasti ei tähenda selline mõõdik, et me peamegi olema kogu aeg ideaalsed ning hinnangute langemine ideaalist allapoole tähendab kohe halba juhtimist. Teadvustada tuleb, et meil kõigil on ▶

Et juhi pädevusmudel ei jääks teoreetiliseks mõttearenduseks kusagil ajakirja kaante vahel, sai pädevuste kohta käivate käitumiskirjelduste põhjal koostatud juhi (enese)-hindamisküsimustik.

tugevusi ja nõrkusi ning mingis olukorras õnnestub meil vastata ootustele paremini kui teises. Samuti tuleb leppida, et oskusi või omadusi õnnestub arendada ja täiustada ühe-kahekaupa ning sedagi siis, kui inimene ise neid tõesti teadvustab ja selle enesele eesmärgiks seab.

NÕRKUSTE TUNNISTAMISE TUGEVUS

Mida on vaja, et teadvustada enese tugevusi või nõrkusi ning tugevate külgede arendamise ja nõrkade külgede muutmise vajadust? Skeem joonisel 1 kirjeldab, kuidas ennast arendada sooviv juht kasutab enesekohast pädevust enese arengu huvides. Enese jälgimine ja enda omaduste – nii positiivsete kui ka negatiivsete – teadvustamine ei ole paljudele tavapärane. Lisaks nõrgendavad enese arendamise võimalusi Kaitseväes levivad müüdid kaitseväelasest kui nõrkusteta, emotsioonideta isikust („*Mis mõttes te küsite meie käest nõrkusi?! Kaitseväelasel ei ole nõrkusi. Veel vähem tunnistaks neid keegi …*", „*… Ma olen kaitseväelane. Ma ei või tunda hirmu või ärevust …*"). Seega, kui inimesel palutakse esitada endale küsimus oma tugevuste ja nõrkuste mõistmise kohta, võib sageli olla vastuseks „ei, ma ei tea, ma ei mõista oma nõrkusi". See aga ei tähenda veel, et enese arendamine olekski sellega seiskunud. Mõistes nüüd, et arusaam endast on puudulik, võib ta otsustada panna ennast proovile ning kasutada põhjalikult reflekteerides oma kogemust, nii positiivset kui ka negatiivset, saades tuge enese tugevustest ja arendades nõrku külgi. Kui aga loobutakse enese proovile panekust, võib öelda, et arengule on pandud sedasi piir.

Uuringutega on kindlaks tehtud, et muutused on märksa tõenäolisemad juhtuma ja püsima jääma siis, kui inimene ise teadlikult ja kaalutletult otsustab, mida ja kuidas muuta.

Analüüsides ennast saadud info põhjal, jälgides enese arengu algseisu, muutusi ning oodatavatloodetavat tulemust, jõuab juht olulise sammu võrra edasi. Siis tuleb teha veel teadlik korrektiiv enese minapildis või ametirolli kuvandis.

VAJADUS END KOOLITADA

Paljud meist läbivad aeg-ajalt koolitusi või arenguseminare. Kuivõrd aga ühest või teisest koolitusest, väljaõppest või seminarist enese arenguks tegelikult kasu saame, on tihtilugu küsitav. Koolitusel või väljaõppes küll osaletakse, kuid teadvustamata on jäänud teadmiste-oskuste-hoiakute hetkeseis ja ka tõenäoline oodatav tulemus, milleni jõuda tahetakse. Üsna sage on ka olukord, kus me tegelikult ei tunnegi koolitusvajadust või ei haaku õpetatav kuigivõrd meie seniste arusaamadega. Nii kipub inimene loomupäraselt tõrjuma uut ja võõrast, eelistades jääda turvalise vana juurde, ning koolitus ei too esile mingit muutust.

Lisaks takistab arengu tõhusat hindamist veel senini leviv arusaam välise hindamise ebaadekvaatsusest („*… keegi teine hindab, aga ta ei mõistagi, ei tunnegi mind …*", „*… nad võib-olla panevad meelega kõik „ühed" ülevalt alla …*") ning uskumus, et keegi teine ütleb, kuidas peab ja kuidas on õige. Samas on uuringutega kindlaks tehtud, et muutused on märksa tõenäolisemad juhtuma ja püsima jääma siis, kui inimene ise teadlikult ja kaalutletult otsustab, mida ja kuidas muuta (vt motiveeriva intervjueerimise põhimõtteid[4]). Seejuures võib keegi teine osutuda vajalikuks pigem arutluse, analüüsi ja refleksiooni suunamisel, inimese mõtetest tuuma leidmisel või ka muutuse võimaluste tutvustamisel. Valiku eesmärgiks seatava käitumise muutuse või selle lahendusteede kohta võiks aga teha siiski inimene ise.

Mõnigi meist võib sündida suurepäraste juhiomadustega või õppida matkides ära hea juhi käitumisviisid. Kuid kaasasündinud omadusedki võivad olude ja inimeste vajaduste muutudes vajada korrektiivi. Samuti ei pruugita matkimise teel omandatud käitumisviiside puhul osata teadlikult ja sihipäraselt olukorrale sobivat käitumisviisi valida. Nii ei tajuta seda autentsena ning seegi pärsib tõhusat juhtimist.[5] See, mis ühel hetkel ja ühtede inimestega toimis, ei pruugi olla teises olukorras või muul ajal enam tõhus. Nõnda tuleb enese hindamise, hindamistulemuste analüüsimise ja arenguks vajalike sammudega tegeleda siiski järjepidevalt.

JOONIS 1

ENNAST ARENDAVA JUHI ENESEANALÜÜSI MÕTTEKÄIGUD NING ARENGUVÕIMALUSTE TAKISTUSED (X – ARENGUT TAKISTAV OLUKORD)

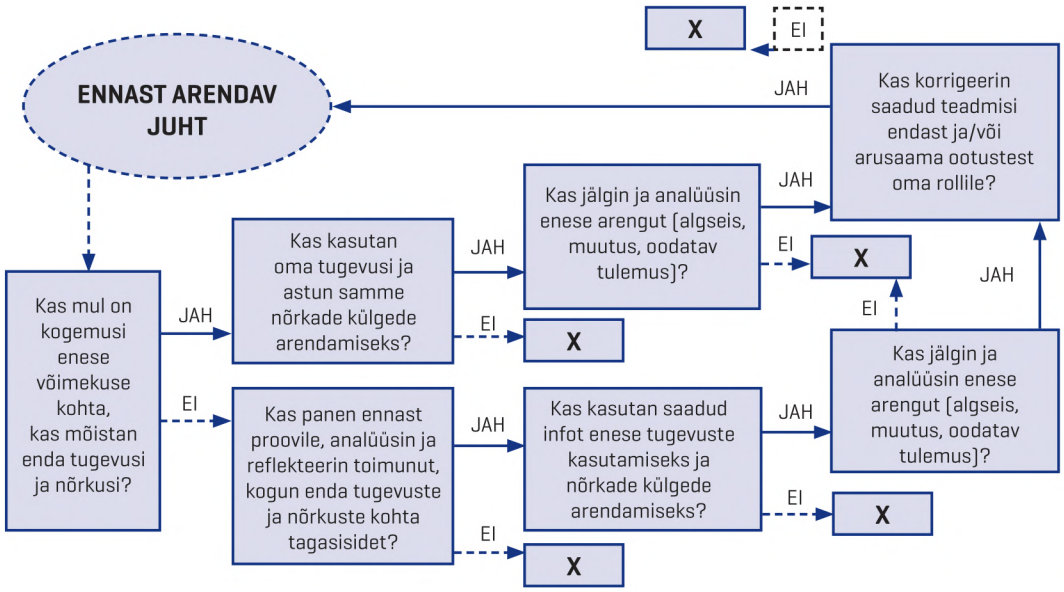

HINNANGUTE KÜSIMUSTIKU EDASIARENDAMINE

Kuivõrd ja kuidas juhi pädevusmudeli alusel ülema enesehindamine ja talle alluvatelt antud hinnangute küsimustik tema enesearengut toetab, vajab veel väljaselgitamist. Küsimustikku on proovitud ühel korral neljas rühmas ning seejärel täiendatud ja parandatud. Vahendeid ja teooriaid võib ju luua, kuid kui neid ei kasutata, ei saa keegi sellest kasu. Et inimene püüab loomult siiski tasakaalu hoida ning hindamine võib kaasa tuua selle kaotuse, siis on mõistetav, et ühe uuringu ja hindamise pakkumine ei pruugi leida juubeldavat vastuvõttu.

Programmi arendajate suureks rõõmuks oleme leidnud võimaluse teha tihedamat koostööd Scouts-pataljoni ülematega, kes nõustusid uuringus kaasa tegema. Suurepärane näide eelmainitud tõrksusest ja ühtlasi tegelikust refleksiooni kasutegurist tuligi välja nendega tehtud eelküsitlusest, kus üks ülematest vastas: *„... otsides põhjuseid, miks mitte osaleda, leidsin, et selline teema on mulle isiklikult väga vajalik."*

Siit on näha, kuidas juht on tajunud hästi ära enese tegeliku reaktsiooni uuringus osalemise pakkumisele (tõrksus, soov vältida), analüüsinud, millest see tuleb, mõistnud, et vältimine võib viidata ebakindlusele või isegi hirmule saada kelleltki hinnang, seejuures koguni negatiivne, ning teinud järelduse, et just sel põhjusel on uuringus ja enesearengu programmis osalemine talle vajalik. Jääb vaid loota, et uuring, hindamine ja enesearengu arutelud pakuvad osalejatele vajalikku lähtekohta, toetust ja suuniseid ning Kaitsevägi saab toetuda senisest enesekindlamatele, julgemalt ja teadlikumalt ennast arendavatele juhtidele.

VIITED

1 **Säälik, Ü.; Ermus, A.; Männamaa, I.; Toom, L.; Kasemaa, A.** 2020. Kaitseväelise juhi pädevusmudel. – Sõjateadlane, nr 14, lk 11–38.
2 Vt nt **Knights, J.** 2018. The power of emotional intelligence (managing emotions). – Knights, J.; Grant, D.; Young, G. (eds.). Leading Beyond the Ego: How to Become a Transpersonal Leader. Routledge, Taylor & Francis Group, pp. 66–79. **Koh, C. B.; O'Higgins, E.** 2018. Relationships between emotional intelligence, perceived and actual leadership effectiveness in the military context. – Military Psychology, Vol. 30, No. 1, pp. 27–42.
3 Tsitaatide sõnastus muutmata.
4 **Miller, W. R.; Rollnick, S.** 2013. Motivational interviewing: Helping people change. 3rd ed. Guilford Press.
5 Vt nt **Avolio, B. J.; Gardner, W. L.** 2005. Authentic leadership development: Getting to the root of positive forms of leadership. – The Leadership Quarterly, Vol. 16, Issue 3, pp. 315–338. Vt ka **Northouse, P. G.** 2013. Leadership: Theory and Practice. 6th ed. Thousand Oaks, California: SAGE Publication Inc.

Kuidas me koroonaajal MUGAVUSTSOONIST VÄLJUSIME

Selles artiklis püüame anda ülevaate, kuidas Kaitseväe Akadeemia (KVA) sai pandeemia ajal õpetamise ja õppimisega hakkama, milliseid probleeme meil oli, kuidas tulime nendega toime ja milliseid õppetunde saime. Artiklit ilmestavad mitte väga tõsised illustratsioonid, mida korjasime 1. aprilli puhul nii 2020. kui ka 2021. aastal.

SVETLANA GANINA, PhD
didaktika arendusjuht

V-vbl TANEL OTSUS
õppeosakonna planeerimisjaoskonna allohvitser

TAUST

2020. aasta kevadel nägime, et olukord riigis on juba tõsine, kuid lootsime, et see läheb KVA-st suure kaarega mööda. Nii aga ei juhtunud. Riigis kuulutati välja eriolukord 12. märtsil, kool läks kaugõppele 23. märtsil. See ei õnnestunud meil nagu teistelgi haridusasutustel kuigi sujuvalt, sest paljudel õppejõududel ei olnud Kaitseväe sülearvutit ja seega ligipääsu vajalikele dokumentidele ega ka sobilikke keskkondi ja piisavalt veebiõppeoskusi. Suure eelisena võib esile tõsta, et õnneks on kooli kõigil õppuritel Kaitseväe sülearvuti.

Aeg möödunud kevadest tänavuseni nõudis meie õppejõududelt pidevat kohanemist ja õppe ümberkorraldamist. Järsk kaugõppele üleminek tähendas õppejõududele, et õpetamisega samal ajal tuli end pidevalt täiendada: õppida kasutama uusi keskkondi ja vahendeid ning kogu õpe suuremas plaanis ümber korraldada.

PROOVIKIVID

Kui saime möödunud aasta märtsis teada, et peame andma ka kaugõppetunde, ilmnesid probleemid. Peale selle, et kõigil õppejõududel ei olnud Kaitseväe arvutit ning arvutites ei olnud aktiveeritud kaamerad ja mikrofonid, puudus ka sobiv veebiseminaride keskkond. Ja mis siin salata – nagu paljudel Eesti õpetajatel ja õppejõududel puudusid meilgi kaugõpetamise kogemus ning vajalikud teadmised ja oskused. Ei saa vaikida ka hoiakutest – paljud arvasid, et „just minu ainet pole võimalik distantsilt õpetada".

Esimesel kahel kaugõppenädalal viisid õppetööd läbi need õppejõud, kes olid suurenenud iseseisva töö ja veebilahendustega õppeks valmis. Samuti nihutati lõpu- ja magistritöö kirjutamise aeg varasemaks, et võita aega kaugõppe korraldamiseks. Praktilised tegevused lükati nii kaugele suve poole kui võimalik, lootes, et suve saabudes saab välistingimustes praktilised ained siiski kontaktõppena läbi viia.

ABINÕUD JA PÄÄSTERÕNGAD

Oluline oli luua tingimused, milles õppejõud ei tunneks ennast üksi. Selleks loodi näiteks KVA kodulehel rubriik „Soovitused õppejõule"[1], kasutades välisveebi kvak.ee. Nii pääsesid ligi ka need õppejõud, kellel polnud võimalik kasutada Kaitseväe arvutit ja kellel oli võimatu siseveebi saada. Seal leidsid kajastust väga erinevad teemad, millest õppejõud võis sel keerulisel ajal abi saada, nt võtted kaugõppe korraldamisel, e-kursuste loomine, õppurite iseseisva töö aja prognoosimine, õppimist toetavate õppematerjalide loomine, hindamine kaugõppes, testikeskkonnad, soovitused veebiseminaride korraldamisel.

Kuna kogu riigis oli üsna kiiresti jõutud arusaamale, et kaugõppele jäänutel on suurenenud vajadus suhelda, korraldati kõik KäRu kohvipausid[2] veebis. Tore on tõdeda, et nendega liitus rohkem inimesi kui tavaliselt (varasema 6–10 asemel oli meil nüüd 15–25 osalejat). Selle käigus arutati järgmisi teemasid: hübriid- ja e-õppe korraldamine, õppetöö veebis ja veebiseminari keskkonna BigBlueButton (BBB) salvestused, e-kontroll jm. Mainimist väärib, et selle käigus jagasid õppejõud ka äsja saadud kogemusi, rõhutades, et KäRu veebikohtumistes osalemine andis küünarnukitunnet. Kohtumistel oli ka didaktiline eesmärk: sai vaadata KäRu veebiseminarides kasutatud võtteid ning järgida neid õppetöös. Tagantjärele vaadates tuleb tõdeda, et kuna esimesi kohtumisi ei saanud teha videopildiga, sündisid veebikirjutamised-vestlused Skype'is, Google Docksis ja Padletis.

Tuli teha muudatusi ka õppejõududele planeeritavatel täienduskoolitustel. Didaktilise toena oli 2021. aasta alguses planeeritud viis koolitust, mis kõik ka toimusid. Kuid nendelgi tuli järjest minna kontaktõppelt hübriid- ja lõpuks kaugõppele. Oluline on märkida, et nii koolitustel kui ka KäRu aruteludes osalejad nimetasid kõige keerulisema õppevormina hübriidõpet ehk olukordi, kus osa õppureid on auditooriumis ja osa veebis. See nõuab õppejõult suuremat tähelepanu jaotamist ja tehniliste vahendite vahel toimetamist.

Kiiresti korraldati ümber kogu väljaõppega seotud tegevus KVA kõikidel õppetasemetel ja täienduõppes. Taseme- ja täienduõppes oli vaja jätkata tõrgeteta õpet kaugõppena. Prioriteediks seati lõpetavad tasemeõppe kursused, et õppekavad saaksid täidetud ja oleks võimalik lõpetada õigel ajal. Õppeosakonna tegevused on esitatud joonisel 1.

Loodi ka e-kursusi ja jagati seda kogemust. Õnneks läbisid viis KVA õppejõudu samal ajal Tartu Ülikooli veebikoolitust „E-kursus ideest teostuseni". Nad said luua oma esimesed e-kursused ja katsetasid neid õppetöös. ▶

JOONIS 1

ÕPPEOSAKONNA TEGEVUSED AJAVAHEMIKUS MÄRTS 2020 – APRILL 2021

Ülevaade ja esmased plaanid

- ressursipuuduse ja piirangute väljaselgitamine (sülearvutid, veebikaamerad, võrguühendused, virtuaalklassid, e-õppe keskkonnad, õppejõudude valmisolek e-õppeks)
- info kogumine: milliseid õppeaineid saab kohe üle viia e-õppesse
- praktiliste tegevuste kindlaksmääramine

Ellu-viimine

- õppetöö läbiviimine
- iga kursuse väljaõppetegevuse seiramine ning tekkivatele probleemidele lahenduse otsimine

Analüüs

- kitsaskohtade väljaselgitamine ja kiired muudatused
- info kogumine ja asjaosalistele edastamine
- õppurite tagasiside analüüs

ÕPPETUNNID

- Anda järjepidev ülevaade kõikide õppeainete e-õppe võimalustest.
- Luua võimalused praktiliste ja juhtimisülesannete täitmiseks kaugõppes.
- Arendada järjepidevalt õppejõudude ja õppurite digipädevusi.
- Luua väljaõppe planeerimiseks ja läbiviimiseks ühtne inforuum.

UJU VÕI UPU

Paljud õppejõud alustasid justkui nullist – ei olnud e-õppe ega veebikohtumiste kogemust, seega tuli õppida tegevuse käigus. Just eriolukorra alguses oli keeruline veebiseminare korraldada, sest ei olnud sobivat keskkonda. Tutvudes teiste kõrgkoolide kogemusega, ei saanud me nende rakendatut Kaitseväe süsteemis otseselt kasutada. Näiteks kõigile tuttavad Zoom, Meet ja Teams ei tööta meie turvaruumis. E-õppe keskkonnas Ilias ei olnud aktiivne veebiseminari rakendus BBB, kuid kiire katsetamise ja programmi seadistamisega saime selle ikkagi tööle.

Kuna mullu kevadel saime juba kogemuse, oskasime pandeemia teiseks laineks paremini valmistuda. Näiteks telliti õppeosakonda viis 360° kaamerat, neid sai kasutada veebiseminaridel väiksemates gruppides. Ka siin saime õppetunni: kui kasutasime neid suurtes ruumides, oli heli halvema kvaliteediga. Väiksemates ruumides ja kuni 15 inimesega rühmas toimivad need aga hästi.

MIDA KOGESIME?

Analüüsides aastapikkust kogemust, kirjeldavad õppejõud, et vahepeal on veebikohtumised olnud isegi produktiivsemad. Kõigil oli kindel plaan, aega tuli kasutada otstarbekamalt ja ettevalmistus veebitundideks oli korralikum kui varasema auditoorse õppe puhul. Samas tõdetakse, et veebiloengute ja -seminaride ettevalmistus nõuab rohkem aega, sest tuleb läbi mõelda varuvariandid juhuks, kui tehnika veab alt. Tõdesime, et kasu oli sellest, kui vajalikud õppematerjalid olid juba loodud ja neid tuli kaugõppe jaoks kohendada. Keerulisem oli neil, kellel õppematerjale eriti ei olnud.

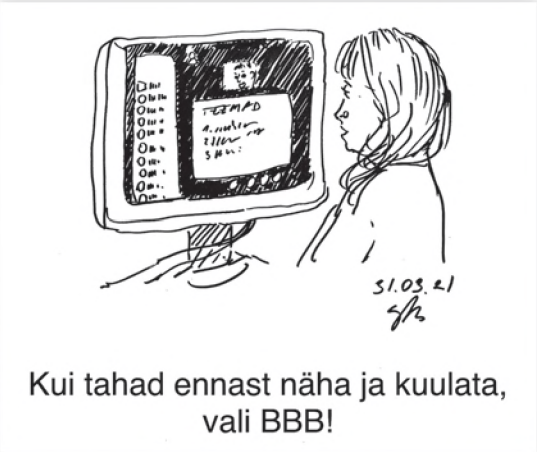

AUTOR: SIRLE BUDRIS

Pilt 1. **Õppejõu humoorikas vaade veebiseminari tegemisel**

AUTOR: TAAVI URB

Pilt 2. **Õppejõu ettekujutus õppurite tegevusest veebiseminari ajal**

Kui rääkida aga emotsioonidest, siis õppejõudude sõnul on raske teha veebiseminari, kus osalejad ei näita enda pilti ega võta sõna (vt pilt 1).

Tihti oli õppejõul kahtlus, et veebiloengu ajal tegelevad õppurid kõrvalise tegevusega ja õppejõul ei ole auditooriumi üle kontrolli (vt pilt 2).

Siin tulevadki appi kõik aktiveerimisnipid, mida saab kasutada kas suhtluspõhise loengu pidamisel või veebiseminari korraldamisel ja mida õppejõud jagasid sõbralikult kolleegidega KäRu kohvipausidel.

Mainida tasub sedagi, et õppurite arusaam õppe korraldamisest ja õppejõu tunnetest-emotsioonidest on mõnevõrra muutunud pärast KVA kuuendat juhtimise ja pedagoogika konverentsi[3], mis peeti tänavu 28. jaanuaril ja milles osales umbes 300 inimest üle Kaitseväe. Kuna ka õppurid tegid ettekanded veebi teel, nägid nad, kui raske on esineda, kui ei näe kuulajaid ja nende reaktsiooni ning heli kvaliteet annab soovida.

Huvitav oli tutvuda ka erialakoolide kogemusega, sest nende õpe on eriti praktiline ja neilgi tuli kaugõppega kohaneda (vt pilt 3).

Iseäranis alguses oli palju segadust. Ei olnud selge, mis keskkonda kasutatakse, kus on õppematerjalid

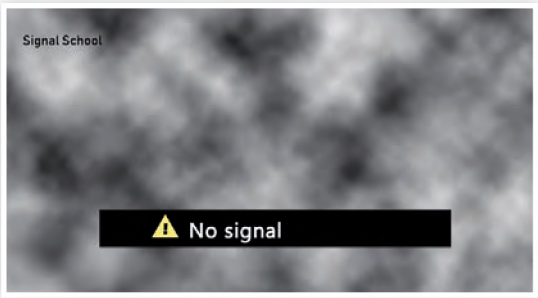

Pilt 3. **Kurioosne juhtum Sidekoolis (Signal School), millest sai osa kogu KVA**

Pilt 4. **Ennastjuhtiva õppuri õuesõppe võlud**[4]

jms. Nüüd on olukord selgem, üldjuhul on materjalid Iliase e-kursustel ja kohtumised vastava kursuse BBB-s. Ühiskirjutamiseks ja failide hoidmiseks kasutatakse SharePointi.

Õppuritelt saadud tagasiside kohta saab lugeda infokastist „Õppuri vaade", pilt 4 avab aga kaugõppe häid külgi.

MILLEGA VÕIME RAHULE JÄÄDA?

Kui kõnelda KVA eduloost pandeemia ajal, tasub tunnistada, et suutsime tegelikult viia õppetöö nädalaga kaugõppele olukorras, kus meil ei olnud peaaegu midagi. Iliases oli vähe toimivaid e-kursusi ning õppematerjalid olid pigem valmimas.

JOONIS 2

SUURIMAD MUUTUSED AJAVAHEMIKUS MÄRTS 2020 – APRILL 2021

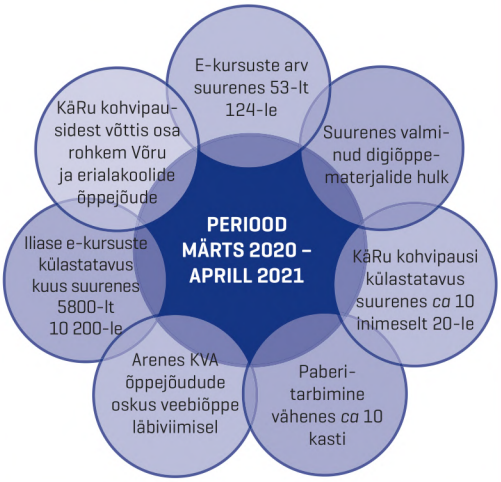

TAGASISIDE

ÕPPURI VAADE

- Iseseisva töö maht suurenes.
- Mõni õppejõud ei arvestanud, et ka õppuril on pere, kes ei lase rahus õppida.
- Infovahetus oli alguses puudulik (nt informeeriti e-posti teel, et eksam toimub 24 tunni pärast Iliases, aga õppur nägi e-kirja alles kaks tundi enne eksami algust ega saanud selleks valmistuda).
- Ei arvestatud teiste ainetega ja seal tehtava töö mahuga.
- IT-vahendid vedasid alt ja teisi võimalusi ei olnud.
- Õppejõud ei arvestanud, et õppuri kodune internetiühendus oli piiratud mahuga.
- Kohati tunti, et nende tööd ei hinnatud (õppejõud ei suutnud kontrollida tulemust, mida ise nõudsid).
- Liiga vähe otsiti probleemidele lahendusi.

Õppetöö üldjuhul ei kannatanud, jäeti ära vaid üks plaaniväline täienduskursus. Rahule võime jääda ka lõpu- ja magistritööde kaitsmisega, mis toimus 2020. aasta suve alguses Iliase BBB keskkonnas. Väheste eranditega toimis kõik hästi ja võib esile tuua, et kuulajaid-vaatajaid oli isegi rohkem kui varasematel traditsioonilistel kaitsmistel. Märkimist väärib seegi, et keerulisel ajal ei kukkunud kaitsmisel keegi läbi. Ja seda mitte komisjoni leebuse tõttu. Pigem on KVA õppurid olnud erakordselt töökad, ennast juhtivad ja vastutustundlikud.

Ka möödunud sügisel ei liikunud me vanadele rööbastele, vaid avastame siiani e-õppe võlusid, mis mitmekesistavad õppuri ja õppejõu võimalusi õppes. See tähendab, et suutsime siiski mugavustsoonist väljuda. Muudatused, mis on KVA-s aastase kogemusega aset leidnud, on esitatud joonisel 2.

Hea meel on tõdeda, et saime kaugõppega hakkama. Loodetavasti andis kiirkursuse stiilis möödunud aasta piisavalt enesekindlust ja julgust, et kasutada ka edaspidi õppetöös digivahendeid. Kaugõpe on sundinud meid õppima midagi, mida me tavaolukorras ei õpiks. Digivahenditega tavaõppe toetamine, nagu Iliase keskkonna kasutamine, annab võimaluse õpet mitmekesistada, luua õppeainetele parema struktuuri ning teha õppematerjalid õppuritele kättesaadavamaks.

VIITED

1 Vt https://www.kvak.ee/oppejoule/soovitusi-oppetoo-korraldamisel/ (09.05.2021).
2 KäRu kohvipausid on n-ö kõramise iganädalased arutelud, mille käigus arutavad KVA õppejõud õpetamise teemal.
3 Vt https://www.kvak.ee/juhtimise-ja-pedagoogika-konverents-2021/ (09.05.2021).
4 Õppuri sõnastus (lisatud oli ka täpsustus, et tegemist on alkoholivaba joogiga). Autor teadmata. https://padlet.com/sv_vl_ganina/vx5qic35ev8a.

EMAJÕE KILP 20 – üleakadeemialine õppus koroonaajal

Alates 2016. aastast on Kaitseväe Akadeemias (KVA) leidnud aset kogu kooli kaasav õppus Emajõe Kilp, mis on ühtlasi eri taseme taktikakursuste ning õppuse korraldamise kursuse lõpu tähis.

IVAR JÕESAAR
tegevtoimetaja

Detsembrikuus korraldataval Emajõe Kilbi õppusel osalevad esimese, teise ja kolmanda õppeaasta kadetid, esimese ja teise õppeaasta magistrandid ning brigaadi staabiohvitseride täienduskursuslased. Samuti on kaasatud suurem osa KVA tegevväelasi, et ühiselt harjutada planeerimist, juhtimist ja koostööd rühma-, kompanii-, pataljoni- ning brigaaditasemel.

Lõppeva õppeaasta õppuse Emajõe Kilp 20 korraldamist varjutasid koroonapandeemia tõttu kehtestatud piirangud. Et piirangutega arvestati juba tegevust planeerides, ei mõjutanud need õppuse eesmärgi täitmist. Erinevalt eelmisest õppusest Emajõe Kilp 19, mis oli kaardipõhine ning korraldati KVA aula põrandale laiali laotatud Kirde-Eesti kaardi ümber, oli seekordne õppus arvutipõhine ning leidis aset KVA matkekeskuses ja selle territooriumil.

Õppuse planeerimismeeskonna ülem ja õppuse juht oli kapten Kristjan Karist ning õppuse planeerimismeeskonna moodustasid tema kursusekaaslased 15. keskastmekursuselt. Nad valmistasid ette õppuse stsenaariumi ja keskkonna ning hoolitsesid õppusel osalenute mänguks valmisoleku ja kogu õppuse toimimise eest.

Viimase Emajõe Kilbi kolmas etapp ehk vahetu tegevus oli jagatud neljaks alaetapiks, mis vältasid vaheaegadega kogu 2020. aasta detsembrikuu ning lõppesid analüüsi ja koondkokkuvõtte koostamisega 2021. aasta jaanuaris. Õppuse põhipingutus, mille käigus õppivad üksused viisid läbi viivitus- ja kaitselahingud ning lõpuks purustasid vastase läbimurde, vältas 14.–17. detsembrini.

MATKEKESKUSE VÕIMALUSTE ÄRAKASUTAMINE

Õppuse teema oli kompanii ja pataljoni kaitselahingud brigaadi koosseisus. Õppuse laiem eesmärk oli arendada pataljoni-, kompanii- ja rühmaülemate koostööoskust ning arusaama koostöö vajalikkusest kõrgema tasandi, alluvate, toetavate ja naaberüksustega. Õpikeskkond lahinguolukordade imiteerimiseks loodi matkekeskuse matkesüsteemi JCATS abil. Väljaõppe-eesmärgi paremaks saavutamiseks oli korraga käigus kolm samaaegset matket, et iga õppiv pataljon saaks täita oma ülesandeid ja lahendada juhtumeid.

Arvestades pandeemiaohust lähtuvat vajadust distantsi hoida ja ühtlasi selleks, et luua õppusele lisavõimalusi tegelike juhtimistingimuste imiteerimiseks, oli õppus Emajõe Kilp 20 lõimitud 2. jalaväebrigaadi Kuperjanovi jalaväepataljoni nooremallohvitseride sideväljaõppega. Õppe käigus püstitas pataljoni nooremallohvitseride kursus Raadi linnaku territooriumile brigaadi ja pataljonide juhtimispunktid koos sideühendustega.

Õppuse stsenaariumis ette nähtud sündmusi juhiti eelmise aasta Emajõe Kilbi õppusel kasutusele võetud veebirakenduse JEMM (*Joint Exercise Management Module*) ehk (ühend)õppuste juhtimismooduli abil. See NATO toodetud ja arendatav rakendus võimaldab juhtida kogu õppuse stsenaariumi üksuste ja sündmuste ehk intsidentide kaupa ajajoonel, samuti õppuse käiku dokumenteerida ja kergesti jälgida. Olukorrateadlikkuse tagamiseks ja andmeside loomiseks rühmast brigaadini oli töövahendiks Kaitseväe olukorra- ja lahinguteadlikkuse süsteem KOLT. Nii nagu eelmiselgi aastal muutis see õppuse tunduvalt sujuvamaks.

Õppuse käigus hinnati osalejaid nende positsiooni järgi individuaalselt või grupiti. Rühmatasemel osalesid õppusel 24. maaväe põhikursuse kadetid. Kompaniitasemel tegutsenud 23. maaväe põhikursuse kadette hinnati isikuti. Pataljonitasemel tegutsenud brigaadi staabiohvitseride kursuse ja 16. keskastmekursuse õppureile anti staabi koondhinnang. Brigaadi staabi tasemel hinnati eraldi iga osalenu tegevust. Hinnatavad elemendid olid tuletatud väljaõppe eesmärgist. Hindamislehti, mis olid koostatud õppematerjalide ja õpikute põhjal ning kooskõlastatud taktika õppetooliga, tutvustati üksustele õppuse eel.

Peale õppekavades kindlaks määratud teadmiste omandamise kontrolli on kogu akadeemiat kaasaval õppusel Emajõe Kilp teisigi ülesandeid. Näiteks taktika õppeainete kursuste lõimimine, juhiomaduste arendamiseks otsustustingimuste loomine, taktikaalase koostöö võimaldamine allüksuste juhtimises ning, mis ei ole Kaitseväe kamraadlust silmas pidades kaugeltki väheoluline, õppurite ja KVA isikkoosseisu sidususe tugevdamine. Nüüdseks võime öelda, et koroonapiirangutest hoolimata täitis õppus needki ülesanded.

Õppust kokku võttes kiitis KVA pedagoogika suuna lektor kolonelleitnant Sergei Guselnikov iseäranis just 15. keskastmekursuse loomingulist lähenemist ehk seda, kuidas oli kasutatud JCATS-i ja JEMM-i võimalusi ning korraldatud hindamine. Eriliselt tõstis ta esile õppuse planeerimismeeskonna ülema ja õppuse juhi kapten Kristjan Karisti juhtivat rolli. Tema töö planeerimismeeskonna eestvedamisel jättis kolonelleitnant Guselnikovile kui õppust korraldavale ohvitserile ja õppuste korraldamise aine õppejõule väga hea mulje. ●

Kuperjanovi pataljoni sideväelased lõid õppuse ajaks Raadi matkekeskuse territooriumile sideühendused, mis leidsid ohtralt kasutamist

FOTO: ANDRI TALLO

Kaitseväelased ja -liitlased peavad hoiduma jõulistest lahendustest, kui õppusel tuleb seadusepügalaid järgides lahendada tsiviilelu olukordi

FOTO: ANDRI TALLO

Akadeemiline KÕUE TURM

Eesti sõjaväeline väljaõpe on pärast Kaitseväe Akadeemia nime- ja struktuuriuuendust muutunud veelgi ühtsemaks. Ka allohvitsere koolitava kutseõppesuuna kolimine Tartusse aitab Kaitseväe erinevatel juhtimistasanditel paremini lõimuda.

Mjr LEENU ORG
strateegia ja innovatsiooni õppetooli lektor

Akadeemiline õppus Kõue Turm leidis Kaitseväe Akadeemias tänavu aset 7.–9. aprillil. Varem on Kõue Turm hõlmanud kogu akadeemiat – osalejaid on jagunud kõigilt kursustelt ja nende kaudu ka juhtimistasanditelt rühmast brigaadini. Koroonaviirusest tingitud eriolukord 2020. aasta kevadel lõi plaanid segi ning õppusel eraldati pataljonibrigaaditase ja rühma-kompaniitase. Tänavune õppus tuli teha samuti koroonaviiruse piirangute ajal ning kasutusele võeti eelmise aasta õppuse ülesehitus – juhtimistasandid tegutsesid eraldi.

Õppus korraldati aine „Tsiviil-sõjaline koostöö" osana. Selles said end proovile panna 16. keskastmekursus, brigaadi staabiohvitseride kursus, 7. vanemstaabiallohvitseride kursus ning kümme külalisõppurit Justiitsministeeriumi valitsemisalast. Külalisõppurid olid vanglaametnikud, kellele tähendas aine läbimine erialast täienduskoolitust. Õppusel osales ühtekokku 75 huvilist. Lisaks andsid õppuse juhtimiskeskuses ehk EXCON-is panuse Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti, Kaitseministeeriumi ja Kaitseliidu esindajad, aga ka Kaitseväe Akadeemia strateegia ja innovatsiooni ning taktika õppetooli õppejõud. Kahe õppetooli eestvõttel töötati välja akadeemilise Kõue Turmi kontseptsioon ja stsenaarium.

Kogu aine väljaõpe ja õppus Kõue Turm tuli korraldada koroonapiirangute tõttu kaugõppena. Väljaõppes kasutati töökeskkonnana Iliast, veebiseminari keskkonda BBB (BigBlueButton) ja SharePointi. Videosilla teel õppust teha oli küll keeruline, kuid õpiväljundid ei jäänud saavutamata.

Kõue Turmi õppusel keskenduti Kaitseväe, Kaitseliidu ning tsiviilasutuste vahelisele koostööle kriiside lahendamisel, lähtudes laiapindsest riigikaitsest. Tänapäeva julgeolekukeskkonnas on üha otsustavam lahendada kriise kiirelt ja tõhusalt, et riik suudaks stabiilselt toimida. See võib tähendada vajadust kaasata Kaitseväge või Kaitseliitu kas avaliku korra kaitsesse või erinevate asutuste aitamiseks ametiabi kaudu. Aine keskmes olid paljuski Kaitseväe ja Kaitseliidu kaasamise, sealhulgas kriisiohje põhimõtted, toimingud ning jõukasutusreeglid.

KAITSEVÄELASENA TSIVIILKESKKONNAS

Õppuse stsenaarium keskendus relvakonfliktieelsele etapile. Stsenaariumi järgi sai olukord alguse päästesündmusest tingitud kriisist ning laienes Politsei- ja Piirivalveameti valitsemisala hädaolukorrast põhjustatud julgeolekukriisiks. Stsenaariumi olukordi lahendades pidid õppurid analüüsima juhtimispädevusi, asutuste õigusi ja kohustusi, strateegilise kommunikatsiooni sõnumeid, koostöötoiminguid ja jõukasutust, aga ka erinevaid erikordi, sealhulgas hädaolukorda, eriolukorda ja erakorralist seisukorda.

Stsenaariumis toodi taustinfona mängu ka potentsiaalne sõjaline oht, mis muutis olukorra keerulisemaks. Kaitseväelastena on sõjalise ohu korral tahtmine reageerida agressiivsemalt, kui seda teeksid tsiviilasutused. Kuid rahuajal või erikorra ajal ei pruugi see olla võimalik. Kaitseväe ja Kaitseliidu kaasamisel avaliku korra kaitsesse on piiranguks jõu kasutamise määr – vahetu sund korrakaitseseaduse alusel. Lisaks ei saa Kaitsevägi ja Kaitseliit sooritada sõjalisi operatsioone, vaid abistatakse näiteks Politsei- ja Piirivalveametit nende alluvuses operatsioonide tegemisel. Seega tuleb mõista, millises juriidilises operatsiooniruumis tegutsetakse, sest sellest sõltuvad jõukasutusreeglid, erivahendid ning täidetava ülesande sisu. Kuna Kaitseväe põhiülesanne on kaitsta riiki sõjaliselt, on tema pädevus väljaspool sõjaaega ehk rahuajal piiratum.

Suure tähtsusega oli strateegiatasandi ja erinevate domeenide mõistmine otsuste tegemisel. Riigis erikorra väljakuulutamine või kriisi lahendamiseks otsuse langetamine mõjutab paljusid domeene, nt diplomaatilist, juriidilist, poliitilist ja sõjalist. Lisaks tuleb arvestada, kuidas vaenulik riik võib neid otsuseid ära kasutada nt propaganda puhul. Akadeemiline Kõue Turm tõi väga edukalt esile õppusel osalenute planeerimis- ja analüüsivõime, arvestades kõiki neid aspekte. Esimese olukorra lahendamisel oli õppuritel raske mõista, miks lahendus on selline, kuid kohaneti siiski kiirelt. Hilisemal olukordade lahendamisel osati juba neid domeene ja aspekte arvesse võtta.

Kõue Turmi nagu ka aine „Tsiviil-sõjaline koostöö" eesmärk ei olnud teha õppuritest ja kuulajatest tsiviil-militaarkoostöö või kriisiohje spetsialiste. Soov oli luua arusaam, miks kriisiohje on kogu riigi julgeolekut arvestades väga oluline ning milline roll on selles erinevatel asutustel, sealhulgas Kaitseväel ja Kaitseliidul. Kriisiohje valdkond on muutunud tänapäeva laiapindses riigikaitses üha aktuaalsemaks. Seetõttu vajab suuremat tähelepanu ka väljaõpe. Juba teist aastat on olnud kavas teha õppus koostöös Sisekaitseakadeemia magistrantidega, paraku ei ole see koroonaviiruse leviku tõttu õnnestunud. Siiski on plaanis seda teha järgmisel aastal. Ühine õppus Sisekaitseakadeemiaga suurendaks koostegutsemisvõimet ning aitaks kaasa laiapindse riigikaitse arengule.

FOTO: ARDI HALLISMAA

Kaitseväe Akadeemia aulas saavad lõputunnistuse kõik kooli õppurkorpuse liikmed. Piduliku päeva jäädvustus Kaitseväe raudvara ehk vanemstaabiallohvitseride kursuse lõpetamisel 2020. aastal

ALLOHVITSERIDE HARIDUSEST täna(päevaselt)

Alates 1. maist 2019 on Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused, mis mäletatavasti taasloodi Vabariigi Valitsuse määruse nr 52 alusel 17. märtsil 1998 Kaitseväe peastaabi väljaõppekeskuse ning Eesti Riigikaitse Akadeemia Kaitsekolledži baasil, saanud uue ja tõhusama kuue.

St-vbl ANDRI HARKMANN
Kaitseväe Akadeemia veebel

Muutusid õppeasutuse nimi, sümboolika ja struktuur. Kogu Kaitseväe Akadeemia põhimäärusega määratud ülesande täitmine täiustus. Õppetöö aga on sisult sama. Muutusid ka akadeemia allüksused ja nende nimed. Nimelt kadus ära Kõrgem Sõjakool, mis on nüüd õppurkorpus, ja Kaitseväe Lahingukool, nüüdne Kaitseväe Akadeemia kutseõppesuund. Kutseõppesuuna õppurid kuuluvad akadeemia õppurkorpuse koosseisu ja on õpingute jooksul õppurkorpuse ülema juhtida.

Sellise jõulise ja ühemõtteliselt tugeva nime nagu Kaitseväe Lahingukool muutmine (ehk ärakaotamine) on tekitanud arutelu teemal, mis saab allohvitseride korpusest, kui Lahingukooli enam ei ole. Lakkavad olemast tugevad traditsioonid ja kamraadlus, ning allohvitserid, nagu me neid seni tundnud oleme, kaovad ju niimoodi üldse. Selline närviline teemapüstitus on andnud mulle põhjust mõtiskleda allohvitseride korpuse üle, aga ka üldisemalt allohvitseri kui seisuse, positsiooni, funktsiooni, n-ö Kaitseväe selgroo üle.

Kaitseväe Akadeemia kodulehelt Eesti kaitseväelise hariduse ajaloo ülevaatest loeme, et rohkem kui saja aasta jooksul on Eesti Vabariigi kahel iseseisvuse ajajärgul sõjanduslikku haridust andvate õppeasutuste nimesid korduvalt muudetud:

„Eesti rahvuslikku sõjaväelist haridust andev Sõjakool (Vabariigi Sõjakool) loodi 1919. aasta 3. aprillil nooremohvitseride ettevalmistamiseks. Allohvitseride õpetamine algas järgmisel, 1920. aastal, kui 20. mail loodi sõjaministri päevakäsuga nr 321 jalaväekool. 20. maid loetakse Allohvitseride Kooli sünnipäevaks ja seda tähistati ka Lahingukooli aastapäevana. Allohvitseride Kool sai nime 1921. aasta jaanuaris, kui jala-, suurtüki- ja ratsaväekoolid ühendati üheks väeosaks.

1923. aasta sügise eel, 29. augustil liideti kõik sõjaväe õppeasutused Sõjaväe Ühendatud Õppeasutusteks, mille koosseisu kuulusid Sõjakool, Kõrgem Sõjakool (Kindralstaabi Kursused), Sõjaväe Tehnikakool ja Allohvitseride Kool, ning 1. oktoobril 1923. aastal hakkas kehtima valitsuse kinnitatud ühendasutuse koosseis.

1928. aasta sügisel lõpetati ajateenijatest allohvitseride ettevalmistamine Allohvitseride Koolis, kooli ainsaks ülesandeks jäi korraldada üleajateenijatele täienduskursusi. 1936. aastal Allohvitseride Kool suleti ja sama aasta lõpus asutati Lahingukool. Lahingukooli õppetöö eesmärk oli süvendada ohvitseride, allohvitseride ja portupeeaspirantide sõjalist kasvatust ning täiendada, viimistleda ja ühtlustada lahingutehnilist ja taktikalist ettevalmistust.

50 okupatsiooniaasta järel taasasutati 1992. aasta 14. detsembril Võrus Meegomäel Kaitseväe Lahingukool. Esimesed kursused olid kaadriallohvitseri kursus ja allohvitseride kursus, mis algasid ühel ajal, 1. veebruaril 1993."

Aga aitab ajaloos näpuga järje ajamisest ja allohvitserkonna kujunemise ajaloo kirjeldamisest. Sellele teadmisele nõjatudes ning olles ise kohe-kohe olnud 30 aastat Kaitseväes allohvitser, arendaksin mõtet ...

... ALLOHVITSERIDE ROLLIST

Allohvitser ehk AO täidab tänapäeval erinevaid ülesandeid. Ta on sõdurite juht – just kõige laiemas mõistes, mida võib ette kujutada. AO kannab hoolt sõdurioskuste arendamise, aga ka füüsilise heaolu ja moraali alalhoidmise eest üksuses. See tegevus aitab tekitada ja alal hoida üksuse või üksuste lahinguvõimet. Teistpidi, AO on teadlik oma üksuse väljaõppetasemest ja kontseptuaalsest lahinguvõimest. Seda silmas pidades juhib AO allüksust või allüksusi, toetades sel viisil oma üksuse või allüksuse ülemat. Ta vahendab otse ülemale üksuse lahinguvõime hetkeolukorda. Ja saades ülemalt suuniseid ning arusaama tema kavatsusest, viib selle sõduritele nii, et üksus saaks asuda ülema tahet täide viima, tuginedes parimaile oskustele. Sõdurite vahetu juhtimine on võtmesõna, mis iseloomustabki allohvitseri keskset rolli praeguses Kaitseväes. Lisaks sellele on allohvitser ka paljude väeliikide, erialade ja valdkondade spetsialist. Selles rollis ei vastuta ta mitte niivõrd sõdurite kui tehniliste lahenduste ja muude toimingute eest.

Selle keskse rolli edukaks täitmiseks koolitab Kaitseväe Akadeemia kutseõppes vanemallohvitseride sõjaväelise juhtimise erialal sõjaväelise karjäärisüsteemi alusel vanemallohvitsere. Lõpetajad ▶

saavad kutsehariduse sõjaväelise juhtimise erialal. Vanemallohvitseride sõjaväelise juhtimise eriala on sõjaväelises karjäärisüsteemis vanemallohvitseride põhikursus ehk VAPK. Õppe eesmärk on anda alus ja suunised esimese taseme vanemallohvitseride ettevalmistamiseks kõikidele Kaitseväe väeliikidele ja Kaitseliidule. Õppe läbinu on võimeline teenima rahuajal rühmasuuruse üksuse ülema abi (rühmavanem) ja instruktori ametikohal ning allüksuse ülema või kompaniiveeblina sõjaajal (vt https://www.kvak.ee/kutseope/).

Igapäevateenistuses täidab allohvitser oma rolli koostöös ohvitseridega. Koostöö peab olema tõhus, et ajateenistust läbivad reservväelased saaksid omandada riigikaitseks vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud ette antud ajaga parimal võimalikul viisil ning oskaksid neid rakendada. Oskuste parima omandamise esmaeeldus on üksust välja õpetavate ohvitseride-allohvitseride igakülgselt sujuv ja viljakas koostöö.

Teenistuskohas sündivat koostööd silmas pidades on Kaitseväe Akadeemias õppetöö organiseeritud nii, et kaks õppekava – rakenduskõrgharidus- ja kutseõppekava – võimalikult palju lõimuksid, ja seda üha rohkem just sõjalistes õppeainetes. Selline õppeainete lõimimine õppekavade sees ootab täiustamist ka tulevikus. See tähendab, et mõlema õppesuuna õppurid läbiksid õpet mingites õppeainetes kindlatel koostööharjutustel koos. Ja seda nii, et õppurid saaksid ühiselt oma ülesanded läbi harjutada, lähtudes enese rollist tulevases teenistuses. Vähe oluline ei ole seegi, et tulevased ohvitserid ja allohvitserid saaksid varakult tuttavaks ja oleksid valmis tegutsema meeskonnana, nagu see koolikaaslastel sageli kõige paremini õnnestub.

FOTO: ARDI HALLISMAA

Kaitseväes staabiveebli õlakud välja teeninud vanemallohvitserid kannavad uhkusega edasi sajandivahetusel Kaitseväe Lahingukoolis sündinud arusaamu, väärtusi ja traditsioone

... ALLOHVITSERIDE KORPUSEST

Allohvitserid on Kaitseväe selgroog, nagu oleme harjunud ütlema. Ehk nagu oleks öelnud legendaarne kolonelleitnant Meelis (Vanakaru) Säre: „Allohvitser on sõdurile isa, leib ja päikesepaiste." See tähendab, et allohvitserid juhivad vahetult sõdureid, kes omakorda moodustavad selle võitleva koosseisu, kellega me tegeliku ohu korral Eesti põhiseaduse ja territoriaalse puutumatuse kaitseks välja astume.

Pärast iseseisvuse taastamist hakati allohvitsere koolitama-kasvatama Kaitseväe Lahingukoolis Meegomäel. Sellest kohast, infrastruktuurist, väljaõppest, kursusekaaslastest ja kooli juhtkonnast on jäänud seal õppinuile kustumatu mälestus. Lahingukooli elujõuliseks sirgumise ajal sündinud traditsioonid on kadumatu väärtusega. See kõik on tekitanud nii mõneski meist ühtekuuluvustunde, mis on sõnastatult *allohvitseride korpus*. See ühtekuuluvustunne löödi kergelt kõikuma, kui Lahingukool liitus 2010. aasta 1. augustil Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustega. Seda süvendas veelgi nüüdisaegse kasarmu- ja õppehoone valmimine 2014. aastal Võrus Taara linnakus ning Lahingukooli kolimine linnakusse 2014. õppeaasta alguseks. Kuid väljaõpe jätkus ju samadel alustel, samuti ei kadunud kuhugi traditsioonid. Ja mis peamine – allohvitseride korpuski jäi alles. Nüüd, kui 2019. aastal optimeeriti Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused ja kogu allohvitseride väljaõpe ehk teise taseme õpe on koondunud Kaitseväe Akadeemia kutseõppesuuna nimetuse alla, on hakatud taas vargsi rääkima allohvitseride korpuse maagilisest kadumisest.

Arvan, et see korpus ei kao kuhugi, sest allohvitsere jääb alati ühendama arusaam oma kesksest rollist Kaitseväes. Neid jääb ühendama nende uus ja pidevalt täienev väljaõpe ning aastatega kogunenud ametiuhkus. Kunagi ei kao allohvitseride töötuse andmise hetkel tekkiv hingeseisund ja vastupandamatu tahe anda endast riigi kaitsmisel alati parim. Allohvitser pole amet, see on hingeseisund ja kutsumus, mis ei lase unustada meie missiooni olla parim juht oma sõduritele!

Koostas n-ltn MARI-LIIS PÄÄREN
teabeohvitser

Kümme küsimust KADETTVEEBLITELE

1. **Iseloomusta Kaitseväe Akadeemiat kolme sõnaga.**
2. **Miks otsustasid kandideerida kadettveebliks? Mis oli üks olulisemaid eesmärke, mida soovisid kadettveeblina saavutada?**
3. **Millised olid kadetikogu suurimad saavutused ja ülesanded tollel aastal?**
4. **Mis olid mõned suurimad väljakutsed või probleemid, millega puutusid kokku kadetikogu tegevust juhtides?**
5. **Kuidas on kadettveebliks olemine mõjutanud Sinu edasist teenistust?**
6. **Kuidas on Sinu arvates muutunud kadettveebli ja kadetikogu roll läbi aastate?**
7. **Missugust nõu annaksid praegusele ja tulevastele kadettveeblitele?**
8. **Missugune oli Sinu õpinguajal kadettide igapäevaelu? Kas meenub mõni teie lennu vahva seiklus või sündmus?**
9. **Nimeta õpinguajast meeldejääv lektor, kelle tundi läheksid heameelega ka praegu. Miks?**
10. **Lõpetuseks, kas saate lennukaaslastega siiani vahel kokku?**

Kolonel TAIVO RÕKK
kadettveebel aastatel 1999–2000

1. Minu ajal oli akadeemia maskuliinne, vast loodud ning edasipüüdlik.
2. Meil valisid kadetid 3–4 kandidaadi seast. Mina ise ei otsustanud kandideerida, kuid olin kadettseersant ning kursuse ülema soovil pidid kandideerima kõik kadettseersandid.
3. Tol ajal oli kadetikogu nii noor, et meil suuri ambitsioone ei olnudki. Meie jaoks oli oluline saavutus juba oma ruumide saamine (praegune Kaitseväe Akadeemia kohvik).
4. Suurim väljakutse oli kursusekaaslastele selgeks teha, et kadetikogu on vaja eelkõige meile endale. Algne huvi kogu vastu oli kahjuks väga leige.
5. Otseselt ei ole, kuid ehk sain suurema juhtimis- ja organiseerimiskogemuse kui teised.
6. Kadetikogu on kindlasti praeguseks leidnud oma rolli ning on aktsepteeritud. Rohkem võrdlusi ei oska välja tuua, kuna mul puudub selle teemaga kokkupuude.
7. Ma arvan, et nemad võiks hoopis minule nõu anda.
8. Igapäevaelu oli kirev. Alustasime õpinguid Tallinnas Kase tänavas ning pärast esimest aastat kolisime Tartusse. Kahjuks ei olnud akadeemia ühiselamu veel valmis ning meid majutati hostelisse (tol ajal nimega SALIMO). Kõrval oli kohe kergetööstustehnikumi tüdrukute ühiselamu ning võite ise arvata, et sõjaväeline distsipliin SALIMO-s ei olnud just ülemäära suur, mistõttu nalja ja seiklusi oli palju.
9. Kõige esimesena meenub vanemveebel Koit Vunk. Ta oli nii värvikas kuju, et kui suu lahti tegi, siis kõik kuulasid. Väga hea instruktor oli ka nüüdne staabiveebel Andri Harkmann. Ta suutis oma loengud teha alati huvitavaks ja humoorikaks.
10. Jah, viimati kohtuti 2020. aasta suvel, kui oli kursuse kokkutulek Tartu lähedal.

Major IVO PEETS
kadettveebel aastatel 2007–2008

1. Tol ajal ühendav, loov ja toores (kõige paremas mõttes).
2. Osalesin kadetikogu juhatuses alates esimesest kursusest. Kadettveebliks kandideerimine tundus loogilise jätkuna, et juhatuses alustatud ja soovitud muudatused ning arengusuunad ellu viia. Minu peamine eesmärk oli tõhustada kadettide suhtlust teiste kõrgkoolidega ning luua paremad võimalused teiste üliõpilastega suhtlemisel.
3. Esiteks taastas kadetikogu oma liikmesuse Eesti Üliõpilaskondade Liidus (EÜL) ja korraldas mitu ühisüritust nii Tartu kui ka teiste kõrgkoolidega. Samuti korraldasime riigikaitselaagri EÜL-i volinikele, mille eest tunnustati kadetikogu EÜL-i aasta tegija auhinnaga üliõpilaskondadevahelise koostöö edendamise eest. Teiseks saavutuseks oli regulaarsete kadetikogu ürituste korraldamine ja eelarve tasakaalustamine, sh kadetikasiino tegevusvõimaluste laiendamine. Need tegevused ei olnud loomulikult üksnes minu saavutus, vaid tuginesid juba minu eelkäijate teenetele ja panusele.

4. Minu ajal oli peamine valuteema kursustel õppivate ja kooli kandideerivate kadettide vähesus. See tähendas, et mõne tegevuse korraldamine muutus keerulisemaks nii inimeste nappuse kui ka eelarvevahendite kahanemise tõttu. Peamine väljakutse oli kadetikogul toetada erinevate initsiatiivide algatamist, et populariseerida ja toetada uute kadettide värbamist. Palju sai osaletud ja töötatud selle nimel, et info kooli kohta ning põhimõtted, väärtused ja võimalused jõuaksid sihtgrupini.
5. Kindlasti on enim kasu erinevatest tutvustest Kaitseväes ja väljaspool, mis kujunesid aktiivse suhtluse ja koostöövõimaluste tõttu. Kadettveebliks olemine (ja sellega seotud tööülesanded) valmistas mind paremini ette erinevateks projektideks, mida olen pidanud hilisema teenistuse käigus korraldama ja juhtima.
6. Kadetikogu on alati ikkagi kadettide nägu. On loomulik, et iga aastakäik on erinev ning kadettveebliks saavad väga erinevate huvide ja ambitsioonidega isikud. Võin olla eri meelt nii minu eelkäijate kui ka järeltulijatega, kuid see ei tähenda, et mul oleks nende tegevusele etteheiteid. Kadettveeblil on lihtsalt selline suurepärane võimalus ning peaaegu piiramatu valdkondade rohkus, kus saab panustada. Õnneks on kadettveebliks saanud ka enamasti väga suure töövõime ja -tahtega kadetid.
7. Minu jaoks on oluline, et hoitakse traditsioone ning vaadatakse uuenduste ja muudatuste korral alati ka natukene ajas tagasi. Sõjakool – Kaitseväe Akadeemia, nimi võib muutuda, kuid kadette ühendav kadetikogu jäägu nimest hoolimata ikka kõikide kadettide koduks. See tähendab, et alati tuleb tulevikku vaadates meenutada minevikku. Hinnates hetkeseisu – tunnen ennast akadeemias olles ja kadetikogu tegemistel alati koduselt ehk töö on hästi tehtud. Tänan, austatud eel- ja järelkäijad! Kadettveebel – võta aega, et mõista, millised on kõige olulisemad probleemid, mis vajavad lahendamist. Vali endale vähemalt üks eesmärk, mida ellu viia. Hoia tasakaalu uuenduste ja traditsioonide vahel.
8. Neid seiku on loendamatult, kuid kahjuks on paljud seotud väga konkreetsete isikute ja kohtadega, mille siin lahtikirjutamisel jääks lugejal kas ajast puudu, sest kirjeldus tuleks pikk, või jääb osa sisust mõistmata. Seega ütlen lühidalt – iga päev, nädal, kuu ja aasta, mis koolis sai veedetud, oli täis seiklusi, mida meenutama jääda.
9. Erik Männik. Sisukas, humoorikas ja alati väga teemakohane. Suurepärane maailma ja mõtte avardaja kadetile.
10. Ikka, meil on traditsioon, et kohtume vähemalt kord aastas. Kindlasti on selle ühtsustunde loomise üheks kujundajaks meie kursuseülem kolonelleitnant Jaanus Ainsalu. Samuti ka tõsiasi, et meie lend oli lihtsalt üks „toores punt" parimas mõttes – igal kadetil oli oma kindel roll ja sissekanne kursuse ajalooraamatus. Meie kursust iseloomustab ehk parimalt kursuse lipukiri – „Toore jõuga". Miks? Küsige asjaosalistelt!

KADETTVEEBEL

KADETTVEEBLID LÄBI AASTATE

1. maaväe põhikursus – Vesse Põdder, 1998–1999
2. maaväe põhikursus – Taivo Rõkk, 1999–2000
3. maaväe põhikursus – Margo Grosberg, 2000–2001
4. maaväe põhikursus – Mart Sirel, 2001–2002
5. maaväe põhikursus – Indrek Lõo, 2002–2003
7. maaväe põhikursus – Ken Kärg, 2004–2005
8. maaväe põhikursus – Lauri Teppo, 2005–2006
9. maaväe põhikursus – Raido Saremat, 2006–2007
10. maaväe põhikursus – Ivo Peets, 2007–2008
11. maaväe põhikursus – Ragnar-Aleksander Jõgi, 2008–2009
1. õhuväe põhikursus – Karl Kalamees, 2009–2010
13. maaväe põhikursus – Virko Luide, 2010–2011
14. maaväe põhikursus – Viktor Bubnov, 2011–2012
15. maaväe põhikursus – Kristjan Muuli, 2012–2013
16. maaväe põhikursus – Kaarel Tasa, 2013–2014
17. maaväe põhikursus – Martin Holm, 2014–2015
18. maaväe põhikursus – Rainer Järvela, 2015–2016
19. maaväe põhikursus – Rainer Neemsalu, 2016–2017
20. maaväe põhikursus – Siim Hendrik Rääk, 2017–2018
21. maaväe põhikursus – Jari Lauri Allan Laapas, 2018–2019
22. maaväe põhikursus – Mattias Jõgi, 2019–2020
23. maaväe põhikursus – Markus Rosin, 2020–2021

Major LAURI TEPPO
kadettveebel 2005–2006

1. Lahe, kaootiline, otsiv.
2. Minu ajal ei kandideeritud kadettveebliks, vaid toimus valik kadettseersantide seast. Täpselt ei mäleta, aga komisjoni moodustasid vist kursuste juhtkonnad ja ülem. Minu „valitsemisajal" oli peamine eesmärk koos tollase Sõjakooli ülemaga kadetikasiino rajamine uutesse ruumidesse.
3. Kadetikogu jaoks oli see ilmselt segane aeg, kus ühest küljest elutses helge mälestus umbes neljanda põhikursuse ajast – äsja Tartusse kolinud kadettide helge elu tudengilinnas. Teisest küljest oli algamas reform ohvitseriharidus. Olin esimene kursus, mille liikmed lõpetasid kolme ja poole aasta asemel kolme aastaga.
4. Suurim väljakutse oli – usun, et ka siiani on –, kuidas tuua inimesed kokku üritustele. See ei ole tehtav suvalist spordivõistlust traditsiooniks kuulutades. Toona oli ka muidugi õppureid majas vähem kui praegu. Usun, et nüüdseks on õppijaid majas kolm-neli korda rohkem.
5. Ma arvan, et see on andnud kaasa teatud mõttes organisatsioonitaju – kõigi nende protsesside keskel olles hakkad tahes-tahtmata paremini tajuma organisatsiooni voogu.
6. Roll on vist liikunud pigem sõjaväelisest funktsioonist üliõpilasesinduse poole.
7. Üks lahe üritus on rohkem väärt kui kolm keskpärast.
8. Hommikuvõimlemise vastu protesteerisime kõvasti, kuid edutult. Ja nii see kestiski, lihtsalt jooksuringi pikkus lühenes järjest – esialgu umbes neljast kilomeetrist sai lõpuks ligikaudu 400 meetrit.
9. Staabiveebel Koit Vunk. Seniajani, kui ma kuulipildujaga MG-3 kokku puutun, tulevad tema õpetatud drillid esile ning käsi haarab vinnastuskäepidemest.
10. Ei ole saanud. Küll aga on mulle teadaolevalt meile kõigile meeldinud vilistlaste kokkutulekud.

Leitnant RAINER JÄRVELA
kadettveebel aastatel 2015–2016

1. Väike, loov ja vaba.
2. Olukord kujunes kuidagi selliseks. Keegi pidi minema ning otsustasime väiksema grupiga: et asi toimiks, peame ise ohjad haarama, ja nii läkski. Üks olulisemaid eesmärke oli ürituste kvaliteetne ja professionaalne korraldus. Midagi maailma muutvat me ei soovinud.
3. Eks see ikka kadetiball oli. Selle korraldus ja läbiviimine nõudis väga suurt ressurssi, halle juuksekarvu ja unetunde. Tagantjärele mõeldes oli see väga äge ja õpetlik kogemus. Üldiselt oli ülesannete kogus selle aasta jooksul tohutu – alates spordiüritustest kuni kadetikogu põhikirja uuendamiseni. Seega sealt veel eredamaid välja tuua ei oskagi.
4. Suurimaks väljakutseks oli motiveerida teisi kursusekaaslasi panustama ürituste korraldamisse ja tegevustesse.
5. Arvan, et kadettveebliks olemine ei ole edasist teenistust mõjutanud.
6. Mulle tundub, et see ei ole muutunud.
7. Ei tohiks ära unustada, et meil on kaitseväeline asutus ning üritusi tuleb korraldada nii, et see toetaks kadettide arengut. Teiseks, mis õppeaasta algul hingele jäi, oli Kadetitähe andmine. Sel aastal anti tohutult palju Kadetitähtesid ning kuuldes andmise põhjendusi, langes nende väärtus suuresti. Kadetitähe väärtuse hoidmise nimel soovitaksin tulevastel kadettveeblitel anda aumärki väga kaalutletult.
8. Meie kursust jäävad meenutama pikad rivistused ja kursuseülema muljetavaldavad pikad monoloogid. Samuti ühtlustuskursus, kus igal õhtul toimus nii-öelda kõige nõrgema väljahääletamine. Lisaks, ma ei usu, et ükski muu kursus on saanud teha rühmakursuse eksamil kopteridessanti. Meil see võimalus oli – kopteriks oli Unimog järelkäruga, mida nimetasime Helimogiks.
9. Hr Viljar Veebel suutis alati üllatada oma mõttelendudega ning avada õppurite mõttemaailma. Tema väljaütlemised olid väga „huvitavad", aga neid väiteid ümber lükata oli võimatu. Minu õnn on kogeda seda taas, olles nüüd magistrandi rollis.
10. Õpinguajal tekkis selline viieliikmeline punt, kes suhtleb ka praegu. Kuigi kõigi töö on viinud täiesti erinevates suundades, leiame ikkagi aega vahepeal kohtuda ning tööst ja elust muljetada. Nende inimeste kohta võib kindlalt öelda, et Sõbrad (just, suure tähega) kogu eluks.

KADETTIDE JA KADETIKOGU tegevus koroona kiuste

Kaitseväe Akadeemia üliõpilaskonda ja õppetöö toetajaid koondab korporatiivse organisatsioonina kadetikogu, mille üks tähtsamaid ülesandeid on rikastada tudengielu ning tugevdada õppurite ühtekuuluvustunnet. Kadetikogu asutamiskuupäevaks peetakse 3. aprilli 1919, mil kindralmajor Johan Laidoneri korraldusel asutati noorem-ohvitseride koolitamiseks Vabariigi Sõjakool. Selle riigikaitselise õppeasutuse õppurite ühtsustunne ja muu hulgas seltskondlike kommete õppimine on kadetikogule ajalooliseks eeskujuks.

N-ltn HANS VEGA LEHEPUU
kommunikatsiooni- ja turundusgrupi ülem

Kadetikogu esinduskogu moodustavad kursuste esindajad, igapäevast tööd ja huvitegevust korraldab juhatus ning kadetikogu juhib 2. õppeaasta kadettveebel. Kadetikogu juhataja valitakse traditsiooniliselt uue õppeaasta algul akadeemia teise aasta kadettide seast. Õppeaastal 2020/21 on kadettveebel **Markus Rosin** juhtinud kadetikogu läbi koroona-aasta.

Milline on olnud kadetikogu tegevus sellel õppeaastal?

Sel õppeaastal oleme koroonapiirangute kiuste tegelenud hoogsalt tagala, huviringide inventari, esindatuse kasvu, koolituste korraldamise ning nii traditsiooniliste kui ka uute sündmuste korraldamisega.

Vaadates nüüd iga tegevusvaldkonda eraldi, oleme tegelenud tagalaga mitmes mõttes. Ühest küljest on meie arhiivi kõrval ajakohastatud suur hulk alusdokumente, sealhulgas põhikiri ning embleemi ja Kadetitähte puudutavad dokumendid. Kadetikasiinos oleme hakkama saanud osa mööbli, tehnika ja põrandate hooldusega. Tähelepanu oleme pööranud ka huviringide inventarile: eestvedajate pingutusel oleme saanud uued lasulugejad, aktiivkõrvaklapid ning mitmekesisema spordivarustuse.

Esindatuses oleme otsinud lisaks akadeemiale veel muid võimalusi meie õppurite huvide eest seismiseks. Nii leidsime ennast peagi koosolekutelt, mille teemaks olid näiteks Kaitseväe põhiväärtused ning värbamis- ja innovatsiooniprojektid. Tähtis on ka kogemuste vahetamine sõpruskõrgkoolidega ning muidugi meie osalus ja panus Eesti Üliõpilaskondade Liidu töös.

Pean oluliseks välja tuua ka värske kadettveebli traditsiooni kohtuda tarkusepäeval ja vajaduspõhiselt õppeaasta vältel nelja silma all Kaitseväe juhatajaga.

Väärtustades traditsioone, oleme sellelgi aastal kaasanud esmakursuslasi ning korraldanud muu hulgas e-spordi võistlusi ja meeleolukaid filmiõhtuid.

Uute sündmustena toimusid näiteks militaarvarustuse oksjon, suurõppustelt saadud kogemuste vahetamine ja vahetusõpilaste külalisloengud. Langevarjukoolitusel kombati juba mitmendat aastat ühiselt pilvepiiri ja enese mugavustsooni piire. Usun, et kohanesime uute võimaluste ja pandeemiast tulenevate

piirangutega üpris kiiresti. Andsime endast kadetikogu juhtidena pidevalt maksimumi, et õppeaasta just huvitegevuse vaates võimalikult põnevaks teha.

Varsti saab Sinu ametiaeg läbi. Kas olete nooremate kadettidega arutanud, millises suunas järgmisel aastal edasi liikuda?

Kadetikogu tegevused sõltuvad järgmisel õppeaastal kõige enam ülemaailmse pandeemia kontrolli alla saamisest ning ühtlasi sügisel kadetikogu juhtimist üle võtvate kadettide nägemusest ja tegevuskavast.

Võimalus suunata fookus just nendele teemadele, mida tudengite vaates oluliseks peetakse, on kadetikogu ja laiemalt üliõpilaskonna üks võlusid. Praegune juhatus peab vaid hea seisma, et üliõpilaskonna juhtimine ja vastutus saaks juba enne sügist sujuvalt ja järk-järgult üle antud.

Põnev on muidugi see, kuidas praegused esmakursuslased tulevad toime augustis kooliteed alustavate põhikursustega. Trend näitab, et akadeemia on aasta-aastalt üha atraktiivsem kõrgkool, tõmmates ligi aina rohkem noori.

Kas olete omavahel arutanud kadettveebli rolli üle minevikus ja tulevikus?

Kadettveebli roll on samuti aja jooksul muutunud ning arenenud ühes akadeemia ja siinse üliõpilaskultuuriga. Usun, et kadettveebli roll ei pea olema ega saagi olla üheselt defineeritud. See on muu hulgas aunimetuse kandmise võlu, sest väga suure osa kadettveebli kuvandist määravad tema isikuomadused ning Kaitseväe ja akadeemia väärtuste kõrval isiklike väärtuste väljendumine. Seega ei ole aunimetuse kandjate võrdlemiseks ühest mõõdupuud ning rolli muutust saab võrrelda näiteks Kaitseväe või akadeemia põhiväärtuste avaldumisega.

Toon eraldi esile, et aastate jooksul on kadettveeblit nähtud muu hulgas ustavuse etalonina, noorte õppurite sõjaväelise kasvataja ning moraali tugevdajana.

FOTO: MARI-LIIS PÄÄREN

Kadett Markus Rosin kadetikogu juhatajana kadettveebli õlakuid saamas

Mina olen üritanud pöörata seda rolli täites rohkem tähelepanu õppurite kollegiaalse vastutuse ja koostöövalmiduse kasvule, võimaldades neil seista senisest rohkem üksteise huvide eest.

Lõpetuseks, kuidas Sina ja Su kursusekaaslased näevad kadetikogu rolli ohvitseriks kujunemisel?

Meie jaoks on üks kadetikogu põhirolle luua kooliperele kadetikasiinos ja meie korraldatud sündmustel vabamad võimalused üksteisega tutvumiseks. Teame ju esimesest päevast akadeemias, et meie kursusekaaslased ja õppejõud on meile algusest peale kolleegideks, kellega muu hulgas huvitegevuses osaledes varakult kontakte luua ning hiljem väeosades sõjalist riigikaitset edendada.

Siinne kogukond hoolitseb pidevalt ka selle eest, et erinevate struktuuriüksuste tegevväelased oleksid üksteisega võimalikult sina peal ning vajaduse korral osataks ja tahetaks üksteiselt ka pikka aega peale kooli lõpetamist erialast nõu küsida. Tarvilik on vaid hoida silmad lahti üksteise varasemate kogemuste ja tugevuste suhtes ning panna aktiivse tudengina kõrva taha kõiksugu mõtteid ja ideid, mida hakata edaspidi ka väeosas nii liidri kui ülemana ellu viima.

Vastas kadettveebel MARKUS ROSIN

FOTO: KADETIKOGU

Kadetid mullu suvel Koigi lennuväljal ühisel langevarjukoolitusel

Projekt „EESTI SÕJALINE MÕTE 1920–1940“

Riigikaitse arengu üks aluseid on sõjaline mõtlemine, mis hõlmab kontseptuaalset arusaama sõjapidamisest, -kunstist ja -teooriast. Kaitseväe Akadeemias õpetatakse sõjakunsti ajalugu, mille raames käsitletakse lääneriikide ja vene sõjalist mõtlemist, samuti teisi õppeaineid, kus tuginetakse võõrriikide sõjateooriale.

IGOR KOPÕTIN, PhD
strateegia ja innovatsiooni õppetooli lektor

Lääneriikide sõjalise mõtlemise mõju tänapäeva Eesti kaitseväele on märkimisväärne. Seejuures tekib aga küsimus, milline on eesti rahvuslik sõjaline kultuur ja mõtlemine, selle päritolu ja mõjutajad. Siinse nüüdisaegse rahvusliku sõjateooria arengu jaoks oleks oluline sünteesida Eesti riigikaitse kogemus sõjaeelse Eesti Vabariigi kontekstis.

Eesti riigikaitses ei ole siiani süsteemset teadmist rahvuslikust sõjakunstist ja -teooriast. Ühtset arusaama riigi sõjakunstist ja -doktriinist ei ole kerge välja töötada, kuni puudub teadmine sõjaajaloolisest kogemusest ehk sellest, mida oli Eestis samas valdkonnas tehtud kahe ilmasõja vahel. Pealegi iseloomustab seda aega maailma sõjaajaloos sõjalise innovatsiooni hüppeline areng. Ajaloolünga täitmiseks otsustatigi algatada teaduslik uurimisprojekt „Eesti sõjaline mõte 1920–1940“. Siinkirjutaja juhtimisel uuritakse eesti sõjalise mõtte kujunemist neil aastatel, et selgitada välja siinse sõjateooria ja sõjakunsti olemus ning selle kujunemist mõjutanud tegurid. Kavas on töötada läbi ka Eesti sõjandusteoreetikute põhimõtted, et teha kindlaks nende mõju tolleaegse Eesti kaitseväe tegevusele.

AJALUGU TUNDMATA EI SAA

Sõjalise mõtlemise analüüs minevikus on tihedalt seotud nii sõjaajaloo kui ka teiste distsipliinide, ennekõike strateegia, operatsioonikunsti ja taktikaga. Seetõttu osalevad projektis sõjaajaloolaste kõrval ka Kaitseväe tegevteenistuses olevad ohvitserid. Sõjaajalugu on ennekõike sünteesitud sõjanduslik kogemus, millest peaks lähtuma riigikaitse areng kõigil sõjakunsti tasanditel. Sõjaeelse Eesti sõjaväe ohvitser major Oskar Jalajas on võtnud välismaist sõjateooriat tõlgendades silmapaistva nõukogude sõjateoreetiku Aleksandr Svetšini seisukoha sõjaajaloost kokku järgmiselt: „Mitte pühendades küllaldaselt tähelepanu ajaloolisele uurimisele, võib ette valmistada vaid sõjanduse käsitöölisi, kes pole kõlbulikud teadlikuks loominguks, ei ka kiirest sõjanduse evolutsioonist arusaamiseks ega kasutamiseks“[1].

Nõnda võib öelda, et sõjaajalugu on sõjateaduse üks oluline koostisosa, teaduslik distsipliin, mis annab sõjakunstile kogemusliku, teoreetilise ja filosoofilise tuuma. Kui seda tahtlikult või juhuslikult eirata, võivad riigikaitse planeerimises varem ette tulnud vead korduda. Projekti üks olulisi ülesandeid on mõista, milliseid vigu tehti Eesti riigikaitse ülesehitamisel kahe

FOTO: IGOR KOPÕTINI ERAKOGU

Eesti sõjaminister kindralmajor Paul Adolf Lill, 2. diviisi ülem kindralmajor Nikolai Reek ja Suurbritannia major Arthur Stewart-Cox Petseri manöövritel 1928. aastal. Kindral Reeki peeti Eesti sõjalise mõtlemise juhtfiguuriks ja Eesti Napoleoniks. Tänu temale õnnestus Eestil võita Landeswehri sõda ning kahe ilmasõja vahel panustas ta palju Eesti riigikaitse, eriti sõjaväelise hariduse arengusse. Reek on mitmekümne sõjateadusliku käsitluse autor. Lisaks, nagu pildil näha, hindas tolleaegne Eesti sõjaväe juhtkond kõrgelt koostööd liitlastega

ilmasõja vahel, et Eesti kaitsevägi ei olnud Teiseks maailmasõjaks valmis ning oli sunnitud valima vastupanu asemel alistumise.

PROJEKTI ÜLESEHITUS

Sõjalise mõtte projekt kestab kolm aastat ning on jagatud kahte suuremasse järku. Esimeses osas selgitavad projekti täitjad välja peamised Eesti sõjandusteoreetikud ja praktikud, kes on pannud kirja oma riigikaitsega seotud mõtteid. Projekti teises etapis vaadeldakse, kuidas on rakendatud neid teoreetilisi seisukohti Eesti riigikaitses enne 1940. aastat. Projektis osaleb üle kümne teadlase ja ohvitseri, kes on jagatud väeliigiti kolme uurimisrühma: maaväe, mereväe ja õhuväe gruppi. Projekti käigus tehtud uurimused koondatakse vähemalt ühte artiklikogumikku ja lõpuks ka monograafiasse. Tulemused on kavas avaldada välismaistes teadusväljaannetes.

Projektis uuritakse ennekõike järgmisi aspekte: Eesti sõjaväelaste arusaam sõjakunsti tasanditest, ettekujutus tuleviku sõjast ja sõjalisest planeerimisest, õppetunnid lähisõjaajaloo konfliktidest, sõjaväelise juhtimise kultuur ja praktika, sõjatehnoloogia ja innovatsioon, väe- ja relvaliikide koostöö, sõjaline geograafia, väljaõpe ning teiste riikide mõjud siinsele rahvuslikule sõjakunstile. Projekti tulemused peaksid looma uut teadmist eesti rahvuslikust sõjakunstist, seega arendama siinset sõjateadust ning pakkuma mõtlemisainet riigikaitse planeerimisel.

Projektiga kaasneb ka Kaitseväe Akadeemia õppurite ning keskastmekursuse kuulajate lõpu- ja magistritööde juhendamine. Eesti sõjakunsti ajaloost pakutakse süvenemist väärivaid teemasid, mida võiksid uurida siinsed õppurid. Sel viisil on võimalik avardada Kaitseväe Akadeemias kaitstavate üliõpilastööde teemaringi ja vaatenurki ning täita samal ajal projekti eesmärki. Projekti meeskond ootab õppurkorpuse aktiivset huvi ja osalust. ●

VIIDE

1 **Oskar Jalajas** 1928–1929. Sõjakunsti ja sõjaajaloo uurimise tähtsus ja meetod. Lõputöö. Kõrgem Sõjakool, III lend. Rahvusarhiiv, ERA.2124.3.268.

RELVAÕPPE PEAJOONI

Eesti sõjaväelise hariduse ajaloos 1921–1940

Kahe maailmasõja vahelisel ajal oli Eesti Vabariigi Sõjavägede Ühendatud Õppeasutustes sõjaväelist haridust omandavate allohvitseride ja ohvitseride väljaõppes taktika kõrval kõige olulisem õppeaine relvaõpe ehk laskeasjandus, nagu seda tollal nimetati.

TOIVO KIKKAS
Kaitseväe Akadeemia muuseumi juhataja

Nii populaarteaduslikus kui ka teaduslikus kirjanduses ei ole autori teada seda teemat kuigi laialdaselt käsitletud. Siinse kirjatüki eesmärk ongi anda valdkonnast põgus ülevaade nii, nagu seda mõistsid sõjaeelset aega näinud inimesed.

MAAILMASÕJA JA VABADUSSÕJA JÄRELHOOVUS

Eesti sõjaväelistes õppeasutustes korraldati relvaõpet erinevatel õppekavadel jalaväe-, pioneeri-, sideala- ja reservohvitseridele, samuti kadettidele ja allohvitseridele. 1919. aasta 3. aprillil loodud Sõjakooli esimene lend sai relvaõpet häda sunnil Vene armee ilmasõjaaegse lipnikekooli õppekava alusel. Jalaväe laskeasjanduse kui katusmõiste alla kuulusid teatud piirini üldjoontes sarnase sisuga õpe ja harjutused. Allohvitserid pidid juba 1920. aastal omandama ka relvaõppeinstruktori oskused, kuna väljaõppes osutati suurt tähelepanu allohvitseride võimele edaspidi tulevasi alluvaid välja õpetada.

Hea näide on Sõjakooli jalaväekompaniide esimese kursuse 1925.–1926. õppeaasta õppekava. Selle põhjal tuli relvaõppes omandada järgmised teadmised ja oskused: Vene ja Inglise vintpüssi tehniline tundmaõppimine, kuuli lend sihtimise ja laskeasendite harjutamisega, kergekuulipildujate tehniliste omaduste ja tuleomaduste õppimine koos tegevuste harjutamisega, õppelaskmine püssidest ja kergekuulipildujatest, käsigranaatidega tutvumine ja nende kasutamine. Relvaõppele oli ette nähtud 275 tundi jalaväe esimese kursuse õppekava 690 tunnist.

Sama õppeaasta Sõjakooli aspirantide kursusel oli käsigranaatide tundmaõppimine mingil põhjusel ülejäänud relvaõppest lahutatud. Allohvitseride ja kaadriohvitseride kõrval pandi Teise maailmasõja eelses Eestis suurt rõhku reservohvitseride õppele. Reservohvitseride relvaõppes oli toonasel neli kuud ja ühtekokku 600 tundi vältaval kursusel ette nähtud 190 tundi laskeasjandusele ja 18 tundi granaadiasjandusele. 1929. aasta aspirantide jalaväeklassi relvaõppe tehnilise osa õpetamise eesmärk oli aga täiendusohvitseri väljaõpetamine teadlikuks ja osavaks relvade hooldajaks tema juhitavas rühmas või kompaniis.

VANA, TUNTUD RELVASTUS

1920. aastate alguse jalaväe relvastus oli sama mis Vabadussõjas. Peamised individuaalrelvad olid Vene ja Inglise vintpüss, kergekuulipildujad Madsen ja Lewis – neid relvamudeleid tulevased sõjaväelised juhid õppima pididki. Käsigranaatide õpe võis küllap ka nutikamale kadetile või ohvitserile kohati peavalu valmistada, sest kasutusel olevate mudelite nimekiri oli aukartust äratav: Saksa muna (kolm mudelit: M1913, M1915 ja M1917), Saksa kaigas varrega (võimalik M1916), Inglise kaigas varrega (M1915 lehvikuga No. 2 Mk II või No. 19 Mk II), Mills M1915, Lemon (ümar M1915 või ovaalne M1915), Vene pudel M1914, Novitsky püssigranaat.

Aastatega reformiti õpet ja täienes ka tehnika. Järk-järgult lisandus õppekavadesse püstoli Browning

FOTOD: 2 X RAHVUSARHIIV

Sõjakooli ohvitserideklassi jalaväeklass 1939. aastal Tondil püstolitest laskmas

Pataljoni- ja kompaniiülemate kursuse ohvitserid ning laskeinspektor kolonel Otto Sternbeck 1928. aastal

ja püstolkuulipilduja käsitsemine. Mõne õppekava läbimiseks tuli omandada oskusi Maximi ja Vickersi raskekuulipildujate ning 20 mm tankitõrjepüssi käsitsemiseks. Tankitõrjepüss oli laskeasjanduse all 1936. aasta sideala ja 1937. aasta Lahingukooli tankitõrjepüssi rühma õppekavades.

RELVAÕPPE ARENDAMINE

Kahe aastakümne jooksul reformiti nii sõjaväelist väljaõpet kui ka seda andvaid institutsioone korduvalt. Õppeasutuste relvaõppele heideti nii mõnelgi juhul ette, et sellele kulutatakse võrreldes taktikaga ebaproportsionaalselt palju aega. Pigem vaieldi siiski sisu üle. Tõsi küll, aastate jooksul relvaõppe osakaal õppekava kogumahus mõnevõrra vähenes. Tulevase juhi relvatehniliste oskuste ja praktika tundmise nõuded olid kõrged. Laskeharjutuste kõrval pandi oskusi proovile laskevõistlustel.

Relvaõppe vastavust õppekavades püstitatud eesmärgile pidi kontrollima laskeinspektor ja jalaväeinspektor. Aastatel 1921–1929 oli laskeinspektor kolonel Otto Sternbeck. Tema südameasjaks jäi see valdkond ka jalaväeinspektorina aastail 1929–1933. Kolonel Sternbeck oli selles valdkonnas teerajaja. Ta koostas 1921. aastal käsiraamatu „Laskeasjandus. Juhtnöörid üksiku mehe ja osade ettevalmistuseks laskeasjanduses ja tulejuhatamiseks lahingus“, mis kinnitati sõjaminister Jaan Sootsi 27. juuni 1921. aasta päevakäsuga nr 381 väeosade ja sõjaväe õppeasutuste ametlikuks juhtkirjaks. 1929. aastal nägi tema sulest ilmavalgust käsiraamat „Jalaväe relvade tuleomadused“. Hingelähedasel teemal avaldas Sternbeck ka artikleid ajakirjas Sõdur.

ALGUPÄRANE ÕPPEKIRJANDUS

Praktilise väljaõppe kõrval oli väga olulisel kohal õppekirjanduse koostamine. Ajakirja Sõdur 1921. aasta numbris 8/9 avaldatud artiklis tõdes kolonel Sternbeck kokkuvõtvalt, et ees ootas määratu töö. Ilmasõja kogemused ja lasketeooria nõudmised tuli kooskõlastada ning õppematerjalide koostamisel lähtuda sellest, et ei tõlgitaks üksnes võõrkeeltest. Oli ju ka tollane sõjandusterminoloogia alles kujunemas. Sternbeck möönis, et lasketehnikat puudutavates Vene käsiraamatutes oli palju vananenud, puudulikku, segast või päris valet informatsiooni, mis tuli sealt eemaldada. Tema ettekujutuses tuli ära teha hiiglaslik töö ning viia kogu allohvitseride ja ohvitseride väljaõpe selles valdkonnas uuele tasandile. Lõpetuseks kutsus Sternbeck kõiki riviohvitsere aktiivselt kaasa töötama, sest teisiti ei oleks lootustki esimestest sammudest kaugemale jõuda.

Arusaamu, kuidas relvaõpe peaks õppekavades kajastuma, oli aga erinevaid, nagu kolonel Sternbeck nii 1921. aastal kui ka edaspidi võis kogeda.

VERBA MILITARIS

ehk mõiste ja terminiga eestikeelse sõjateaduse eest!

2021. aasta kevad jääb Kaitseväe Akadeemia – ja ehk kogu Kaitseväe – ajalukku vähemalt kahe sündmusega. Lisaks tõigale, et hoiate käes uue aimeajakirja esimest numbrit, on kasutajale nüüdseks kättesaadav sisult ja vormilt uuenenud terminibaas Militerm.

REET HENDRIKSON, PhD
juhtivterminoloog

Tarkvaravahetusega kaasnenud raskustest hoolimata jätkas kogu üleminekuaja jooksul terminitööd ja andmete korrastamist andmekogu sisulooja: sõjandusterminoloogia töörühm (edaspidi *töörühm*). Ajakirja esimeses numbris on siinkirjutajal au tutvustada töörühma tegevust ja sellega seoses ka mõnd terminoloogia alustala. Kolmandaks peatun põgusalt Militermi uuel vaatel.

Ilmselt on nüüdseks üldteada, et aastatel 2004–2017 tegeles riigikaitseterminite korrastamisega Kaitseministeeriumi sõjanduse ning julgeoleku- ja kaitsepoliitika terminoloogia komisjon (edaspidi *terminikomisjon*). Töö tulemuste kajastamiseks loodi terminibaas Militerm. 2017. aasta lõpus andis Kaitseministeerium oma valitsemisalas terminitöö üle Kaitseväe Akadeemiale kui eesti(keelse) sõjateaduse keskusele. Viimase eestvõttel loodi 2018. aasta kevadel sõjandusterminoloogia töörühm. Sellesse kuulub 13 kaitseväelast, sh Kaitseliidu esindaja. Kaasatud on erialade tippeksperdid erialakoolide ülematest relvaliikide inspektoriteni. Töörühma kuulub spetsialist, kes tegeleb peamiselt terminiloendite koostamisega, ja töörühma juhina ka siinkirjutaja. Aruteludes osalevad töörühmavälised eksperdid nii Kaitseväest, Kaitseliidust kui väljastpoolt riigikaitsesektorit.

TÖÖ KÄIK JA LÄVIISIKUD

Erialade-(all)üksuste esindajatel on töörühmas kahesuunaline roll. Siit ka nende nimetus: läviisikud[1]. Nende ülesanne on ühest küljest vahendada töörühmale erialast teavet ja erialal tekkivaid terminiprobleeme, teisalt aidata kaasa teavitustööle oma erialal ja (all)üksuses. Terminiprobleemid on sageli seotud eeskirjade vm esmatähtsate dokumentide loomise või uuendamisega. Näiteks oli logistikaterminite käsitlemise taga vajadus uuendada logistikaeeskirja, luureterminite arutelud johtusid uue luureõpiku koostamisest. Koos töörühma spetsialistiga valmib termineid, definitsioone jm mõisteteavet sisaldav loend, mille loomisel ja täiustamisel osalevad läviisiku kaasatavad lisaspetsialistid. Loendit arutatakse koosolekul ja tulemused kantakse Militermi. Läviisikute vahendusel on võimalik kaasata terminitöösse võimalikult paljusid eksperte. Mis vähemalt sama tähtis: see loob erialainimestes kaasatustunde. Kaasatustunne omakorda loob teadmist, et terminiotsused ei sünni elevandiluust tornis, vaid mina ise ja mu kolleegid kujundame neid. Tekkiv

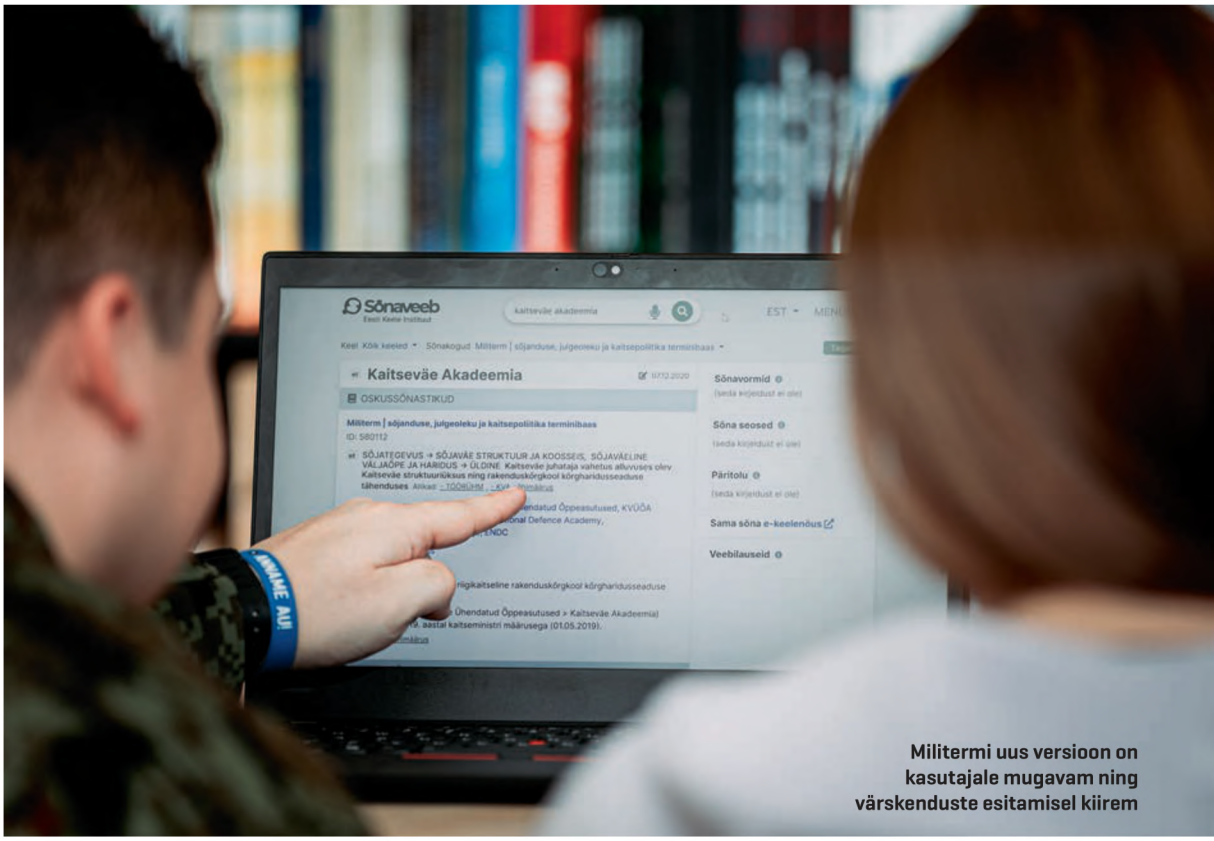

FOTO: ANDRI TALLO

Militermi uus versioon on kasutajale mugavam ning värskenduste esitamisel kiirem

koostegutsemistunne on üks tegureid, mis aitab otsustel levida ja juurduda.

Koosolekutevälisel ajal leiavad terminiarutelud aset töörühma SharePointi netikodus, mille oleme nimetanud Terminipesaks. Terminipesas paikneb foorum, mis on töörühma päringuarutelude põhiplatvorm. Päringuesitajate pingereas on esikohal Kaitseväe peastaap, Kaitseministeerium, Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjon, sagedased pärijad on mõistagi Kaitseväe keeletoimetajad ja tõlkijad. Termininõu on küsinud ka ajakirjanikud, ilukirjanduse tõlkijad-toimetajad, samuti Eesti Keele Instituut, välisluureamet jt.

TERMINITÖÖ POLE TÜKITÖÖ

Algidee järgi pidi töörühm jätkama terminitööd miinimummahus. See tähendas loobumist ulatuslikumate loendite käsitlemisest ja keskendumist üksikprobleemide lahendamisele. Kummatigi oli juba töörühma tegevuse alguskuudel ilmne, et miinimumprogrammi idee ei vasta Kaitseväe ega laiemalt Kaitseministeeriumi valitsemisala ja ühiskonna vajadustele. Miks? Nimetan siinkohal kaht peamist põhjust.

Esiteks: üksikprobleemiti lähenedes ei ole võimalik nii mahukat andmekogu, nagu seda on Militerm, korrastada ega ajakohastada. Militermi on koostatud alates aastast 2004. On ilmne, et 17 aasta jooksul talletatu vajab uuendamist – vastasel korral oleks kogu terminibaasil peagi eeskätt ajalooline väärtus. Nii kiiresti areneval erialal, nagu seda on riigikaitse, ei ole võimalik jõuda seisu, kus sõnavara on n-ö valmis. Uusi mõisteid üha lisandub. Neile tuleb leida täpne ja ülejäänud mõistesüsteemi klappiv keelekuju ehk termin. Üksikprobleemide ja -sõnade kaupa pole võimalik jõuda optimaalsete tulemusteni. Tehnoloogia arengu ja uute mõistete lisandumise tõttu muutub omakorda mõistesüsteem, mistap ei pruugi paari aasta eest sobilikuks peetud termin ja/või definitsioon nüüdseks enam a(s)jakohane olla.

Teine põhjus, miks ei saa terminitööd teha sõnapõhiselt, n-ö tükk tüki haaval, puudutab terminoloogia kui rakendusteaduse alustõdesid. Kõik, kes on terminitööga kokku puutunud, teavad, et sobiva termini valikul tuleb lähtuda tähendusest ehk mõistest ja mõistesüsteemist. Nimetatu eeldab tegelemist definitsioonide ja neis sisalduvate terminitega, mis omakorda viib uute mõistete ja mõisteseosteni. ▶

Näiteks sõna *reke* (ingl *reconnaissance*, RECCE) loomise järel pidi terminikomisjon üle vaatama terminid, mis sisaldasid sõnu *luure*, *kohaluure* ja *maastikuluure*. Kõiki neid oli kasutatud ingliskeelse termini *reconnaissance* vastena. 2019. aastal tuli nimetatud terminite juurde taas tagasi pöörduda. Selgus, et süsteemi tuleb veelgi ühtlustada, samuti puudus Militermist termineid, mida luureõpiku koostamisel vajati.

MIS KASU SAAN MINA KUI KAITSEVÄELANE TERMINITÖÖST?

Terminitöö peamisi kasutegureid kaitseväelaste jt erialainimeste jaoks on tõik, et see võimaldab näha oma eriala teisest vaatepunktist. Terminitöös osalejad on väitnud, et terminiarutelud annavad neile täiesti uudse vaatenurga ja suunavad teemat süvitsi uurima, sh kahtlema selles, mida on seni peetud iseenesest mõistetavaks. Võime enda teadmistes kahelda ongi üks esmatähtsaid omadusi või oskusi, mida terminitöö eeldab. Samas annab see hea võimaluse nimetatud külge arendada: ka tipptasemel spetsialistidel võib olla sama teema kohta erinev seisukoht.

Sisuliste erimeelsuste kõrval lahknevad inimeste hinnangud sageli sellegi kohta, milline termin on mõiste tähistamiseks sobilik, milline mitte. Nii arutlesid ohvitserid kümmekond aastat tagasi kirglikult teemal, kas ingliskeelse termini *swarming* vastena on parim *parvlemine*, *sülemlemine* või *trobikondlemine*. Lisaks keeletaju erinevusele sõltub vastus tekkivatest (kõrval)seostest, mis võivad üht inimest häirida, teist mitte. Kõrvalseoste ja nende häirivuse taga on eeskätt inimeste erinevad teadmised, elukogemus ja analoogiataju.[2] Näiteks oli eelmainitud terminikandidaatide kaks peamist analoogiaallikat mesindus ja parvetamisega seotu, kusjuures üht inimest võis analoogia häirida, teist mitte. Paralleele toodi ka kahe maailmasõja vahelise ajaga, mil „trobikondlemine oli täiesti konkreetne termin". Paradoksaalne on, et erinevale keeletajule taanduvaid erimeelsusi võib olla keerukamgi ületada kui sisulisi. Ometi tuleb lõpuks langetada otsus. Nimetatud näite puhul otsustati lõpuks parvlemise kasuks. Ent neist, kohati tulistest keskusteludest väljuvad võitjatena kõik osalejad: kõik on teema enda jaoks selgemaks mõelnud ja ühtlasi saanud teada midagi uut.

TERE, UUS MILITERM!

Nagu eespool mainitud, on töörühma tegevuse keskmes Militermi korrastamine ja ajakohastamine. Nüüdseks on Militerm osa Eesti Keele Instituudi sõnastike koondkogust Sõnaveebist. Sõnaveebi andmeesitus ja otsisüsteem erinevad eelmisest platvormist, mistõttu vajab uus süsteem esialgu pisut harjumist. Ka tuleb arvestada, et praegune vaade ei ole lõplik: selle täiustamisega tegeldakse veel tükike aega. Ometi on praegusel platvormil vanaga võrreldes suuri eeliseid. Kasutajale on üks tähtsamatest seik, et andmed uuenevad üldjuhul kord ööpäevas. Nii näiteks sain äsja küsimuse, kuidas ikkagi käänata sõna *reke* ja kuidas on selle kirjapilt liitsõnades. Selgus, et kasutajale võib olla vaid tüüpsõna esitamine ja selle käänete näitamine ebapiisav, mistap tuli lisada käänamisnäiteid. Järgmisel päeval oli täienenud teave kasutajale Militermis kättesaadav. Ka võimaldab uus tarkvara lisada mõistekirjetele pilte jm selesid. Näiteks relvaosade selgitamisel on kasutajal tõenäoliselt enam abi joonisest kui rangest, klassikalisest definitsioonist. Nüüd on võimalik lisada mõlemad. Lahinguala jaotusest saab parema pildi, kui definitsioonidele on lisatud skeem.

Ootame kõiki külastama Militermi uut võrgukodu ja lööma kaasa Militermi korrastustalgutel! Tasuks on teadmine, et olete andnud panuse eestikeelse riigikaitseterminoloogia ja seeläbi ka sõjateaduse arendamisse.

Terminitöö peamisi kasutegureid kaitseväelaste ja teiste erialainimeste jaoks on tõik, et see võimaldab näha oma eriala teisest vaatepunktist.

VIITED

1 isik, kelle kaudu kaks organisatsiooni vahetavad infot ja kooskõlastavad tegevust (Militerm). Terminid lâviohvitser ja lâviisik pakuti välja 2014. aastal korraldatud sõjandussõnade võistlusel inglise termini *liaison officer* (LO) vastena. Nii on need Kaitseväes ka juurdunud. Siinkohal kasutan sõna laiemas tähenduses: viitavana isikutele, kes vahendavad infot kahe kehami vahel (oma eriala või (all)üksus ja töörühm). Pangem tähele, et Militermi definitsiooni üldistusaste võimaldab taolist kasutust.

2 Selle kohta saavad huvilised pikemalt lugeda siinkirjutaja doktoritööst. **Hendrikson, Reet** 2018. Kas sõjasõna sünnib sõtta? Erialakeele tõhusus sõjandusterminoloogia näitel. Doktoritöö. Dissertationes philologiae Estonicae Universitatis Tartuensis, 42. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/61732/hendrikson_reet.pdf?sequence=6&isAllowed=y (05.05.2021).

Anni Jürine

15.02.1985–20.04.2021

Ootamatu ja raske haiguse tagajärjel lahkus meie hulgast Kaitseväe Akadeemia väljendusõpetuse lektor, keeleteaduse doktor, meie töökas õppejõud, hea kolleeg ja kaaslane Anni Jürine. Veidi üle kahe aasta akadeemias akadeemilise kirjutamise ning uurimistööde ainete eestvedajana andis ta tohutu panuse kaitseväelaste eneseväljendus- ja uurimispädevusse, uurimistööga seotud põhimõtete ühtlustamisse valdkondade vahel ning kirjutamise ja kaitsmistega seotud dokumentide ajakohastamisse.

Oma malbel, kuid südikal moel suutis ta selle kaitseväelaste seas pigem ebapopulaarse eneseväljenduse ja teadustöö tegemise valdkonna neile siiski kohale viia ning paljudes uurimishuvi ja kirjutamisjulgust sütitada. „Ei ole lihtne tsiviilisikuna, naisena, teadlasena Kaitseväe keskkonnas aktsepteeritud saada," ütles ta, „aga hoolimata torisevatest veeblitest ja kõikide lõputööd toetavate meetmetega ära hellitatud õppuritest ning pikkade öötundideni venivatest kirjatööde tagasisidestamistest ma armastan oma tööd ja neid õppureid ..." Just liigsest pühendumisest tuleneva ületöötamise süüks aetigi kevadtalvel tekkinud halb enesetunne, mil Anni jäi tööst eemale ...

Kolleegid ja õppurid on Anni mälestusraamatusse kirjutanud nii:

- *Kõige ilusam asi, mida üks inimene saab endast maha jätta, on siiras naeratus nende nägudel, kes temale mõtlevad. Kallis Anni! Mäletame Sind kui südamlikku, suure empaatiavõimega, töökat, tarka, habrast ja armsat kolleegi, keda meenutades naeratatakse ikka tänulikult.*
- *Kallis Anni! Nii suures organisatsioonis nagu Kaitsevägi ja selles olevas Kaitseväe Akadeemias on kombeks mõelda ja öelda, et oleme pisike hammas suures hammasratastega kellavärgis. On ka ütlus, et mina olen pisike hammasratas selles süsteemis! Sina aga olid suur hammasratas, terves Kaitseväes. Meil akadeemias olid Sa aga ülisuur hammasratas, millega kõik meie, väikesed hammasrattad, kokku puutusime. Puhka rahus! Maailma lõpus on kohvik, kus kunagi kõik kohtume ...*
- *On äärmiselt kahju ja ka karjuvalt ebaõiglane, kui noor elu lõpeb sellisel moel. Anni, Sa olid alati nii elurõõmus ja positiivselt meelestatud.*

Anni Jürise mälestusküünal Kaitseväe Akadeemia fuajees

Sa oskasid teisi, kel oli mõni mure, aidata ja näidata neile valgust tunneli lõpus. Maailm on ilma jäänud suurepärasest pedagoogist, akadeemia lektorist, kaitseväelased nõuandjast ja pere lähedasest.

- *Armas Anni! Olenemata sellest, kui palju või vähe Sa mõne inimesega kokku puutusid, oli Sul ainulaadne omadus jätta oma jälg – jääda meelde, inspireerida, panna mõtlema ja nägema asju uue nurga alt. Olid hooliv, armas ja südamlik. Akadeemiliselt silmapaistev ja kõrge lennuga. Aitäh Sulle koosveedetud hetkede eest! Sind jäädakse igatsema.*
- *Oma ekstravagantse välimuse, heatahtlikkuse ning laia silmaringi ja kõrge haritusega jääd kursusele alatiseks meelde. Abi küsimise korral pakkusid seda alati, personaalselt ja detailselt.*
- *Tänan Sind, et olid just selline, nagu Sa olid – natuke ekstravagantne, otsekohene, kuid samas ääretult heasüdamlik ning suure südame ja hingega. Olid mulle paljuski eeskujuks. Tänan, et olid mu elus ning muutsid selle lühikese perioodi jooksul päikeselisemaks. Puudutasid oma olekuga rohkemate inimeste elu, kui Sa oleksid ise võinud arvata. Saadan Sulle palju valgust ja armastust. Jääd alati meie südametesse ja mälestustesse.*
- *Jääme sind alati mäletama ja soovime sulle igavest päikest taevariigi radadele!*

Lugemus **RELVASTAB**

Lugemine loeb – ka Kaitseväes. Meie NATO partnerite, nt Ameerika Ühendriikide ja Saksamaa relvajõududes edendatakse teadlikult erinevate projektide abil raamatute lugemist. Milleks see hea on? Pikemate tekstide lugemine arendab selgemat mõtlemist, annab väärtuslikumaid äratundmisi ja aitab teha paremaid otsuseid.

„Õppejõu raamaturiiul" soovib anda lugemiseks uusi impulsse. Nii vormi- kui lipsukandjad jagavad meiega lühidalt lugemiselamusi ja -soovitusi, pakkudes võimalust piiluda enda raamaturiiulisse ja selliselt ka mõttemaailma, kuhu need raamatud on jälje jätnud. See, kas lugemine loeb ka meie elus, sõltub ennekõike meist endist.

ANDRES SAUMETS

ÕPPEJÕU RAAMATURIIUL

Kpt-mjr TAAVI URB
merevõe õppekava juht-lektor

Usun, et ma loen ohvitserina pigem palju, viimasel ajal küll õppejõuna eelkõige erialast kirjandust. Sellegipoolest sattusin kimbatusse, kui mul paluti välja valida ja tutvustada mõnda mind mõjutanud raamatut. Heade raamatute hulgast on raske midagi eraldi esile tõsta.

- Kui ikkagi nimetada kolm raamatut, mis on mu mõtlemist ja arusaamu mõjutanud, siis võiks selles nimekirjas olla esmalt **Edward N. Luttwaki „Strateegia. Sõja ja rahu loogika" (2006).** Lugesin seda raamatut päris ammu, arvatavasti eestikeelse tõlke väljaandmise aastal. Ilmselt oli see esimene strateegiaraamat, mis mulle kätte sattus ja jättis sügava, kauakestva mõju. Luttwak kirjutab, et sõda ja strateegia on täis paradokse, mis ometi on omavahel loogilises seoses. Edu toonud meetod või vahend võib muutuda ajas kahjulikuks. Tehnika- või taktikatasandil sobiv lahendus võib olla ebatõhus strateegiatasandil. Taktikaline võit võib tuua kaasa strateegilise või diplomaatilise kaotuse. Autori põhiseisukoht on, et planeerimist tuleb alustada strateegiast, vigast strateegiat ei saa kompenseerida hea tehnika, taktika või operatsioonikunstiga. Kuigi raamat pole enam uudisteos, ei ole see oma väärtust kaotanud. Seda tasub ikka ja jälle riiulilt võtta ning lehitseda. Nii mõnedki maailmas toimuvad protsessid näivad siis hoopis arusaadavamad.

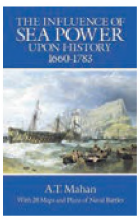

- Teiseks raamatuks valisin **Alfred Thayer Mahani** kahjuks ikka veel eesti keelde tõlkimata „**The Influence of Sea Power Upon History, 1660–1783"**, mille esmatrükk ilmus 1890. aastal. Seda raamatut mu enda riiulil ei olegi. Lugesin kolleegilt laenatud raamatut, kui õppisin 2008. aastal Suurbritannias miinitõrjeohvitseride kursusel. Nimetatud raamatut peetakse õigustatult USA mereväeohvitseri ja õppejõu Mahani peateoseks. Raamat tegi kuulsaks autori ja tema vaated ning mõjutas märkimisväärselt riikide (mere)strateegiat. Mahani peamine sõnum on, et merevõim on oluline ja sellest sõltub riikide edu nii rahus kui sõjas. Ladusalt kirjutatud raamatus on kõik argumendid veenvalt esitatud. Lugesin noore ohvitserina ja uskusin. Kuigi ma ei pea ennast Mahani jüngriks[1] ja osa tema väiteid on nüüdseks ümber lükatud, peaks iga mereväelane ja meresõja vastu huvi tundja selle teose läbi lugema. Kasvõi selle pärast, et kogu tänapäevane meresõja teooria tugineb kas Mahani ideedele või nende ideede vaidlustamisele.

- Kolmandaks raamatuks valisin **Roy F. Baumeisteri ja John Tierney** teose **„Tahtejõud. Inimese suurima tugevuse taasavastamine" (2012).** Raamatu kinkis mulle toona kolonelleitnant Mati Tikerpuu 2014. aastal Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste Kõrgema Sõjakooli ülema kohalt lahkudes. Raamat räägib nii ajukeemiast kui ka ühiskonna suhtumisest ja väidab, et tahtejõud on tänapäeval alahinnatud. Sellegipoolest ei piisa millegi saavutamiseks selle väga soovimisest, vaid eesmärgi nimel tuleb tegutseda ja pingutada. Tähendab ju tahtejõud jõudu ennast sundida. Tulemusi ei ole võimalik saavutada ennast arendamata, aga selleks on vaja pidevat tööd ja visadust. Siiski on olemas nipid igapäevaseks tahtejõu kasvatamiseks ja raskustega toimetulekuks. Ei saa just väita, et ma neid tarkuseteri iga päev järgiks – võibolla peaksin „Tahtejõu" uuesti kätte võtma ... Raamatu juhtmõttele olen aga küll valmis igal ajal alla kirjutama: edu ei tule iseenesest, selle nimel tuleb töötada.

VIIDE

1 USA Teise maailmasõja aegne sõjaminister Henry L. Stimson süüdistas mereväeministeeriumi selles, et nende jaoks on Neptun jumal, Mahan tema prohvet ja USA merevägi ainus õige kirik. **Stimson, H. L.** 1986. Of Ships and the Men Who Sail Them. – The Washington Post, August 3.

IGA JUHT ON ÕPETAJA, IGA ÕPETAJA ON JUHT. ESSEEKOGUMIK

Toimetanud Svetlana Ganina ja Andres Saumets. EMA Occasional Papers, 11/2021. https://www.kvak.ee/occasional-papers/.

Kaitseväe Akadeemia (KVA) kuuendaks juhtimise ja pedagoogika konverentsiks „Iga juht on õpetaja, iga õpetaja on juht" koostatud esseekogumiku autorid on KVA, Sisekaitseakadeemia, Tartu Ülikooli ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õppejõud ning KVA 15. keskastmekursuse magistrandid. Esseed on jagatud viide teemarühma. Esmalt vaadeldakse õpetamist üldisemalt, seejärel peatutakse juhtimisstiilidel ja juhi arengul. Järgnevad arutlused suhtlemisest ja e-juhtimisest ning mõtisklused organisatsiooni rollist juhtimise arendamisel ja juhtimisest eriolukorras. Esseedes jagatud kogemustest võib leida väärtuslikku ainest refleksiooniks ning lahendusi igapäevategevuse käigus esile kerkivatele probleemidele.

SÕJATEADLANE, 14/2020

https://www.kvak.ee/sojateadlane

Avaartiklis tutvustatakse kaitseväelise juhi pädevusmudelit, mis aitab juhtidel hinnata ja arendada oma pädevusi ning tõhustada tulevaste juhtide väljaõpet. Järgmisena on uuritud objektiveeritud kultuurilise kapitali positiivset mõju reservväelaste teenistusvalmidusele. Tõlkeartikkel avab Bundeswehri näitel, kuidas relvajõududes toimitakse vigadega, riskiga vigu teha ja vigade tagajärgedega. Ressursihalduse artiklis antakse ülevaade Kaitseväe planeerimis- ja haldussüsteemis kasutatavast otsustusmudelist sõjalaeva elutsüklikulude hindamisel. Kommenteeritud tõlketekst võimaldab heita pilgu tšetšeeni islamistlike iseseisvuslaste lahingupidamistaktikale nn põrandaaluses võitluses. Seejärel saab lugeda Venemaa püüdlustest levitada ja jõustada stalinistlikku käsitust Teise maailmasõja ajaloost ning strateegilisest eesmärgist taastada oma positsioon maailmavõimuna. Militaartehnoloogia valdkonnas analüüsitakse militaarotstarbeliste ratassõidukite maastikuläbitavust Eestis, arvestades sõiduki parameetrite ja mulla omaduste koostoimet. Numbri lõpetab analüüs strateegilistest narratiividest, mida Venemaa on konstrueerinud ja kasutanud koroonapandeemia tekke ja leviku ajal Balti riikide ja Euroopa Liidu vastu laiaulatusliku usalduskriisi õhutamisel.

LAIAPINDNE RIIGIKAITSE JA OLUKORRATEADLIKKUS

Toimetanud Kaide Tammel ja Andres Saumets. Sõjateadlane, 15/2020. Cultural, Peace and Conflict Studies Series, Vol. X. https://www.kvak.ee/sojateadlane.

Erinumber on ajendatud aastatel 2018–2020 ellu viidud uurimisprojektist Manticus Apollo, mille keskmes on tervikliku olukorrateadlikkuse võime loomine laiapindseks riigikaitseks. Valitud teemad võiksid ärgitada kaasa mõtlema kõiki riigikaitsest huvitatuid, eelkõige teadlasi, eksperte ja õppureid. Artiklites jagatakse projekti käigus saadud uusi teadmisi ja vaatenurki, toetades sel viisil ka akadeemilist debatti.

Kogumiku esimeses artiklis avatakse Eesti riigikaitse laia käsituseni jõudmise tagamaid ja vaadeldakse strateegiadokumentide terminikasutust. Avaartiklile järgneb laiapindse riigikaitse terminoloogia üksikasjalikum käsitlus, mis heidab valgust ka terminitööle. Kolmandas artiklis vaadeldakse kriisi, ohu ja riski mõiste olemust ning analüüsitakse nende kohta Eesti laiapindses riigikaitses. Järgmine artikkel täiendab eelmise teoreetilist vaatepunkti kolme juhtumianalüüsiga, mis toob esile nii koostööd takistavad kui ka soodustavad tegurid. Edasi kirjeldatakse kriisi matkimiseks loodud sõjamängu aluseid, mängus kasutatud uudset tehnoloogilist lahendust ja mängu kulgu ning tutvustatakse ka peamisi tulemusi. Seejärel vaadeldakse erinevate kriisiolukordade matkimise ja olukorrateadliku otsustustoe loomise võimalusi ning probleeme, mis tekivad laiapindses riigikaitses toimiva olukorrateadlikkuse süsteemi loomisel. Järgneb ülevaade elutähtsate teenuste ristsõltuvuse analüüsist. Eelviimases artiklis otsitakse olukorrateadlikkuse loomise võimalusi, tuginedes erinevate ülesannete ja omadustega osalisi hõlmavas süsteemis võimepõhiste mudelite rakendamise kontseptsioonile. Lõpuartikli keskmes on organisatsiooniarhitektuuri kaudu süsteemiosaliste võimete hindamine ning võimepõhise planeerimise küsimused.

KAITSEVÄE
AKADEEMIA

Mõistuse ja mõõgaga kodumaa eest!